

**MARGARET ATWOOD'UN DAMIZLIK
KIZIN ÖYKÜSÜ VE NAOMI ALDERMAN'IN
GÜÇ ESERLERİNİN SOSYOLOJİK ANALİZİ**

Özge AYDIN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Fatma DORE

Şubat, 2024

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MARGARET ATWOOD'UN DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ
VE NAOMI ALDERMAN'IN GÜÇ ESERLERİNİN
SOSYOLOJİK ANALİZİ

Hazırlayan
Özge AYDIN

Danışman
Doç. Dr. Fatma DORE

AFYONKARAHİSAR 2024

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Margaret Atwood’un Damızlık Kızın Öyküsü ve Naomi Alderman’ın Güç Eserlerinin Sosyolojik Analizi**” adlı çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde bilimsel etik kurallara ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirterek aksi bir durumun tespiti hâlinde sorumluluğun tamamen bana ait olduğunu kabul, beyan ve taahhüt ederim.

23/02/2024

İmza

Özge AYDIN

T.C.
AFYONKOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Özge AYDIN
	Numarası	200642111
	Anabilim Dalı	Sosyoloji
	Programı	Sosyoloji
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Margaret Atwood'un Damızlık Kızın Öyküsü ve Naomi Alderman'ın Güç Eserlerinin Sosyolojik Analizi
Tez Savunma Sınav Tarihi		23.02.2024
Tez Savunma Sınav Saati		14:00

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒ oy birliği - ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hacı İbrahim DELİCE
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

MARGARET ATWOOD'UN DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ VE NAOMI ALDERMAN'IN GÜÇ ESERLERİNİN SOSYOLOJİK ANALİZİ

Özge AYDIN

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

Şubat, 2024

Danışman: Doç. Dr. Fatma DORE

Bu çalışma, Margaret Atwood'un *Damızlık Kızın Öyküsü* ve Naomi Alderman'ın *Güç* adlı eserlerini sosyolojik açıdan incelemeyi amaçlamaktadır. *Damızlık Kızın Öyküsü*, otoriter bir toplumun politikası olarak kadınların baskı altına alınarak bedenlerinin kontrol edilmesini konu alırken, *Güç*'te, beklenmedik biyolojik bir değişim üzerinden toplumun dayattığı geleneksel cinsiyet rollerine karşı kimlik algılarını yeniden düzenleme sürecindeki kadınlar tasvir edilir. Bu açıdan her iki eser de rahatsız edici ana temaları açısından distopya olarak sınıflandırılır. Çalışmanın birinci bölümünde, tarihsel gelişimleri içinde ütopya ve distopya kavramları ele alınmakta; bu bağlamda feminist ütopyalar ve distopyalar açıklanmaktadır. İkinci bölümde, *Damızlık Kızın Öyküsü* ve *Güç* eserlerindeki karakterler ve toplumsal yapı incelenerek, yazarların bunlarla iletmek istediği temel temalar ve mesajlar ortaya konmaktadır. Üçüncü bölümde ise, güç kavramı, toplumsal cinsiyet ve güç ilişkisi, iktidarın gözetim mekanizması gibi temel konularda her iki eserin benzer ve farklı yönleri üzerinde durulmaktadır. Ayrıca, bu iki feminist yazarın perspektifinden, toplumsal değişim ve güç dinamikleri dolayımında kurulan farklı geleceklerin anatomisi irdelenmektedir. Sonuç bölümünde, yapılan incelemeler ışığında elde edilen bulgular özetlenmekte, insan doğası ve güç ilişkilerini ele alma biçimleri dolayısıyla bu eserlerin önemine dair bir değerlendirme sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İngiliz edebiyatı, feminizm, distopya, güç, toplumsal cinsiyet

ABSTRACT

A SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF MARGARET ATWOOD'S *THE HANDMAID'S TALE* AND NAOMI ALDERMAN'S *THE POWER*

Özge AYDIN

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF SOCIOLOGY

February, 2024

Advisor: Assoc. Dr. Fatma DORE

This study aims to analyse Margaret Atwood's *The Handmaid's Tale* and Naomi Alderman's *The Power* from a sociological perspective. While *The Handmaid's Tale* deals with the oppression of women and the control of their bodies as a policy of an authoritarian society, *The Power* depicts women in the process of adjusting their sense of identity against the traditional gender roles imposed by society due to an unexpected biological change that solely affects them. Both works are to be classified as dystopian in terms of their unsettling core theme. This study contains three sections. The first section examines the concepts and the history of utopian and dystopian fiction and within this framework, particular focus is placed upon feminist utopias and dystopias. The second section analyses the basic themes and issues raised by the works of both authors, revealing both their characters and social structures. The third section looks at the similarities and differences of both works. Particularly, it focuses on the key aspects as being the concept of power and that of a gender-power relationship, as well as examining the mechanisms by which the structures of power maintain control. In addition, it reveals the natures of the different kinds of dystopic futures envisioned by these feminist writers and brought about through a social change that affects power dynamics. In the conclusion, the findings are summarized and an evaluation of the significance of these two works due to the interrelationship between human nature and power is made.

Keywords: English literature, feminism, dystopia, power, gender

ÖN SÖZ

Damızlık Kızın Öyküsü ve *Güç* eserlerini sosyolojik olarak analiz ettiğim bu tezin, kadın ve erkekler için daha özgür, eşit ve yaşanabilir bir dünya fikrine katkı sağlamasını ümit ediyorum. Bu fikrin ütöpik olmadığına, toplumsal cinsiyet eşitliği için her cinsiyetin ortak amaçlarla el ele mücadele etmesi gerektiğine inanıyorum. Birlikte çalışmaktan gurur duyduğum, sonsuz sevgi ve desteği ile her zaman yanımda olan, yolumu aydınlatan danışman hocam Doç. Dr. Fatma DORE'ye tüm kalbimle teşekkür ediyorum. Ayrıca bugünlere gelmemi sağlayan, beni daima yüreklendiren canım aileme en içten sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Özge AYDIN

2024, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI	ii
ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÜTOPYA VE DİSTOPYA KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ VE FEMİNİST ÜTOPYALAR

1. ÜTOPYA	6
1.1. DİSTOPYA.....	9
1.2. ÜTOPYA VE DİSTOPYA KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ	13
1.3. FEMİNİST ÜTOPYALAR.....	15
1.4. FEMİNİST DİSTOPYALAR	17

İKİNCİ BÖLÜM

MARGARET ATWOOD VE DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ İLE NAOMI ALDERMAN VE GÜÇ

1. MARGARET ATWOOD.....	21
1.1. DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ'NDE TOPLUM YAPISI.....	24
1.2. DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ'NDE TOPLUMSAL HİYERARŞİ VE ROLLER	28
2. NAOMI ALDERMAN	37
2.1. GÜÇ'TE TOPLUM YAPISI VE KARAKTERLER.....	40
2.2. GÜÇ'TE KADIN TAHAKKÜMÜ	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MARGARET ATWOOD'UN DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ VE NAOMI ALDERMAN'IN GÜÇ ESERLERİNİN BENZER VE FARKLI YÖNLERİ

1. DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ VE GÜÇ ESERLERİNDE BENZER YÖNLER51	
1.1. GÜÇ KAVRAMI	51
1.2. TOPLUMSAL CİNSİYET VE GÜÇ İLİŞKİSİ	55
1.3. İKTİDARIN GÖZETİM MEKANİZMASI.....	59
2. DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ VE GÜÇ ESERLERİNDE FARKLI YÖNLER 63	
2.1. FEMİNİST TEORİ AÇISINDAN FARKLILIKLAR.....	63
2.2. TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE GÜÇ DİNAMİKLERİ AÇISINDAN FARKLILIKLAR	67
2.3. DİSTOPİK GELECEK AÇISINDAN FARKLILIKLAR	73
SONUÇ	79
KAYNAKÇA.....	83

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Bireylerin içinde bulundukları çağ ve kültürü aşma, gelecek dönemlere yönelik sistematik planlar yapma idealinin kökenleri eski uygarlıklara kadar uzanabilmektedir. Adil yaşam arzusu tüm toplumlarda sürekli olarak evrensel bir ideal olmuştur. Thomas More'un 16. yüzyılda aynı adlı eserinden türetilen "ütopya" terimi, ideal toplum kavramına gönderme yapmaktadır. Daha sonra bu türe benzer yazılan toplum tasarımlarına genellikle ütopya adı verilmiştir. Aynı zamanda ütopya kurgularının More'un döneminden önceye, Antik Çağlara kadar uzanan köklere sahip olduğu kabul edilmektedir. Kökenleri ütopya ile sınırlı olmayan distopyalar genellikle ütopyaların karşıtı ya da yoldan çıkmış şeklidir. Kumar, distopya yerine karşı ütopya kavramını kullanarak, ütopya ve karşı ütopyanın bağlantılı olmasına rağmen birbirlerinin antitezi olduğunu belirtir. Yazar, iki kavram arasındaki ilişkiyi simetrik ya da eşit olmayan bir şekilde tanımlamıştır. Kumar'a göre ütopya ve karşı ütopya zıt fikirlerdir, distopya ütopyanın çatlamış aynadaki bozuk görüntüsüdür (Kumar, 2006: 172). Ütopyalar; insan aklını merkeze alan, ahlaki ve siyasi olarak ideal, modern fikirler tarafından oluşturulurken, distopyalar insanlığın aydınlık bir geleceğe değil, karanlık, belirsiz bir geleceğe gitmesi durumunda toplumda nasıl bir değişikliğin gerçekleşebileceğine dair anlatılardır.

Yüzyıllardır insanlar daha iyi bir dünyanın nasıl mümkün olabileceğini hayal etmeye çalışmışlardır. Ütopyalar, ister başka bir çağ, gezegeni veya hayali bir dünyayı anlatsınlar, temel olarak şimdiki zamana dayanırlar ve mevcut sistemi eleştiren alternatif bir dünya yaratırlar. 17. yüzyıldan itibaren siyasi, toplumsal, bilimsel ve edebi alanlarda meydana gelen değişiklikler ütopya anlayışını da değiştirmiştir. Modern ütopyalar, merkezi devlet örgütlenmesine alternatif olarak otonom yapılar oluşturup bireyselliği ve insan haklarını ön plana çıkarmaktadır. Bununla birlikte ütopya distopyaya dönüşür çünkü edebi ütopyaların baskıcı karakteri daha belirgin hale gelir ve gerçek dünyada yaratılmaya çalışılan cennetlerin başkalarının cehennemine dönüşmesi söz konusu olmaktadır (Yıldırım, 2020). Feminist ütopyalar geleneksel ütopyalara göre cinsiyetler arasındaki eşitsizliğin ortadan kaldırıldığı, kadın ve erkeğin aynı hak ve yükümlülüklerle sahip eşit bireyler olarak idealize edildiği anlatılardır. Feminist ütopyalar, kadın özgürlüğünü ve kadın bireyselliğini ön plana çıkarır. Bu anlatılar erkek merkezli değildir.

Tüm ekolojik sistemin sorumluluğunu alan toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bir dünya yaratma idealinde olan ütopyalardır. Feminist ütopyalar ataerkil sistemi ve cinsiyet eşitsizliğini eleştirir. Binlerce yıllık erkek merkezli düşünceyi sorgulayıp kadınların birlikte özgürce yaşayabilecekleri ütöpik evrenler oluşturur. Kadınlar için feminist ütopyalarda önemli olan unsurlardan biri eşitliktir. Kadınların karşı çıktığı olgu tiranlık olmakla birlikte bu aynı zamanda bir cins tiranlığıdır (Kumar, 2005: 161). J. Stuart Mill bir cinsiyetin diğeri üzerindeki itaatini, bir tarafın güçlü ve ayrıcalıklı taraf olurken diğerrinin gelişmesinin önündeki en büyük engellerden biri olarak görmüş, bu olumsuz durumun mükemmel eşitlik ilkesi ile değiştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Mill, 2019 :7). Mill, kadınların konumunu boyun eğdirilen tüm sınıflar arasında benzersiz olarak nitelendirmiştir.

Feminist ütopyalar, genellikle kadın yazarların kurguladığı, Mill'in bahsettiği eşitlik ilkesi etrafında şekillenen kadınların yetkin olduğu, bir otorite tarafından sınırlandırılmadan doğa ile uyumlu özgür bir dünyada yaşadığı anlatılardır. Feminist hareketin önemli yazarlarından biri olan Virginia Woolf kadınların edebiyat alanında geri planda kalmasının nedeni olarak edebiyatın eril bir düşünce yapısıyla şekillendiğini belirtmektedir. Kadınların hiçbir zaman eril değerlerin karşısına dişil değerler çıkaramamış olduklarını ve bu bölünmeyi icat edenlerin eril ayrıcalıkları elinde tutmak isteyen erkekler olduğunu dile getirir (Beauvoir, 2021: 94). Bu doğrultuda Simone de Beauvoir insan olmanın standart ölçütünün tarih boyunca erkekler tarafından belirlendiğine işaret etmektedir. Eril önyargılar erkeklikle bağdaştırılan şeylerin, kadınlarla bağdaştırılan şeylerden daha önemli ve değerli olduğuna dair inançtır (Stone, 2016: 49). Böylesine kısıtlayıcı bir dünyada kadınlar, cinsiyetler arasındaki eşitsizliğin birçok alanda sorunlara yol açtığını yaşayarak deneyimlemişlerdir.

Edebiyat alanında görülen bu eşitsizlik sebebiyle kadınlar yazdıkları eserleri erkek ismi veya anonim olarak yayınlatabilmiştir. Kadın ve erkek yazınında görülen bu ayrılık kadın edebiyatı gibi bir yazın alanının doğmasına yol açmıştır. Feminist hareket bu anlamda kadınların kendilerini ve dünyayı algılama biçimlerine katkıda bulunmuştur. Feminizm cinsiyetçi istismarı, baskıyı ve cinsiyetçiliği sonlandırmayı amaçlayan bir harekettir (hooks, 2022: 12). Feminist düşünce kadınların ataerkil toplumsal düzenin baskı halinden kurtulma ve özgürleşme kapsamındaki hareketlerinden bugüne dek gelen bir süreçtir. Zamanla epistemolojik dönüşüm ve yeniliklere maruz kalmıştır. Edebiyat alanında kimlik ve özgürlük kazanma sürecinin bir sonucu olarak kadın yazarlar bu

nitelikleri eserlerine yansıtabilmiştir. Naomi Alderman ve Margaret Atwood, farklı edebi tarzlara sahip olan çağdaş feminist yazarlardır. Her ikisi de feminist düşünceyi temel alan distopya ve bilim kurgu kitaplarının yanı sıra toplumsal cinsiyet eşitliğinin önemine dair eserler yazmışlardır. Feminist distopyalarda kadın bedeni kontrol altına alınmış, hak ve özgürlükleri sınırlandırılmış, kadınlar korku ve tahakküm unsurları ile bastırılmıştır. Feminist distopya kadın haklarına, toplumsal cinsiyet normlarına, ataerkil düzene eleştirel açıdan bakmakta ve kurgulanan dünyada kadın ve erkek arasındaki güç dengesi eşit olmamaktadır.

İktidar kavramı Russell'a göre genellikle insanlar tarafından kötüye kullanılan bir deneyimdir. İnsanın sınırsız isteklerinden biri olan doğuştan gelen iktidar isteği, eşit bir şekilde dağıtılmadığı için sorunlara yol açmaktadır. Nasıl ki fizikte enerji temel bir kavramsa ve enerjinin farklı boyutları varsa sosyolojide de iktidar kavramı temel bir kavramdır ve toplumsal dinamiğin yasalarını oluşturmaktadır (Russell, 2017: 12). Kadın ve erkek cinsi arasındaki güç dinamikleri, tarih boyunca çeşitli faktörlerin etkisiyle şekillenmiştir. Bu güç dengesi, farklı zamanlarda ve toplumlarda önemli değişikliklere uğramıştır. Günümüzde birçok toplum, cinsiyet eşitliğini sağlama yolunda ilerleme kaydetmeye çalışmakta ancak bu süreç çok yönlü bir çaba gerektirmektedir. Erkeklerin çoğunluğu kadınların hak mücadelesine katılmaya hazır olmadan kadınların kendini özgürlük hareketine adanması olanaklı değildir (Mill, 2019: 108).

Margaret Atwood'un yazdığı *Damızlık Kızın Öyküsü* ve Naomi Alderman'ın *Güç* eserleri toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl yaratıldığını, neler içerdiğini, kadın ve erkek arasındaki güç dinamiklerini nasıl etkilediğinin anlaşılmasını sağlayan distopya türünde eserlerdir. *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde doğum oranlarının düşmesinden moderniteyi sorumlu tutan teokratik bir devlet olan Gilead rejimi geleneksel değerlere dönüş arayışındadır. Toplumsal anlamda kadın kimliği yok edilmekte, kadınlar yaptıkları görevlere göre sınıflandırılmakta ve sadece üreme potansiyeli olarak görülmektedir. Naomi Alderman'ın *Güç* eserinde ise kadınların aniden elektrik organı adı verilen kas çilesine sahip olup güçsüz ve zayıf görülen cinsiyet olmaktan çıktığı bir dünyanın başlangıç aşaması anlatılmaktadır. Kas çilesi cinsiyetler arasındaki güç dengesini alt üst etmiştir. Eserde dünyanın her yerinde ayaklanan kadınlar geçmişten beri maruz kaldıkları adaletsizliğe karşı savaş açmıştır. Mücadele ve adalet arayışı için başlayan bu süreç hızla güçlenmeye ve erkeklere yönelik şiddet içeren eylemlere dönüşmüştür. Kadınlar tüm iktidar pozisyonlarını elinde tutan, sosyal hayatı şekillendiren figürler haline gelmiş,

toplumda önemsiz rollere indirgenen erkeklerin değeri düşmüştür. Günümüzde kadın bedeninin nesneleştirilmesinden kaynaklanan şiddet *Güç*'te erkek bedeninin nesneleştirilmesinin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmış, cinsiyet rollerinin tamamen tersine döndüğü bir dünya tasvir edilmiştir.

Edebi eserler, kurgusal durumları gözler önüne sererken, bu eserleri okuma deneyimimizi etkileyen temel etmenlerden biri de toplumsal hareketlerdir. İncelenen eserlerde toplumun güçlü bir kesimi, diğer bir kesime baskı uygulayarak kendi doğrularını dayatmaya çalışırken, baskı altındaki bireyler tekil isyanlarla birlikte; gizli örgütler ve dayanışma birimleri oluşturma umudunu taşırlar. Bu durum, toplum içinde bir grup ile diğer grup arasında bir çatışma diyalektiğini ortaya koymaktadır. Araştırmada incelenen eserler aracılığıyla toplumdaki birçok meseleden bir tanesi kadın hakları merkezi konuyu oluşturmakta ve toplumsal hareketlilik bu çerçevede irdelenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Margaret Atwood'un *Damızlık Kızın Öyküsü* adlı eseri ve Naomi Alderman'ın eserlerinden biri olan *Güç*; yazarların tasarladıkları distopik düzen bağlamında toplumsal yapı açısından incelenmiş, eserlerin benzer ve farklı yönlerinin ortaya konması amaçlanmıştır. Tezin birinci bölümünde ütopya, distopya, feminist ütopya ve feminist distopya kurgularının genel nitelikleri incelenmiştir ve bu kurguların birbirini nasıl etkilediği, tarihsel gelişim süreçleri tartışılmıştır. İkinci bölümde incelenen eserlerin yazarları, eserler ve genel olarak eserlerdeki toplumsal yapı incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise eserlerin benzer ve farklı yönleri ele alınmıştır. Eserlerin benzer yönleri; güç kavramı, toplumsal cinsiyet ve güç ilişkisi, iktidarın gözetim mekanizması başlıkları etrafında incelenirken, eserlerin farklı yönlerinin feminist teori, toplumsal değişim ve güç dinamikleri, distopik gelecek açısından farklılığı irdelenmektedir. Araştırma distopik sistemlerdeki baskıcı uygulamaların insan doğasından kaynaklandığını, güç ve iktidar mücadelesi etrafında şekillendiğini kabul etmektedir.

Araştırmanın Önemi

Literatür içerisinde Margaret Atwood'un *Damızlık Kızın Öyküsü* ile ilgili yapılan pek çok araştırma olmasına rağmen Naomi Alderman'ın *Güç* adlı eseri ile ilgili yapılan Türkçe bir çalışma bulunmamakla birlikte yapılan çalışmalar; Sura Alsarray'ın (2020), *Veronica Roth'un Insurgent ve Naomi Alderman'ın The Power feminist distopi çalışması* ve Şemse Nazik'in (2022), *Naomi Alderman'ın The Power ve Sophie Mackintosh'un The*

Water Cure adlı eserlerindeki güç ve toksik bedenler adlı İngiliz Dili ve Edebiyatı alanında yapılmış çalışmalardır. Margaret Atwood'un kaleme almış olduğu *Damızlık Kızın Öyküsü* ve Naomi Alderman'ın *Güç* adlı eserlerinin sosyolojik açıdan analizlerinin gerçekleştirildiği bu tez; daha önce bu çalışmaya benzer bir araştırma yapılmamış olduğu için literatürde önemli bir boşluğu doldurmayı hedeflemektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma türlerinden literatür tarama ve metin analizi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu tezin araştırma alanı Margaret Atwood'un *Damızlık Kızın Öyküsü* ve Naomi Alderman'ın *Güç* eseri ile sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÜTOPYA VE DİSTOPYA KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ VE FEMİNİST ÜTOPYALAR

1. ÜTOPYA

İnsanın yaşadığı topluma, içinde bulunduğu çağın ötesine bakarak daha adil, eşitlikçi ve özgür bir toplum tasarlama ideali her zaman var olmuştur. İnsan düşünen, sorgulayan ve hayal eden bir varlık olarak geleceğe dönük daha iyi bir toplum arzulanabilir. Bu arzunun felsefe ve edebiyattaki yansıması ise ütopyalardır. Ütopyalar çoğu zaman toplumsal sorunları ele alıp gerçekçi olmayan fakat gerçekleşmesi mümkün olabilen, uygulaması zor fikirlerdir. İdeal toplum düzeni olarak ifade edilebilecek ütopya kavramı ismini Thomas More'un *Ütopya* adlı eserinden almıştır. More bu eserinde hayali bir adada yaşamını sürdüren insanların ideal olarak tasarlanan bir yerde nasıl yaşadıklarını tasvir etmektedir. Bu hayali adada adalet, eşitlik, barış ve dayanışma gibi değerler hakimdir. More, ütopya terimini Yunanca köklerinden faydalanarak türetmiştir. "Eu-topia" her şeyin iyi olduğu yer, "u-topia" da olmayan yer anlamına gelir (Davis, 2018: 39). Gregory Claeys, More'un kelime oyunundan sonra genellikle hem iyi bir yer hem de hiçbir yer olarak varsayılan ütopyayı, paradoksal olarak neredeyse her yerde bulunan eşit derecede potansiyel olarak çok kasvetli bir yer ve kötülüklerden kurtulmaktan çok, bir kutsallık tapınağı gibi görmektedir (Claeys, 2010: 27). Ancak ütöpik kurgunun hem o dönemin sorunlarını eleştirerek hem de geliştirerek belirli bir döneme göre şekillenen kurgu olduğu söylenebilmektedir. Yani ütopya tanımlamalarında bulunan farklılıklar, insanlığın hayalleri ve arzuları devam ettiği sürece sürekliliğe, değişim ve dönüşüme sahip olacaktır.

Ütopyaların ortak özelliği mükemmel bir dünya inşa etmektir. Modern dünyanın temelleri atılmaya başlandıkça ve Aydınlanma Çağı ile birlikte pek çok yenilik ortaya çıkmıştır. Düşünce dünyası toplumsal ve ahlaki açıdan daha iyi bir dünyanın mümkün olduğuna dair inancın yeşermesine zemin hazırlamıştır. Bu açıdan ütopyalar insanların geleceğe umutla bakabilmelerinin bir simgesi olmuştur. İnsanların ideal bir topluluk düzenine erişme arzusu tarih boyunca toplum yapısında belirleyici bir role sahiptir. Düşünürler, Antik Çağ döneminden bugüne gözlemledikleri toplum düzeninin aksamakta olan taraflarını sorgulayıp hali hazırdaki düzenin yerine hayali olarak kurulmuş olan ideal bir toplumu seçenek şeklinde sunmuşlardır. Platon'un *Devlet* adlı eseri, Thomas More'un

Ütopya'sı, Francis Bacon'un *Yeni Atlantis* adlı eseri, Campanella'nın *Güneş Ülkesi* eseri bu anlatılara örnek verilebilir. Thomas More tarafından 1516'da "ütopya" şeklinde isimlendirilen bu varsayımın perde arkasının, bahsedilen dönemde yer alan sözlü geleneğe, Antik Çağ'a ve mitolojik söylemlere dek dayandırıldığı ifade edilmektedir. Cioran, *Tarih ve Ütopya* isimli kitabında bu konu ile bağlantılı olarak şu sözleri ifade etmektedir: "Prometheus Zeus'tan iyisini yapmak istemiştir; irticalen yaratıcılığa soyunan bizler de Tanrı'dan iyisini yapmak, kendisinininkinden üstün bir cennetin getireceği aşağılamayı O'na yaşatmak, tamiri imkansız kaldırmak; Proudhon'un sözcükleriyle söyleyecek olursak, dünyayı "mukadderatsız kılmak" isteriz. Genel maksat olarak ütopya, tarih düzeyinde bir evren düşü görmektir." (Cioran, 2020: 107).

Her toplumda insanların varlık ve mutluluk içerisinde yaşamını sürdürdüğü bir Altın Çağ söylencesi olduğu belirtilmektedir. Bahsedilen dönem içerisinde savaş ve kötülük bulunmamakta, insanlar bolluk ve refah içerisinde yaşamaktadır. Altın Çağ bir toplumun genellikle önceki dönemlere kıyasla medeniyetin zirvesinde olduğu düşünülen bir zaman dilimini ifade etmektedir. Altın Çağ farklı kültürler ve zaman dilimlerinde farklı anlamlar ifade etse de genellikle refah, huzur, kültürel gelişme ve toplumsal uyumun en üst düzeyde olduğu bir dönemi tanımlar. Ütopya yazarları genellikle geçmişteki bu ideal zaman dilimine duydukları özlemle gelecekteki daha mutlu bir dünya umudu arasında bağ kurarlar. Daha sonraki dönemler insanın doğadan uzaklaşması, çatışmaların artması ve toplumsal bozulmanın başlamasıyla ilişkilendirilir.

Antik dönem düşünürlerinin etkisini içeren ütopya geleneği birçok araştırmacı tarafınca Platon'a ve Platon'un *Devlet* isimli eserine dayandırılıyor olsa bile, söylencelerin ve daha kesin bir ifade ile yazının bulunmasından önce yaşamış olan toplulukların meydana geldiği dönem içerisinde dahi ütopya var olagelmıştır. Örnek olarak milattan önce 700'lerde yaşamış Hesiodos'un *İşler ve Günler* adlı eseri, ütopya geleneğine temel oluşturan bir kitap olarak görülmektedir. Kumar, *Modern Zamanlarda Ütopya ve Karşı Ütopya* adlı eserinde bu konuyu şöyle ifade etmektedir: "Ütopyacı temalar en eski Yunan yazılarına kadar ulaşır. Hesiod'un, M.Ö. yedinci yüzyıla ait *İşler ve Günler*'inde, insanların "kalpleri bütün kederlerden uzak, zor iş ya da acı olmadan, Tanrı'yımsı gibi yaşadıkları"; bereketli toprağın bol ürününün kendiliğinden onlara verdiği ve onların da ülkelerinde birçok iyi şeyle birlikte rahat ve huzur içinde yaşadığı", ardından derin bir matem tutulan, Kronos'un hükümdarlığının kaybolmuş çağı, Altın Çağ'ın dinsel tasviri vardır" (Kumar, 2006: 15).

Kumar (2006: 15)'ın yukarıda belirtilen cümleleri, ütopyacılık geleneğinin temel yapı taşlarının Platon'dan da önceye dayanmakta olduğunu desteklemektedir. Fakat Platon'un ütopya üstündeki etkisi ve ütopyaya temel oluşturduğu varsayımı yanlış değildir. Göktürk, *İngiliz Yazınında Ada Kavramı* isimli eserinde Platon'un ütopya üstündeki etkisinden şu sözler ile bahsetmektedir: “Barış, özgürlük, güvenlik, bolluk, ölümsüzlük öteden beri insanoğlunun en güçlü özlemleri olmuştur. Bu özlemler ütopyacılık yazının da temelinde yer alır. Hesiodus'un anlattığına benzer bir altın çağın yeniden yaşandığı yer ise gene bir ada ülkesi, Atlantis olur. Atlantik okyanusundaki bu dev masal adası, Platon'un Timaus diyalogunda Mısırlı din adamlarının ağzından Solon'a anlatılır” (Göktürk, 2020: 19).

Göktürk (2020: 19)'ün de belirtmiş olduğu gibi, Platon'un düşünce dünyasına olan tesiri idealar felsefesi ile sınırlandırılmamış, filozofun mutluluğun şartlarına ve insan doğasına yönelik düşünce ve fikirleri, ütopya geleneğinin biçimlenmesine de katkıda bulunmuştur. Platon düşünsel olarak mükemmel bir toplum oluşturmanın yolunu devletin akıl ve zekâ olarak en bilge kişiler olan filozoflarca yönetilmesi olarak görmektedir. Platon'un varsayımında kişilerin içsel düzenini oluşturmanın yöntemi, adalet ve birliğin sağlanmasından geçmektedir. Bundan dolayı kusursuz ideal bir toplum ve devlet arayışında olan Platon'un söz konusu ideal toplum varsayımı, ütopyacılık geleneğinin meydana gelmesinde önemli bir role sahiptir. Filozofun *Devlet* eseri çoğu edebiyat tarihçisi ve düşünür tarafından ilk ütopya örneği olarak kabul edilmektedir. *Devlet*'in edebi alanda bıraktığı etkinin modern dönemde yazılan ütopyalara biçim ve içerik yönünden şekil veren bir kaynak olduğu kabul edilmektedir (Kurtyılmaz, 2020: 23).

Öte yandan Platon benzeri filozofların ve sözlü geleneğinin yanında, dinlerin ortaya çıkışı ve Orta Çağ döneminde Rönesans, ütopya geleneğinde etki sahibi olmuştur. Ütopya, Hristiyanlık, Yahudilik ve İslamiyet'te bulunan cennet ve Adem'in bahçesi hakkında bulunan çeşitli görüş ve düşünceler, daha mutlu ve iyi bir topluma erişme isteğinin, hayalinin sonucu olarak nitelendirilmektedir. Rönesans ve Hristiyanlığın ütopya üstündeki etki ve tesirini Cioran şu şekilde ifade etmektedir: “Hristiyanlık ruhları tatmin ettiği müddetçe ütopya onları baştan çıkaramazdı; hayal kırıklığına uğratmaya başladığından beri, onları fethetmeye ve oraya yerleşmeye uğraştı. Daha Rönesans'ta buna çalışıyordu, ama ancak iki yüzyıl sonra, “aydınlanmış” batıl inançların hüküm sürdüğü bir dönemde başardı bunu. Böylelikle, tesadüfe yer olmayan, en ufak fantezinin

bile bir sapkınlık ya da bir tahrik gibi belirdiği, bozulmaz bir mutluluğun, yönetilen bir cennetin hayali olan gelecek doğdu” (Cioran, 2020: 89).

Antik dünyanın ideal devlet anlatıları, Altın Çağ düşüncesi, Hristiyan ve Yahudi kaynaklarındaki dini söylemler, binyılcılık düşüncesi, cennet ideali, coğrafi keşifler gibi unsurlar T. More’un *Ütopya* eserine arka plan oluşturmuştur. Kumar (2005) *Ütopyacılık* adlı kitabında ütopyanın mevcut gerçekler üzerine inşa edildiğini fakat gerçeklere mahkûm kalmadığını belirtir. Yani bir anlamda ütopya mevcut gerçeklerden hareketle geleceğe ışık tutan gelecek adına insanlara uyarılarda bulunan eserlerdir. Ütopya terim olarak kusursuzluk manasını içermektedir. Bu özelliği ütopya kavramını gerçek dünyadan mutlak bir şekilde ayırmaktadır. Bu doğrultuda incelendiği zaman ütopyayı kurgulamakta olan, kusursuz bir toplumsal düzen oluşturmaya gayret ederken bir yanı ile geçmişe diğer yanı ile geleceğe yönelik bir bakış açısı ile davranmaktadır. Ütopya kurgulayan kişinin geçmiş dönemde düşlemiş olduğu mutluluk hayalini bulması söz konusu olmamaktadır.

Bu sebepten dolayı onun geleceğe doğru yönelmiş olması düş ve hayallerini geleceğin ufkundaki sonsuzluk durumuna yerleştirmektedir. Mannheim, ütopya ve ideoloji ayrımını yaparken, ayrıca ütopya kavramının niçin geleceğe yerleştirilmesi gerektiği konusuna da vurgu yapmaktadır. İdeolojinin geçmiş dönemde bulunduğunu ve bahsedilen zamanda kesin olarak tanımlanmış olduğunun bilinmemesinden hareketle değişmezliğini ifade ederken, dünyanın ve insanın durağan olmadığını ve devamlı bir şekilde değişim ve gelişim geçirmekte olduğunu ifade etmektedir. Bu sebepten dolayı ütopya ve ideolojinin uyum halinde olması beklenmemektedir. Bunun sebebi ütopya günümüzden gelecek dönemi kurgulamak manasına gelmektedir. İdeoloji, geçmiş dönemden günümüze bakarken ütopya ise şu andan geleceğe bakmaktadır. Mannheim bu durumu gerçeğin aşkınlaştırıcı işlevi şeklinde tanımlamaktadır (Mannheim, 2009: 187).

1.1. DİSTOPYA

Genel olarak ütopya kavramına yapılmış olan eleştiriler distopyanın tanımlamasında etkili bir rol oynamaktadır. 19. yüzyıldan başlayarak 20.yüzyılda gerçekleşme durumuna geçen ideolojiler bilhassa Nazi Almanya’sı ve Sovyetler Birliği’nin uygulamış oldukları ütopyacılık söylemler incelendiği zaman, iktidarlarını kabullendirme konusunda türlü söylemlerin masumiyet perdesine büründürüldüğü ve insanlığa kabullendirilmeye çalışılmış olduğunu görebilmek mümkündür. Buradan hareketle distopya metinleri 1890’lı yıllarda artsa da yetkin eserlerini 20. yüzyılda vermiş

bir edebi türdür. Distopyalar bu dönemde evrensel bir etki oluşturmuştur. Bunun nedeni de kuşkusuz dünyada evrensel olarak kötü kabul edilen olay ve hadiselerin ortaya çıkmış olmasıdır (Moylan, 2000: xi). Bu dönemde insanoğlu sosyolojik ve politik anlamda büyük krizleri üst üste yaşamıştır. 18. ve 19. yüzyılın aydınlanmacı ve rasyonalist gelişmeleri karşısında 20. yüzyılın özellikle ilk yarısı sırasıyla Birinci Dünya Savaşı, Büyük Buhran, Nazi Faşizmi, Sovyet Zulmü ve İkinci Dünya Savaşı gibi büyük kaos evrelerini aynı anda veya ardı ardına yaşamıştır. Bu nedenle distopyalar bir anlamda insanlığın içinde yaşadıkları toplumların birer yansıması olarak ele alınabilecek kurgusal bir dünyayı ortaya koymuşlardır.

Ütopik kavramlar, tarih içerisinde ortaya çıkışlarından ve çağdaş edebiyata yansımalarından bu yana sosyoloji, siyaset ve felsefe gibi birçok disiplinden etkilenmiştir. Ütopya türünün antitezi olan distopyalar veya ters ütopya toplum açısından olumsuz, bir tablo çizer. Ütopyaların olumlu öngörülleri ile distopyaların olumsuz tasarımları çağın toplumsal olayları ile bağlantılı olmuştur. Her çağın insanı mutlu eden toplumsal olayları olduğu gibi endişe verici olayları da olabilir. Distopyalar toplumdaki endişe verici unsurlara dikkat çeker ve bu unsurların ortadan kaldırılmadığı takdirde oluşabilecek durumlar için toplumları önlem almaya davet eder. Kumar distopya yerine karşı ütopya kavramını kullanır. Ona göre ütopya ve karşı ütopya zıt kavramlardır (2006: 172).

Distopya kavramını ilk olarak John Stuart Mill tarafından kullanıldığı bilinse de Deirdre Ni Chuanachain'in yaptığı güncel araştırmalara göre distopya kavramı ilk olarak 1747'de Henry Lewis Younger'ın *Utopia or Apollo's Golden Days* (Ütopya ya da Apollo'nun Altın Günleri) eserinde “dustopia” olarak geçmiştir (Atasoy, 2019: 189). Distopya kavramı; etimolojik anlamda kavrama yaklaşıldığında, Yunanca olan “dis” (dys) ekinden türetilmiş bir kavramdır. Yunanca'da “dis” ön eki niteliği kelimeye olumsuz bir anlam yüklemektedir. Daha önce belirtildiği gibi Yunanca'da “topos” kelimesi “yer” (topia) anlamında kullanılmaktadır. Bu manada kurgusal bir tür olarak distopya kimsenin yaşamak istemeyeceği, özgürlüklerinin ve hakların ihlal edildiği, anlamsızlaştırıldığı, devletin totaliter bir yapıda olduğu veya tamamen kötü olayların yaşandığı bir yer olarak anlatılır.

Distopya, mevcut düzenin kültürel, ekonomik ve sosyal şartlarının kasvetli bir izdüşümü ve özgürlüğü kısıtlayan baskıcı devletlere karşı bir isyandır. Distopyalarda bulunan korkulu ve baskıcı şartlar, ütopik mutlak mutluluk düşüncesinin antitezini oluşturur. Bu sebepten dolayı, ikisinin de aynı düşüncede olduğu ortak argümanın mutlak

mutluluğun söz konusu olmadığını ifade etmek mümkündür. Ayrıca, distopyaların vurgulamış olduğu şey bu konuda bir uyarı olarak önem arz etmektedir. Geleceğin son aşamasına karanlık, baskı ve şiddet damgasını vurmaktadır. Distopyaların gelecek imgeleri okurları umutsuzluğa sevk edecek bir anlatıya sahip olmasına karşın genellikle okurlarda didaktik ve ahlakçı etkiler yaratmayı amaçlamaktadır (Vieira, 2018: 23). İnsanlık için başka bir seçeneğin olasılığını vurgulamakta ve sorumluluklarının ciddiyetini fark etmelerini sağlamaktadırlar. Genel anlamda ütopya terimine yapılmış olan eleştiriler ayrıca distopyanın tanımlamasında işlevsel bir rol oynamaktadır.

Amaç ve araç arasında bulunan ilişkiyi iyi-kötü karşıtlığına indirgemekte olan ve böylece iyi olmak için kötü olma düşüncesinin gerekliliği ile eşdeğer bir masumiyet atfetmekte olan ütopycı varsayımın mantık dışı olduğunu savlayan George Orwell'in distopyası, *1984* en kötü hale getirilmiş toplumsal düzen içerisinde “yalnızca güç için güç” sloganı ile kötü aracın sonuç olarak kötü amaca dönüşerek evrilmesine yönelik kurulmuş olan sürecin altyapısını meydana getiren faktör olmaktadır (Popper, 1998: 148). *1984* sadece kendi gücünü korumak ve artırmak amacıyla, bireylerin özgürlüklerinin iktidar tarafından kısıtlandığı eleştiriye kapalı bir toplumun anlatıldığı bir distopyadır. Popper, bu tür bir güç arayışını eleştirerek, açık toplumun korunması için eleştirel düşünce ve demokratik değerlerin benimsenmesi gerektiğini savunmuştur. Popper, açık toplumu korumanın ve geliştirmenin, totalitarizme karşı direncin temeli olduğunu; bir toplumun ilerlemesi, bireylerin eleştirel düşünceye sahip olmaları, açık bir tartışma ortamının bulunması ve iktidarın gücünün sınırlanmasıyla mümkün olabileceğini savunmuştur.

Ütopycı varsayım, kusursuz ideal bir şekilde işleyen toplumsal düzenin sağlanmasını temel almaktadır. Böylelikle topluma kendisini meydana getiren kişilerden daha üstün bir değer biçmektedir. Ütopya tasarımlarını betimleyebilmek amacıyla tasarıma dışardan bakabilen, yabancı kişiler anlatıcı olarak seçilmektedir ve anlatı boyunca bahsedilen temel unsur genellikle toplum olmaktadır. Toplumu meydana getiren kişiler sadece yönetici bilim adamı, kurucu kral gibi toplumu sürdürücü, iyileştirici ve kurucu rolleri ile ütopya kurgusunda bir yer edinmektedirler. İnsanlar, böylece kişilik özelliklerinin kusursuz topluma yararı dokunan unsurlarına indirgenmiş olmaktadır. Kusursuz toplumda, toplumdan bağımsız bir bireysellik bulunmamaktadır. Ütopya eleştirisinin bir diğer temel yapı taşı da söz konusu toplum ve kişi ayrımı ve toplumun

kusursuz bir hale gelirken kişiyi toplumu meydana getiren niteliklerine indirgemekte olan tutumunun oluşturduğu çalışma meydana getirmektedir (Popper, 1998: 148).

Psikoanalitik teorinin kurucusu olarak bilinen Sigmund Freud, uygarlık tarihinin kusursuz bir hale gelme süreci içerisinde kendini meydana getiren kişilerin kusurlu taraflarını bastırma ihtiyaçlarını, kusursuz olan toplumsal düzenin sağlanabilirliğinin çürütmüş olduğu görüşüne sahiptir. *Uygarlığın Huzursuzluğu* isimli kitabı içerisinde kişinin mutluluk hissinin önünde bulunan engelleri çözümlemiş olan Freud (2011: 45), kişinin acılarının üç temel kaynağını “doğanın üstün gücü, kendi bedenimizin zayıflığı ve insanların aile, devlet ve toplum içinde birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen ayarlamaların yetersizliği” olarak sıralamaktadır. Bahsedilenlerden ilk iki tanesinin kişiler için göreceli olarak kolay bir şekilde kabul edilebilir olduğunu ifade eden Freud, söz konusu kabullenmenin de kişinin elini kolunu bağlamanın yanı sıra kişinin yapacak olduklarına yön verdiğini belirtmektedir. Freud (2011: 45)’a göre, kişiye acı hissi veren kaynakların üçüncü sırasında yer alan toplumsal acı kaynağına kişilerin takınmış olduğu tutum ve davranış, kişinin diğer iki acı kaynağına bakış açısına karşıt bir niteliğe sahiptir.

İnsanoğlu, toplumsal acının kaynağını kabul etmeye hiçbir şekilde yanaşmamakta ve toplumun niçin acı yerine saadet ve koruma kaynağı olamadığını anlayamamaktadır. Freud (2011: 46), toplumsal acı kaynağının özünde kişinin tabiata hakim olma gayretinde meydana gelen imkansızlık durumunu kabul etmesine karşıt olarak kişinin “kendi ruhsal bünyesinin...hakim olunamayacak doğası”nı reddetmesinin yer aldığını savlamakta ve toplumun imkansız olarak nitelendirilen bu hakimiyet gayreti ile kendi kültürel idealleri gereğince kişiye dayatmış olduğu engellemelerin çekilmesinin imkansız bir hal almasının kişiyi nevrotikleştirdiğini vurgulamaktadır. Böylece cinsellik, uygarlık gibi dürtüleri baskılamakta olan bir üstben işlevi görmektedir (Freud, 2011: 46). Distopyalarda cinsellik bir başkaldırı olarak tasarlanan önemli stratejilerden biridir. Distopyalarda cinselliğe konulan yasak Freudcu manada düzenin ve kültürün koyduğu bir yasaktır ve bireylerin özgürlük bilinci ve cinsellik arasında kurdukları bir bağdır (Çörekçioğlu, 2015: 126).

Kusursuz toplumun insanla olan çatışma durumu, distopya yazını içerisinde en kötüleştirilmiş toplum düzenlerinin kişisel özgürlüğe karşı olan tutum ve davranışlarının altyapısını meydana getirmektedir. Distopyanın önde gelen eserleri arasında bu kapsamda cinsellik olgusunun baskılanması ve devletin denetimi altına girmesi temasına fazlasıyla rastlanmaktadır. Aldous Huxley’nin *Cesur Yeni Dünyası* (1932) adlı eserinde seri insan

üretimi “Kuluçka ve Şartlandırma Merkezi” ismi ile kurumsal bir hale getirilmiştir (Freud, 2011: 46).

1.2. ÜTOPYA VE DİSTOPYA KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Ütopyalar temel olarak toplumsal düzende bulunan eksiklikleri ve aksaklıkları eleştirmeyi ve topluma eşit, adil ve mutlu bir toplumsal düzenin var olabileceğini açıklamayı amaçlamaktadır. Geleneksel ütopyacılık idealize edilmiş bir toplumsal düzenin varlığı ancak kuralların kesin olarak uygulanması ile mümkün olmuştur. Diğer bir ifadeyle, ideal bir toplumun varlığı, kişilerin özgürlüğünden vazgeçmesine bağlı olmaktadır. Ütopyalar, kişilerin özgürlüğünün yanında, mükemmel toplumsal düzeni oluşturmak adına karşılaşmış oldukları her engeli yıkmak zorunda kalmışlardır. Kişilere olumlu bir seçenek sunulmuştur. İdeal toplumsal düzeni sağlamak için oluşturulan bu katı kuralların bir sonucu olarak baskıcı bir yönetim anlayışının ortaya çıkabileceği endişesi distopya kavramına yol açmıştır. Distopya, kişileri ve toplumları ütopyalara karşı uarmaktadır. Buna karşılık olarak ütopyalarda toplumun ihtiyaç ve gereksinimlerini organize etmek için yapılan gönüllü görevler distopyalarda tamamen baskıcı ve despotik yönetim uygulamalarına dönüşmektedir. Bu duruma göre distopyalar, insan özgürlüğünün önemsiz tutulduğu sistemlerde toplumun barış ve mutluluk içinde yaşayamayacağı gerçeğiyle uğraşmak zorundadır (Kumar, 2000: 252).

Kumar (2000: 253), ütöpik ideolojinin kendisinde mevcut olan “meydan okuma ve tepki modelinden” bahsetmektedir. Kumar, ütopya ve ütopya karşıtlığı yarışmasının hızla ve başarılı bir şekilde gelişen temalar açısından birbirine birçok katkısı bulunmaktadır. Ütopyalar tanımlanırken, distopyalar onları eleştirme fikri üzerine kurulmuştur. Ütöpik hayallerin baskıya ve diktatörlüğe yol açacağı gerçeğinin farkına varan distopya yazarları, devrimci bir yazı fikriyle ortaya çıkmışlardır. Ütöpik eserler gibi distöpik eserler de dönemin siyasi ve sosyal sorunlarından etkilenmiştir. Bu edebi eserlerde öne çıkan tatsız dünyalar günümüz toplumlarının yansımalarıdır. Distopyalarda bahsedilen sistemler bu istenmeyen geleceğe karşı uyarı olarak kabul edilmektedir. Distöpik toplumlar, daha iyi ve müreffeh bir toplum oluşturmaya ilişkin başarısız girişim ve faaliyetlerin sapkın durumlarını yansıtmaktadır. Totaliter hükümetler, ideolojilerin manipölasyonları, teknolojik sömürler, kısıtlanmış özgürlükler ve psikolojik baskılar bu edebi eserlerde ele alınan başlıca konulardır (Kumar, 2000: 253).

Distopik bir toplum, valilerin ütopyalarda olduğu gibi insanların mutluluğunu sağlamaya çalıştıkları iddialarıyla kontrol edilmektedir. Frederic Rouvillois (2000:330), ütopya ile totaliterlik arasında bulunan karışıklığın ütopya ile totaliterlik arasında yer alan gerekli ve kasıtlı yakınlığın ortaya çıkması ve birincisinin ikincisine yol açtığı tesadüfi olamayacak kadar sık görülen düzenliliğin ortaya çıkması olan karışıklığın incelenmesinin kaçınılmaz olduğunu iddia etmektedir. Her iki durumda da kişilerden toplumsal düzene uymaları istenmektedir. Ütopik toplumlarda bu beklenti distopik toplumlara göre daha iyimser ve kendiliğinden gelişmektedir. Distopya kavramı, yaratılacak ideal düzenin varoluşsal sorununa dikkat çekmektedir. Bu tutum, kusursuz işleyen bir topluma erişmenin ne kadar zor ve imkânsız olduğunu göstermektedir. Dahası, uygulandığı zaman, barıştan ziyade diktatörlük yönetimini getireceğini topluma göstermeyi amaçlamaktadır. Distopyada, toplumu idealize edilmiş bir şekilde yönetmek ile diktatörlük yönetimi olasılığını dikkate almak arasındaki ince çizgi vurgulanmaktadır. Adalet ve eşitliğe dayalı yeni düzenin, kişisel özgürlüğe müdahale etmemesi ve mevcut sistem içindeki kişilere baskı yapmaması gerekmektedir. İnsanın harekete geçme gücü olmayan bir ortamda mutluluk dünyası yaratmak olanaksız görünmektedir. Ütopyaların kendi içlerinde barındırdıkları bu karşıtlık distopyalara yol açmıştır (Rouvillois, 2000: 330).

Mutluluk ve arzu dünyası olan ütopyaların tam tersine distopyalar toplumu uyandırmayı amaçlayan kabuslar yaratmaktadır. Buna karşılık olarak distopik toplumlar, değişmekte ve gelişmekte olan dünya şartlarının sosyal, ekonomik ve siyasi olarak mutluluk, refah ve eşitliğe dayalı olarak biçimlendiğini ütopik yapıların bariz bir eleştirisini sunmaktadır. Ütopik hayallerin felaketlere dönüşmesi ve sistemi canlı tutmak uğruna kişilerin sıkı kontrolü okuyucuya totaliter bir devletin net bir resmini vermektedir. Yerine getirilecek vazifelerin ve vazifelere dahil edilecek bireylerin tanımlanması, oluşturulan sistemin varlığını garanti etmektedir. Ütopyanın en eski örnekleri arasında yer alan Platon *Devlet*'i, kişiyi kontrol altında tutma eğilimi de dahil olacak şekilde distopyanın özelliklerini de içermektedir. Bu duruma benzer olarak Sargent şu sözleri ifade etmektedir: “Bugün, More’un Ütopya’sının çoğu açıkça distopyacıdır, ancak bazı tarihsel hayal gücüyle, bu yasalarla dolu, ataerkil, hiyerarşik toplumdaki yaşamın, okuyabilselerdi ve okumalarına izin verilselerdi, 1516’nın fakirlerine cennet gibi görüneceğini görebiliriz” (Sargent, 2000: 11).

1.3. FEMİNİST ÜTOPYALAR

Kadınların her alanda yüzyıllar boyunca susturulduğu yadsınamaz bir gerçektir. Kadınlar için her şeyin mükemmel olduğu noktaya erişim sağlamak belki imkansızdır. Kadınlar, toplumun her kesiminde yer alan rollerinin iyileştirilmesi sürecinde harekete geçmeye başlamış olsalar da hala pek çok haktan mahrumdurlar. İşte tam da bu sebepten dolayı ütopyacılık feminist yazının özünde yer almıştır. Johns (2018: 248)'a göre, hiçbir zaman cinsiyet eşitliği tamamen var olmamıştır, bu nedenle bilinçli bir tartışma ve düşüncenin konusu olup olamayacağı hayal edilebilirdir. Kadın yazarların yanı sıra toplum içerisinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin tesis edilmesinin gerekliliğine inanan erkek yazarlar hem erkeklere hem de kadınlara daha iyi seçeneklerin olduğunu göstermek için toplumsal cinsiyet rollerine yönelik farklı bakış açılarını içeren pek çok eser üretmişlerdir.

Ütopik eserlerde yazarların daha iyi bir toplum hakkındaki görüşleri ve tüm bunlarla birlikte kadınların iyi bir toplumda hangi rollere ve statüye sahip olması gerektiğine dair görüşleri sunulmaktadır (Sargent, 1973: 302). Yani ütopik edebi eserlerde kadınların rolleri anlatılmakta ve kadınların bu betimlemelere tam olarak uygun davranmaları beklenmektedir. Çünkü hukuk, eğitim, edebiyat, siyaset gibi bütün hayat çevreleri erkekler tarafından tekelleştirilmiş ve kadınlar ikinci plana atılmıştır. Çağdaş toplumlarda, insanların yaşam tarzları genellikle normatif referans olarak kabul edilen erkeklik ve kadınlık standartlarına dayanmaktadır.

Bu standartlar, bireylere nasıl davranmaları gerektiği ve toplum içindeki yerleri konusunda belirli bir standartlaştırılmış yaşam tarzını işaret eder. Bu durum, insanların alternatif bir yaşam tarzını düşünmelerini zorlaştırır. Bu bağlamda ataerkil düzenin zorluklarını yaşayan kadın yazarlar için ütopya edebiyatı ideal bir edebi türdür. Feminist ütopyalar cinsiyet eşitliğinin olduğu, toplumsal değişim ve dönüşümü vurgulayan kadınların kendi bedenleri üzerinde kontrol sahibi oldukları ve kadınların bir arada dayanışma ve iş birliği içinde olduğu yapıtlardır. Kumar'a (2005: 161) göre sanayi toplumunun getirdiği yeni toplumsal hareketlerden biri de feminizmdir. Kadınların iş dünyasında yer alması, ev işlerinin düzenlenmesi, çocukların bakımı gibi konuları yorumlamak ve anlamak feminist ütopya türünün gelişmesine olanak sağlamıştır.

Rokeya Sakhawat Hossain'in kaleme aldığı *Sultana'nın Rüyası* (1905), Charlotte Perkins Gilman tarafından yazılan *Kadınlar Ülkesi* (1915), Ursula Le Guin'in

Mülksüzler'i (1974), Marge Piercy'in *Zamanın Kıyısındaki Kadın* (1976) adlı eserleri bu türün önemli örneklerinden bazılarıdır. *Kadınlar Ülkesi* kadınların potansiyellerini tam olarak gerçekleştirebildiği, kendi kendilerine üreyebildiği, savaş ve rekabet unsurlarından arınmış barışçıl bir toplumdur. Gilman'ın konuya olan ilgisi, kadınların da tıpkı erkekler gibi ev dışında çalışabilmesi inancıyla, çocuk yetiştirmenin gelecekteki ırk için hayati öneme sahip olduğu ve bunun profesyonellere emanet edilmesi gerektiği düşüncesiyle harmanlanmıştır. *Kadınlar Ülkesi*'nde kadınlar her çocuğu kendilerininmiş gibi tüm nüfusu tek bir aile olarak görmektedir bu açıdan anlatı Atwood'un *Damızlık Kızın Öyküsü* eserindeki cinsiyetçi rejimden farklı görünmemektedir (Robertson, 2018).

Kadınlar, erkeklerin kaleme aldığı ütopya eserlerinde yer alan toplumların yanı sıra yaşadıkları toplumun da yerli toplumlarda kadın olmanın normatif referansları olduğuna inandıkları için kötü koşullarının iyileştirilmesi için farklı alternatifler bulamamışlardır. Bu duruma paralel olarak Lewes (1989: 29)'e göre, "kadınların ürettiği birkaç ütöpik metin bile, kadınların baskın erkeklerin rehberliğini ve korunmasını gerektiren ikincil varlıklar olarak var olduğu geleneksel androcentric dünya görüşüne uyuyordu" bu sebepten dolayı, sınırlardan kurtulmak, kadınlar tarafından alternatif bir seçim olarak kabul edilememektedir. Diğer bir ifadeyle, kadınlar kaynayan kurbağa sendromuna mahkûm edilerek toplumlarındaki statülerinin giderek kötüleşmesi durumuna ister istemez yardımcı olmuşlardır. Bu nedenle kadınların alternatif projeksiyonları kritik öneme sahiptir, çünkü değişen bilincin esasen değişen toplumların ilk adımı olduğu düşünülmektedir. Bunu gerçekleştirmek için kadın yazarlar, ütöpik kurgunun sınırsız doğasından, kadınları yeni bir bilincin ve yeni bir vizyonun yaratıcıları olarak tasvir ettiği için yararlanmaya başlamışlardır (Pearson, 1981: 64).

İnsanlara yeni vizyonlar sağlamanın yanı sıra onları bilinçlendirmek, eşitlikçi toplumları sağlamanın ve sürdürmenin temel noktalarından birini oluşturmaktadır. Ütopyacılık bilinçteki paradigma değişimlerini kısıktarak, düşüncemizi yeniden biçimlendirmemizi ve yeniden yapılandırmamızı sağlayabilmektedir (Sargisson, 2003: 229). Bilinçte meydana gelen değişim ve gelişimler sadece kadınlara değil, aynı zamanda erkeklere de yerleşik ve alışılmış normlara meydan okuyarak zihinleri temizlemek ve böylece toplumları ataerkilliğin pençelerinden kurtarmak için sunulmaktadır. Diğer bir ifadeyle, feminist ütopyalar her durumda vatandaşların kendi hayatlarını kontrol etmelerine izin vermektedir (Pearson, 1981: 64). Eşitlikçilik toplum içerisindeki iş birliğine bağlı olduğu için, kadın yazarlar tarafından sağlanan alternatif projeksiyonlar

toplumların tüm bileşenleri tarafından benimsenmektedir. Bu yüzden feminist ütöpik tüm eserler içerisinde kadın kimliği ve kadın kimliği hakkındaki düşüncelerin telkin edilmesi vurgulanmaktadır. Feminist ütöpik kurgunun gündemi, insanların uyanış sürecini tetiklemek için ayrılmaz bir şekilde farklı teknikler ile doludur (Pearson, 1981: 64).

Pfaelzer (1990: 194)'in belirttiği gibi, metinlerini birden çok kahraman ile ayıran çok sayıda kadın yazar bulunmaktadır. Ayrıca çoklu anlatıcılar, geçmiş, şimdiki zaman ve gelecek arasında sık sık değişimler ve rüyalar, uyanışlara bağlı bilinç durumları arasında sık sık değişimler görülmektedir. Genellikle benzerlik geleneklerinden (tarifler, haritalar, çizgi filmler, otobiyografiler, tarihler, sloganlar, grafikler) alınan gömülü söylemler, yabancılaşmış bir okuma deneyimini daha da teşvik etmekte ve okuyucuyu metne gidip getirmektedir. Sonuç olarak okuyucuyu, fantezi ile ampirizm, ütopya ve tarih arasındaki ilişki ile yüzleşmeye zorlamaktadır. Tüm bu teknikler sayesinde okuyucu kontrolsüz olarak kendi deneyimlerine yabancılaşmaktadır. Okuyucular, bu yolla gerçek durumlarından yola çıkarak, sonunda kadınlar ve erkekler arasında klişeleşmiş atıfları- kırılabilirlik ve dayanıklılık, duygusallık ve rasyonellik, evcillik ve güç gibi- diğerleri arasında ana genelleme kaynakları olarak kabul edilen ve aslında gücü azaltan bir sorgulama okyanusuna atılmaktadırlar (Pearson, 1981: 64).

1.4. FEMİNİST DİSTOPYALAR

Feminist hareketlerin yükselişi ile beraber feminizm, edebiyatta distopya türü ile de kendini göstermiştir. Feminist distopyalar, kadın haklarını, toplumsal cinsiyet rollerini ve ataerkil düzeni eleştiren veya vurgulayan distopik hikayelerdir. Bu tür distopyalarda çoğu zaman yazarlar toplumsal yapı içindeki eşitsizliklere ve kadın karakterlerin yaşadığı zorluklara odaklanırlar. Feminist distopyalar feminist ütopyaların tam karşıtları olarak bilinmektedir. Kadınlar için her şeyin korkunç olduğu bir düzeni tasvir etmektedirler. Distopyalar bu açıdan politik niteliğe sahip olmaktadır. Distopyalardaki iktidar sistemi neredeyse her zaman katı ve baskıcıdır. İnsanların iktidarın belirlediği alan dışında herhangi bir hakkı bulunmamaktadır. Bu yüzden insanlar iktidarın devamlı gözetimi altındadırlar. İnsanların özellikle kadınların kural ve yasaklara uymaktan başka çaresi yoktur ve aksi bir durumda ölüm cezasıyla karşı karşıya kalacaklardır (Atwood, 1980: 426).

Dahası, feminist distopyalar feminizmin ve distopyanın dinamiklerini birleştirmekte ve feministlerin korktuğu, uygulamaları acımasız olan en baskıcı ve aşırı

ataerkil normlar tarafından yönetilen bir gelecek vizyonu yaratmaktadır. Feminist distopyalar genellikle totaliter tüm yetkilerin merkezileştirildiği, devlete mutlak itaat beklenen rejimlerden ilham almaktadır, çünkü bu tür rejimler kadınlar için ek acılara neden olmaktadır. Totaliter feminist distopyalar, kadınların erkek egemenliği altındaki baskılarına dikkat çekmektedir. Totaliter bir devlet içerisindeki feminist distopyalarda, her bireyin tecrit edilmiş ve çaresiz kalması için insanların adaletsizlikleri iletmesini engellemek için farklı sesleri susturmak devletin birincil aracıdır. Totaliterlik, bireylerin kendilerini bağlayan koşulları özgürce dile getiremediği bir sosyal düzendir.

Katharine Burdekin'in yazdığı *Swastika Geceleri* (1937) feminist distopya türünde yazılan ilk eserlerden biridir. *Swastika Geceleri*'nde Nazi baskısı nedeniyle değersizleşen kadınların tek işlevi çocuk doğurmaktır. Bu açıdan damızlık hayvan muamelesi gören kadınlar toplumsal hayattan silinerek güçsüzleşip benliklerini kaybetmişlerdir (Tüysüz, 2021:41). Nazi Almanya'sının totaliter yapısını inceleyen Burdekin'in romanı, totalitarizmin yıkıcı etkilerine ve cinsiyet politikalarının toplumsal düzene olan etkilerine dair bir eserdir. Yazı ve sözcüklerin anlamı insanlar için büyüktür. Bu nedenle totaliter sosyal düzene karşı tehdit oldukları düşünülür. İktidarı ayakta tutmak için farklı görüşlere sahip insanların sessizliği gerekmektedir. Sesleri susturmak için insanlar bastırılmıştır. Distopik kurgular ile anlatılmak istenen baskı süreci totaliterliğin özünü oluşturur. Margaret Atwood da *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde totaliter rejimin bileşenlerinden bahsetmektedir ona göre herhangi bir totaliter devralmada, ilk bastırılanlar toplumun aykırı gördüğü; sanatçılar, yazarlar ve gazeteciler olmaktadır.

Bütün bu bastırmaların temel amacı aykırı sesleri susturmak, sözü ortadan kaldırmaktır, böylece geriye kalan sadece iktidarın sesidir (Atwood, 1980: 427). Atwood, *Damızlık Kızın Öyküsü* ve *Ahitler* isimli eserlerinde, kadınların eylemlerini sınırlayan katı dini kurallarla yönetilen Gilead rejimi adı altında distopik bir dünya sunmaktadır. Kadın karakterler totaliter rejim hakkındaki duygularını aktarırken, anlatı bir bütün olarak totaliter bir hükümet altında kadın olarak yaşamının nasıl bir his olduğuna dair bir fikir vermektedir. Hükümetin ideolojisine karşı olan insanların öldürüldüğü, kadınların toplumdaki rol ve işlevlerine göre sınıflandırıldığı kasvetli ortamı tasvir etmektedir. Her distopik dünyada olduğu gibi Gilead rejiminde de okuyucuların zihninde rahatsız edici bir his uyandıran soğuk, tuhaf ve bilinmeyen bir atmosfer bulunmaktadır. Feminist distopyalarda kadınlar arasında dayanışma eksikliği sıklıkla vurgulanmaktadır. Mevcut baskıcı ataerkil düzen sisteminde bazı kadınlar suçlanmaktadır. Örnek olarak, *Damızlık*

Kızın Öyküsü'nde, Gilead'de bir kadının ev içerisinde üstlenebileceği en yüksek role sahip bir eş olan Serena Joy, teokratik rejim yönetimi devralmadan önce televizyon programlarında konuşmalar yapan bir karakterdir. Konuşmalar, kadınların ev içi alan haricinde toplum uğruna oynayacak aktif bir rolünün olmadığını vurgulamaktadır. Fredinki adındaki karakter ise, Serena Joy'un kamusal alanda son derece aktif olan, ancak daha sonra vaaz ettiği şeye mahkûm kalan bir kadın olarak konumundaki ironiye dikkat çekmektedir:

“Söylevleri evin kutsallığı, kadınların nasıl evde oturmaları gerektiği hakkındaydı. Serena Joy kendisi böyle yapmıyordu, bunun yerine söylev veriyordu, ama kendi başarısızlığını herkesin iyiliği için yaptığı bir fedakârlık olarak sunuyordu” (Atwood, 2021: 74).

Feminist distopyalarda anlatıcılar neredeyse her zaman kadındır. *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde damızlık kız olarak bir eve görevlendirilen ve eski yaşamına zihinsel geri dönüşler yaşayan Fredinki iken, *Ahitler*'de Agnes, Lydia Teyze ve Daisy'dir. Naomi Alderman'ın *Güç* adlı eserinde ise Roxy, Allie, Margot, Jocelyn gibi kadın karakterler olduğu gibi Tunde adındaki erkek bir karakterde yaşadığı toplumun distopyaya dönüşmesine şahit olur. Kadın karakterlerin distopyalarda daha fazla yer alması okuyuculara kadınların sorunlarına dair daha iyi bir bakış açısı sunmaktadır.

Naomi Alderman'ın *Güç* adlı eserinde ise ataerkil düzen yıkılma aşamasındadır bu aşamadan sonra gerçekleşen büyük yıkımla birlikte toplumsal cinsiyet rolleri yön değiştirmiştir. Erkeklerin baskı altına alındığı kadın hükmünün geçerli olduğu ileri zamanda tam bir anaerkilliğe evrilecek bir düzen kurulmuş, kadınların ütopyası erkeklerin distopiasına dönüşmüştür. *Güç* totaliter bir rejimde erkek olarak yaşamının nasıl bir duygu olduğuna ilişkin okuyucuya fikir vermektedir. Çünkü feminist distopyalarda bu durum genellikle tam tersidir. Kadınların aşağılandığı, öldürüldüğü, toplumdaki rol ve işlevlerine göre sınıflandırıldığı, ötekileştirildiği, her durumu *Güç*'te erkekler yaşamaya başlamıştır.

Feminist distopyalar üzerinden anlatılan olumsuz gelecek kadınların toplum içindeki durumunu gündeme getirmek ve bu durumu tartışmaya açmaktır. Kadınların yalnızca kadın oldukları gerekçesiyle bazı haklardan mahrum bırakılması, erkekler karşısında baskı altına alınması eleştirilmektedir. Distopik kurgu içerisinde kadının söz hakkının yasaklanması, kadın bedeninin metalaştırılması ya da kadının siyasi hayattan

koparılması aslına bakarsak bugünün meseleleridir. Bu eserlerin yazarlarının dikkat çektikleri noktalar tam da budur. Öyleyse kadın, kendi geleceğini kendisi tasarlamalı, söz hakkını ve özgürlüğünü erkeğin iradesine terk etmemelidir. Birçok distopya eseri özgürlük ve eşitlik temasını ele almaktadır. Gözetim, iletişimin sınırlandırılması, cinselliğin devlet tarafından düzenlenmesi, medyanın iktidarı güçlendirmek için kontrolü, insanlara okuma yazma konusunda baskı yapılması distopyalarda öne çıkan diğer kontrol mekanizmalarıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

MARGARET ATWOOD VE DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ İLE NAOMI ALDERMAN VE GÜÇ

1. MARGARET ATWOOD

Margaret E. Atwood, 1939'da Kanada'nın Ottawa kentinde doğan, çocuk kitapları, deneme, öykü ve roman yazarı olarak tanınan bir yazardır. Farklı edebi yaklaşım ve türlerde kaleme almış olduğu eserler ile edebi eleştiri ve edebiyat dünyasında yaygın olarak tanınan, incelenen ve okunan bir yazar olarak bilinmektedir. Romanlar, hikâyeler, deneme ve şiirler olmak üzere 40'tan fazla kitap yazmıştır. Bahsedilen durumu geniş bir biçimde irdelemekte olan Reingard M. Nischik, Atwood'la alakalı görüş ve düşüncelerini şu sözler ile ifade etmiştir: "Margaret Atwood, baş etmeyi seçtiği her edebi türde mükemmel bir yazar olarak çağımızın en etkileyici, çok yönlü ve üretken yazarlarından biridir. Onun olağanüstü entelektüel ve yaratıcı gücü, seçtiği konuların tekinsizliği, asla tükenmeyen espri anlayışı, entelektüel olarak iddialı yazını ve yüksek okunurluğu birleştirmesi, Atwood'u okuyucular, eleştirmenler ve kendisi gibi yazarlar arasında gözde biri konumuna getirmiştir." (Nischik, 2000: 1)

Eğitim yaşamının büyük bir kısmında örgün ve resmi eğitimden uzak kalmış olması, onu daha fazla okumaya sevk etmiştir. Fantastik edebiyat ve distopyalar en fazla dikkatini geçen alanlar arasında yer almaktadır. Yaşadığı dönem içinde kız çocuklarına yönelik yapılan genel klişe baskı ve şiddetlerin tam tersine, Atwood'un ailesi ona fazlasıyla destek çıkmıştır. Atwood, yaşamının ilk yıllarını televizyonsuz geçiren son nesil yazarlardandır. Bir böcek bilimci baba ve diyetisyen annenin kızı olarak yılın çoğunu Kanada'nın Kuzey Ormanları'nda geçirmiştir. Hayal gücü çizgi romanlar, polisiye öyküler gibi eserler okuyarak şekillenmiştir (Macpherson, 2010: 2).

Atwood'un içinde olan yazma arzusuyla 1957 yılında Toronto Üniversitesine bağlı olan Victoria Koleji'nde İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümüne kayıt olmuştur. Burada yer alan hocalarından biri, kendisini edebi açıdan oldukça etkileyen Northrop Frye'dir. Edebiyat dünyasının en önemli akademisyenlerinden biri olan etkili eleştirmen Northrop Frye'nin yanında çalışmıştır. Northrop Frye, Atwood'a daha çok yazması, akademik çalışma ve araştırmalarında ilerlemesine yönelik tavsiyelerde bulunmuş olan kişidir. 1961

yılında, daha mezun olmadan yayımlamış olduğu şiir kitabı *Double Persephone* ile *E. J. Pratt Madalyası*'nı kazanmıştır (Macpherson, 2010: 3).

1966'da *The Circle Game* adlı şiir kitabını yayınlamıştır. Bahsedilen eser, Atwood'a Kanada'nın en prestijli şiir ödülü olarak nitelendirilen *Governor General's* ödülünü kazandırmasının yanında birçok yayınevi de Atwood'un yazdıklarına ilgi duymaya başlamıştır. Bu başarısının sonucunda 1969'da ilk romanı olarak bilinen *The Edible Woman*'ı, 1972'de *Surfacing* isimli eseri yayınlamıştır. Aynı sene eleştirel eserlerini toplamış olduğu *Survival* isimli kitabını da yayınlamıştır. 1971 yılında şiirlerinin bir derlemesini oluşturmuş olan *Power Politics*, Atwood'a ciddi bir şekilde ün sağlamıştır. 1985'te yayımlamış olduğu *The Handmaid's Tale* (Damızlık Kızın Öyküsü) ile *Governor General's* ödülünü tekrar kazanmıştır; eser birçok alanda ses getirmiş filme ve diziye uyarlanmıştır. Atwood'un bu eser ile ikinci kez aldığı *Governer's General* ödülü ona popülerlik kazandırmıştır. Ayrıca 1986'da *Los Angeles Times Kurgu*, *Toronto Arts* ve *Arthur C. Clarke En İyi Bilim Kurgu* ödülleri kazanmıştır. 1996'da *Alias Grace* isimli romanı ile *Giller Ödülü'nü*; 2000'de ise *The Blind Assassin* isimli romanı ile *Booker Ödülü'nü* elde etmiştir. Atwood, 2004'te Harvard Üniversitesi'nde fahri doktora unvanına sahip olmuştur (Bomarito ve Hunter, 2005: 94).

Atwood ünlü eseri *Damızlık Kızın Öyküsü'nün* ön sözünde feminist bir romanı kadınları idealleştirmek olarak değil, onları ima edilen tüm çeşitlilik, karakter ve davranışlarla insanileştirmek amacını güttüğünü ifade eden feminist bir sanatçıdır. Onun kurgularında kadınlar hem katil hem masum hem hain hem ihanete uğrayan hem isyancı hem de zalimdir. *Damızlık Kızın Öyküsü* totaliter bir rejimde kadın olmanın ne anlama geleceğini, kadınlar için kötünün daha ne kadar kötü olabileceğini gözler önüne seren edebi bir eserdir. Radikal bir darbenin ardından Cambridge, Massachusetts'te kurulan Gilead rejiminde kadınlar, nasıl giyineceklerini, nasıl isimlendirileceklerini, nasıl görüleceklerini belirleyen katı bir hiyerarşi sistemiyle sınırlandırılmıştır. Bu kadınların oy vermeleri, iş sahibi olmaları, okuma ve yazma bilmeleri herhangi bir sosyal haktan yararlanmaları yasaklanmıştır. Eser hem geniş bir bakış açısını hem de sağlam bir hayal gücünü yansıtmaktadır çünkü eser kadınlar için bugüne kadar olan veya olması mümkün olan her şeyi yansıtmıştır. Howells, Margaret Atwood'un romanlarının, Kanada, İngiliz ve Amerikan edebiyatı, sömürge sonrası edebiyatın yanı sıra cinsiyet çalışmaları ve kadın çalışmaları dahil olmak üzere birçok derste dünyanın farklı yerlerindeki okullarda okutulan uluslararası en çok satanlar arasında olduğunu belirterek Atwood'un önemini

vurgulamaktadır (Howells, 2021: 1). Bir yazar ne kadar popüler olursa, düşünceleri o kadar çok insana ulaşabilmekte ve bu da insanların kadınlara karşı önyargılı inançlarını değiştirme olasılığını artırmaktadır. Atwood'un *Damızlık Kızın Öyküsü* isimli eseri, duyguları, arzuları, umutları hiçbir önemi olmayan kadınların hikayesidir. Atwood'un canlandığı toplum için esas olan, üreme aracı olarak kullanılan kadın bedenidir ve bu nedenle kadınlara “iki bacaklı rahimler” denmektedir (Atwood, 2021: 183). Howells, *Damızlık Kızın Öyküsü* adlı eserin, 1980’lerde Amerika’daki muhafazakâr siyasi ve dini hareketlerin olası sonuçlarına odaklandığına dikkat çekmektedir (Howells, 2021: 1). Pek çok akademik araştırma ve çalışmaya konu olmuş olan roman, opera ve sinemaya uyarlanmış, Hulu tarafınca 2017’de televizyon dizisi olarak seyirciler ile buluşturulmuştur (Atwood, 2021: 18). Dizi başta başrol oyuncusu Elisabeth Moss olmak üzere altı dalda *Emmy Ödülü* almıştır. Dizinin Hulu serisi Amerika’da Trump’ın seçilmesi, cinsiyetçi politika ve söylemleri sebebiyle daha popüler hale gelmiş ve kitabın dünya çapındaki satışları 8 milyon kopyayı aşmıştır. Amerika’da Trump’ın cinsiyetçi politikalarını protesto etmek isteyen kadınlar damızlık kızların giydiği kırmızı pelerin ve beyaz başlık takarak eylem yapmıştır.

Atwood’un kaleme aldığı eserler hem edebi açıdan tartışılmakta olan eleştirilerin konusu haline gelmiş hem de geniş okur kitlelerine ulaşmıştır. Atwood’un eserleri ile alakalı gerçekleştirilen edebi tartışmalar, çoğunlukla eserler içerisinde görülen politik ve sosyal konulara yönelik olmaktadır. Bu durum Atwood'un eserlerinde çoğunlukla kadın-erkek ilişkilerinde meydana gelen psikolojik veya fiziksel şiddeti gözler önüne sermesinin bir sonucudur. Bu nedenle bazı eleştirmenler Atwood’u karamsar olarak nitelendirirken bazı eleştirmenlerse onu çağdaş feminist düşüncenin yenilikçi sesi şeklinde nitelendirmektedirler (Bomarito ve Hunter, 2005: 94). Atwood, kültürel ve edebi eleştirilerden çocuk kitaplarına kadar birçok alanda kitap yazmıştır. Eser ve kitapları yirmi üçten fazla dile çevrilmiştir. Edebi açıdan ise akademik topluluk içinde yaşanan farklı dönemlerin içerisinde bulunmuştur. Atwood için “The Margaret Atwood Society” olarak bilinen bir topluluk kurulmuş ve bu topluluk kendisi ile alakalı yayınlar üstünde çalışmalar sürdürmektedir.

Atwood, öykülerinden şiirlerine kadar bütün eserlerinde kadınları farklı rollerde merkeze koymuştur. Özellikle romanları incelendiği zaman *Oryx and Crake* haricinde olan bütün eserlerinin anlatıcı ve odak noktası karakterlerin kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Atwood’un kitaplarında farklı yönlerde pek çok kadın temsilleri

görülmektedir. Kadın yazar olmasından ziyade Atwood'u kadın hikayeleri anlatmaya yönelten unsurlardan bir tanesi de kendi tecrübe ve deneyimleridir. Atwood, 1970 ile 1980'li yıllar arasında kadın bireylerin bir zamanlar söyleyemediklerini söyleyebilmeye başladıkları bir zaman aralığı olduğuna dikkat çekmektedir. Atwood'un feminizmin farklı dalgalanmalarının etkilenmiş olduğu söylenebilir. Eleştirmenler, Atwood'un tüm eserlerini feminizmin farklı öğretilerinin ve dönemlerinin bir yansıması olduğunu ifade etmektedirler. Tolan'a göre, Atwood'un yazdığı eserler feminizmin ikinci dalgası ile başlayıp 1960'lardan sonra meydana gelen değişimler ile birlikte post-feminist bir geleceği de yansıtmaktadır (Tolan, 2007: 1).

1.1. DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ'NDE TOPLUM YAPISI

Damızlık Kızın Öyküsü, darbe yolu ile Amerika başkanı ve meclis üyelerinin büyük bir kısmının öldürülerek yönetimin radikal Hristiyan harekete bağlı olan askerler tarafından ele geçirilmiş olduğu bir zamanda geçmektedir. Söz konusu teokratik diktatör rejim içerisinde, Gilead Cumhuriyeti'nde; kişiler sosyal kategorilere göre gruplandırılmaktadır. Gilead rejiminin kurduğu totaliter sistem bireysel özgürlükleri kısıtlayan 17. yüzyılın püriten dini köklerine sahip, erkeklerin kadınları kontrol ve baskı altına almaları çerçevesinde kendini gösteren bir devlet yönetimidir. *Damızlık Kızın Öyküsü*, geçmişin geleneklerine dönüş yönündeki muhafazakâr eğilimlerin en uç noktalara taşındığı bir dünya sunmaktadır. Tüm modern hareketler, İncil'in ilkeleri çerçevesinde sekteye uğratılmakta bilhassa kadınların boyunduruk altına alındığı bir toplum düzeni kurulmaktadır. Bir kadın artık tek başına tam değildir; daha ziyade, erkeklerin işine yarayacak doğurgan bir rahime sahip olmalı üreme işlevini yerine getirerek ulus zenginliğine katkı sağlamalıdır. Üreme işlevini engelleyen doktorlar ve kürtaja izin veren bireyler dahil her kim olursa cezalandırılıp öldürülmektedir. Üreme devletin kontrolü altındadır. Kısır olup toplumda üst statüde bulunan eşlerin çocuk sahibi olması için yumurtalıkları aktif olan damızlık bir kıza ihtiyacı vardır.

Tek başına varoluşunu tamamlayan bir insan olmasına izin verilmeyen bu sistemde, kadının sistemi ayakta tutmak dışında anlamlı bir varlığı yoktur. Kadınlar korkudan ya da ellerinde olan azıcık rahat ve güçten olmamak adına bir şey yapmamakta, mutlak itaat korku yoluyla sağlanmaktadır. Korku kadınları direnmek ve birlikte hareket etmek yerine yaşamda kalma mücadelesi adına bencil olmaya itmiştir. Atwood, insanın insana baskı yapmasına gönderme yaparak 1. Dünya Savaşı'ndan sonra Ortadoğu ve Afrika'da egemenler tarafından ülke sınırlarının adeta cetvelle çizilmesini hatırlatırcasına

Damızlık Kızın Öyküsü'nde söz konusu olan sömürgeci gücün erkek emperyalizmi olduğunu, sömürülenlerin ise kadınlar olduğunu göstermiştir. Margaret Atwood ayrıca Nazi Almanyası ve komünizm ile yönetilen ülkeleri düşleyerek, daha önce yazılan distopik eserlerden *Cesur Yeni Dünya, 1984* gibi bir distopya yazmak istemiş yazdığı distopik dünyada kadınları erkeklere göre ikincil rollerde kurgulamıştır. Bu açıdan Atwood'un eseri feminist bir distopya olarak kabul edilebilir. Bu distopik dünyada kadınlar doğurganlıklarına göre sınıflandırılmaktadır. Kadın bireyler; Damızlıklar, Gayrı-kadınlar, Komutan Eşleri, Teyzeler, Ekonokadınlar ve Marthalar şeklinde ayrılmaktadır. Koloniler ismi verilen bölgeye, Gayrı-kadınlar olarak yaftalanan kadınlar götürülmektedir. Erkeklerse Melekler, Muhafızlar ve Komutanlar olarak isimlendirilmektedir. Toplumsal açıdan Teyzeler ve Eşler yüksek mevkide görülseler de erkek varlığına karşı yetkin değildirler. Öte yandan kadınlar arasında hiyerarşik bir otonomi olduğu için kadınlar kadınları baskılamakta, korku ve kaybetme riskine dayalı bir sömürü düzeni kurulmaktadır. Atwood (2021: 18- 17), kadınların yetkilerinin ve gücünün sınırlı olduğu düzenlerde, zor zamanlarda kadınlar için azda olsa iktidar sahibi olmanın bu güce hiç sahip olamamaktan daha iyi olduğunu eserinde farklı kategorilerdeki kadınların birbirine karşı olan güç mücadelesi üzerinden anlatmaktadır.

Eserde her toplumsal sınıfın giydiği kıyafetlerin rengi farklı farklı belirlenmiştir. Damızlık kızlar kırmızı, marthalar yeşil, komutan eşleri mavi, komutanlar siyah renkte giysiler giymektedir. Eserdeki toplumsal yapı ve iş bölümü Platon'un *Devlet* adlı diyalogunda ortaya koyduğu bireylerin maruz bırakıldığı toplumsal tabakalaşma ile benzerlik gösterir. Martalar işçi sınıfını, koruyucular Muhafız ve Melekleri, yöneticiler ise Komutanları temsil etmektedir. Kimyasal atıklar, çevre ve hava kirliliğinden dolayı kadınların büyük bir kısmı doğurganlıklarını kaybetmişlerdir. Tüm şartlara rağmen hala doğurmayı başarabilen kadınlarsa disiplin ve kontrol altına alınmalarının ve İncil'de adı geçen kadın karakterlerin ismiyle anılan Leah ve Rachel adı verilen merkezlerde veya damızlıkların ifadesi ile Kırmızı Merkez'de eğitilmelerinin ardından Komutanlar olarak adlandırılan, yönetici konumundaki erkeklerin evlerine gönderilmektedirler. Damızlıklar kategorisinde yer alan kadınlar, komutanların himayesinde oldukları için o erkeklerin adıyla anılmakta ve kendi adlarını kullanmaları yasaklanmaktadır. Damızlık kadınların doğurmuş oldukları bebeklerse komutanların eşlerinin bebekleri olarak kabul edilmektedir. Bebeklerin emzirilme sürelerinin dolmasının ardından biyolojik annelerinden tam olarak ayrılıp komutan eşlerine verilmektedir.

Bahsedilen Gilead rejimi, kurallarını Hristiyanlık dinine dayandırmakta, muhafazakâr ve katı bir şekilde İncil'den esinlenip getirdiği şartları uygulamaktadır. Darbeyi gerçekleştirmiş olan ekip kendilerine Yakup'un Oğulları ismini vermektedirler. Yeni rejimde cinsel ilişkiler yalnızca çocuk dünyaya getirmek amacıyla yapılmaktadır. Kadın ve erkek için baştan çıkarma, tutku, haz benzeri duygular yasaklanmıştır. Damızlık olan kadınların aylık doğurganlık döngülerinin düzenli bir şekilde takibi yapılarak ayın en doğurgan gününde tören atmosferinde komutanla cinsel ilişkiye girmeleri zorunlu kılınmaktadır (Atwood, 2021: 89-91). Dini metinlerden damızlık kızlara aktarılan oldukça sınırlı sayıda ayet bulunmaktadır. Bunlardan en çok öne çıkanı ise Yakup'un hikâyesidir. Hikâye rejimi meşrulaştırmak için oldukça kullanışlıdır. Bu hikâye kutsal metinde şu şekilde geçmektedir:

“Ve Rahel Yakup’a çocuk doğuramayınca, ablasını kıskanmaya başladı. Yakup’a, “Bana çocuk ver, yoksa öleceğim” dedi. Yakup Rahel’e öfkeleni. Çocuk sahibi olmanı Tanrı engelliyor. Ben Tanrı değilim ki!” diye karşılık verdi. Rahel, “İşte cariyem Bilha” dedi, “onunla yat, benim için çocuk doğursun, ben de aile kurayım” (Tekvin, 30: 1-3).

Diğer yandan bu anlatının rejim tarafından dejenere edildiği, araç olarak kullanıldığı açıktır. Öyle ki, filozof Karl Marx tarafından formüle edilen komünist rejim ütopyasındaki “herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre” olan ifade Gilead rejiminde dinsel bir söylem kazanır. Kızların doğurganlığına ve erkeklerin cinsel kudretine atıfla “her kadından yeteneğine göre, her erkeğe ihtiyacına göre” şeklinde yeniden tasarlanır. Fakat rejimin din merkezli yapısı gereği kızlar bu anlatının Karl Marx’tan değil İncil’den ya da Aziz Pavlus’un ifadesi olduğunu düşünmektedir (Atwood, 2021: 159). Dinin araçsallaştırılmasının bir diğer örneği de Dua Silindirleri olarak icat edilmiş makinedir. Dua etmenin Tanrı ile inanan arasındaki samimi bir iç döküş olduğu düşünüldüğünde rejim buna izin verme cesaretini gösteremez. Neyin dua olarak yapılacağı önceden belirlenmiş, bu belirlenim ise makineleştirilmiştir. Makinenin kutsal merdaneleri işler ve rulolar halinde dualar basılır. Komutanların eşleri buradan dualar sipariş ederek rejime bağlılıklarını bildirmektedir (Atwood, 2021: 219).

Diğer taraftan, rejimin mücadelesi devam ederken, kitle medya araçları da kontrol altına alınmıştır. Televizyonda verilmekte olan haber yayınları, rejimi kuvvetlendirmeye yöneliktir. Gün içindeyse İncil’e yönelik dini programlar yayımlanmaktadır (Atwood, 2021: 117-118). Gündelik yaşamda olan biten olaylardansa, karakterler kulaktan kulağa haberleşme ile öğrenebilmektedir. Kadın modasına özgü dergiler yasaklanmıştır ve bu

dergilerin eski sayıları da yok edilmiştir (Atwood, 2021: 206-207). Ekonomik açıdan ise mal ve hizmetlerin sınırlı olduğu ve karne yolu ile alışveriş yapıldığı görülmektedir (Atwood, 2021: 51-52). Geçiş süreci içerisinde ilk yapılan faaliyetler arasında yer alan kadın bireylerin işten çıkarılmaları ve banka hesaplarının kapatılması yer almaktadır. Yeni rejimdeyse, gerçek para ve bu sebepten dolayı bankalar da bulunmamaktadır. Sigara, likör, kahve gibi ürünler karaborsada yer almaktadır ve sadece rütbeli olan komutanlar bu ürünlere ulaşabilmektedir. Kadın kozmetik ürün ve malzemeleri kullanımdan kaldırılmıştır. Kadınları bakımlı ya da süslü, diğer bir ifadeyle çekici ve seksi olarak gösterecek tüm ürünlerin satımı ve üretimi yasaklanmıştır (Atwood, 2021: 55). Doktorluk yapmak, rejimin istihdam etmesiyle mümkün iken, akademisyenlik, avukatlık gibi meslekler ortadan kaldırılmıştır. Rejimin kuralları dışarısına çıkmaya çalışmak, cezalandırılmak ve ihanet manasını taşımaktadır. Yeraltı direniş örgütlerine katılım sağlamak, eşcinsel olmak ve geçmiş dönemde kürtaj uygulamış olan bir doktor olmak cezalandırılma nedenleri arasında yer almaktadır. Bunları yapan bireylerin ölü bedenleri asılıp *Duvar* diye adlandırılan yerde ibretlik olarak günler boyunca bekletilmekte rejim tarafından diğer insanların iktidar şiddetine tanık olmaları istenmektedir (Atwood, 2021: 49). Kendilerinden görmedikleri Yahudi ve siyahi insanları aşağılamak için ise “Ham’ın Çocukları” tabirini kullanmış kendilerinden olmayanları yeniden yerleştirme adı altında çalışma kamplarına veya soykırıma uğratmıştır (Atwood, 2021: 119). Rejimin siyasi ve dini argümanı dışında kalan her düşünce ve kimlik tehlikeli ve rejim için bir tehdit olarak görülmektedir.

Gilead rejiminde tecavüz tamamen yasaklanmıştır. Tecavüz erkeklerin kadınlar üzerinde egemenlik kurmasının temel mekanizmalarından biridir. Yasaklanması dini metinlerle meşrulaştırılır ve cezası Kurtuluş Ayinleri’nde damızlık kızlar tarafından işkence edilerek, parçalanarak öldürülür:

“Bu adam diyor Lydia Teyze, “tecavüzden suçlu bulunmuştur.” Sesi öfkeyle titriyor, bir tür zafer duygusuyla. Bir zamanlar Muhafızdı. Üniformasını lekeledi o kendisine duyulan güvene ihanet etti. Suç ortağı önceden vurularak öldürüldü. Tecavüzün cezası hepimizin bildiği gibi ölümdür. Tesniye, Ayet 22:23-29” (Atwood, 2021: 352).

Damızlık kızlar kimin gerçek suçlu kimin masum olduğunu bilinmemekle birlikte böyle bir durumda damızlık kızların rejim tarafından belirlenen kuralı uygulamaları ve karşılıklarına tecavüz suçlaması ile getirilen kişiyi toplu bir şekilde infaz etmeleridir. Rejim Komutanların eşlerinin yanında onların huzurunda damızlık kızlara tecavüz edilmesini

ise meşrulaştırmıştır. Tecavüz hem üst rütbeli erkeklerin evlerinde hem de Jezebelin Yeri'nde kurumsallaştırılmış, iktidar kaynaklı bir hale dönüştürülmüştür.

Rejimin insanları kontrol edebilmesinin en iyi yolu onları atomize ederek yalnızlaştırmak suretiyle ve sosyal olmaktan men etmektir. Gilead rejiminde bu durum damızlık kızların arkadaş edinmelerinin yasaklanması ile sağlanmaktadır. Damızlık kızlar ancak ikili gruplar halinde dışarı çıkabilir ve aralarında serbestçe konuşamazlar. Konuşurken rejimin belirli kalıplarını kullanabilirler yalnızca. Bunun kızların korunması için olduğu iddia edilmektedir. Rejim damızlık kızları birbirlerinin casusu haline getirmiştir. Yürüyüş sırasında biri yoldan çıkarsa diğeri bundan sorumlu tutulacaktır. Rejim açısından aykırı olabilecek her ses tehlikelidir. Bu nedenle gruplaşmalar ya da arkadaşlıkların gelişmesine müsaade edilemez. Devletin gizli servisi olan polislerine Gözler ismi verilmektedir. Totaliter rejimler halkı denetim altında tutmak ve her zaman ne yaptıklarından haberdar olmak ister. Bunu ise her an ve her yerde onları gözetlediği imâsında bulunarak yapmaktadırlar. Gilead; gözler, gözetim ve hiyerarşi üzerine kurulu bir sistemdir. Gözler, sistemin casusu ve muhbiridir. Herkesi kontrol altında tutmaktadırlar. “Belki sadece dostça davranıyordu. Belki yüzümdeki bakışı gördü ve onu yanlış yorumladı. Aslında istediğim şey, sigaraydı. Belki de bu bir sınamaydı, ne yapacağımı görmek için. Belki o bir Göz” (Atwood, 2021: 42).

Gözler, bazı zamanlarda siyah minibüsler ile birtakım bireyleri alıp götürmektedir. Bu duruma karşılık olarak, Mayday ismi verilen bir yeraltı direniş örgütü bulunmaktadır. Roman içerisinde kimlerin Mayday örgütüne bağlı olduğu tam olarak anlaşılmıyor olsa da kulaktan kulağa yayılarak bahsedilen örgütün varlığı bilinen bir hale gelmiştir. Mayday distopik sistemlerdeki baskıcı uygulamalara karşı direnişin mümkün olabileceğini göstermektedir. Rejime aykırı faaliyetler yapan yeraltı direniş örgütünün var olması, rejimin kurallarına karşı gelen kişilerin cezalandırılması, bedenlerin belli rutinler ile denetime bağlanması, bireylerin her zaman gözetlenme ve izlenme durumu, sosyal yapının özelliklere kadınların sınıflara ayrılması ve özgürlüklerin engellenmesi distopik kurgulardaki nitelikleri yansıtır.

1.2. DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ'NDE TOPLUMSAL HİYERARŞİ VE ROLLER

Atwood'un *Damızlık Kızın Öyküsü* eseri, teokratik, totaliter ve ataerkil bir rejim kurgusu ile yönetilmekte olan Gilead rejiminin anlatılmakta olduğu, distopik, feminist ve toplumsal cinsiyet temelli bir roman olarak bilinmektedir. Aşırı muhafazakâr bir grubun,

ülkenin hali hazırdaki yönetim ve işleyişini bir darbeye ele geçirerek korku ve baskı üzerinde kurulu bir düzen içerisinde, çocuk sahibi olamayan üst seviye aile gruplarına damızlık olarak yollanan sağlıklı doğurgan kadın bireylerin nesli üretebilmek amacı ile kullanıldığı, baskıcı bir sistemi anlatmaktadır.

Distopik kurgu içerisinde bulunan kadın bireylerin çoğunluğu doğurgan değildir. Konumları ise sistemde sınırlı seçeneklere bağlı olmaktadır. Hiyerarşik olarak en üst konumda yer alan kadınlar, komutan denen kişilerin mavi elbise giyen Eşler denen kadınlarıdır. Eşlerin büyük bir kısmı doğurgan değildir ve yetkileri özel alan ile sınırlandırılmıştır. Ev işlerinin düzene sokulmasından sorumlu tutulmaktadırlar. Kahverengi elbise giyen Teyzeler yaş bakımından ilerlemiş olan ve doğurganlıkları olmayan kadınlar arasından seçilerek damızlık kadınların organizasyonu, kontrolü ve yeni düzende eğitilmelerinden sorumlu tutulmaktadırlar. Yeşil renkte elbise giyen Martalar ise, doğurgan olmayarak Gilead rejiminden önce ahlaklı hayat sürmüş oldukları kabul görülen kadınlara verilen isimdir ve Komutanların evlerinde hizmet işlerinde, mutfakta görevli olmaktadır. Kırmızı renkte kıyafet giyen kadınlarsa Damızlık kadınlarıdır. Damızlık kadınlar doğurganlardır ve daha öncesinde ahlaklı ve dine uygun bir hayat sürmedikleri gerekçesi ile (örnek olarak feministler, lezbiyenler hatta 2. evliliğini yapmış olan kadınlar) Komutan ailelerine çocuk dünyaya getirmek için zorlanmakta olan grup içerisine dahil edilmektedirler.

Bahsedilen gruplar içerisinde bulunamayan kadınlar da ya Jezebel denen genelevlerde çalıştırılmak için alıkonulmakta ya da kolonilerde zehirli atık temizlemek için gönderilmektedirler. Bunun haricinde çocuklar, Gilead rejimi tarafınca annelerinden koparılmakta ve yönetimdeki üst sınıfa mensup olan ailelere verilmektedirler (Atwood, 2021: 1-392). *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde annelik rolü damızlık kızlara verilen bir rol değildir. Bu rol komutanların kadınları olan Eşler'e aittir. Çeşitli işlev ve görevlere göre rollerin farklı kadın bireylere dağıtılması, açık bir şekilde toplum içerisinde bir kadına biçilmiş olan farklı rollerin neler olduğunu gözler önüne sermektedir;

“Her biri kendisine verilen görevi yerine getirirken, yaşam yolunu omuz omuza kat ederken, gündelik işlerde birbirine yardım eden kadınlar. Ev işlerinin huzurla yürütülmesi için gerekli bütün işlevleri tek bir kadından beklemek niye?” (Atwood, 2021: 214).

Gilead Cumhuriyeti'nde farklı sınıflardan kadın bireylerin ev işlerinden sorumlu olmak, iyi bir eş olmak, annelik yapmak, çocuk doğurmak gibi rolleri ataerkil bütün toplumlar içerisinde kadınlara ait olduğu düşünülen toplumsal rollerdir. Mill'e göre kadınların ev içi alana hapsedilmeleri, ev dışındaki şeylerde yetersiz görülmelerinin nedeni onlarla eşit bir yaşam sürmeye tahammül edemeyen erkeklerdir. Bu durum insan ırkının yarısını oluşturan kadınları yüksek toplumsal fırsatlardan alıkoymakta ve pek çok adaletsizliğe neden olmaktadır (Mill, 2019: 71). Ayrıca kadınlara yüklenen bu rollerin haricinde olan şoförlük yapmak, erkekler ile eşit eğitim almak, meslek edinmek, çalışmak, siyasi yönetime katılmak gibi rollerse Gilead Cumhuriyeti'nde erkeklere ait olan rollerdir. Aynı uzun yıllar boyunca birçok toplum içerisinde olduğu gibi kadın bireylerin günümüz döneminde bu alanlar içerisinde kendilerini bulmaları için verilmiş ve hala verilmekte olan mücadele ve savaşların bir neticesidir (Atwood, 2021: 212).

Gilead rejimine geçilmesinin ardından, kadın bireyler baskıcı rejimin liderlerinin koymuş olduğu yasalar ile belirlenmiş ve toplum içerisindeki konum ve yerlerini sembolize etmekte olan model ve renklerde giysiler giymeye başlamışlardır. Hiyerarşik sistemin farklı katmanlarında bulunan kişiler için seçilmiş olan renkler simgesel açıdan da pek çok anlam ifade etmektedir. Damızlık kızların kırmızı renkli kıyafetler giyinmeleri, doğum kanuna atfedilmiş olan hem İncil'de bahsedilen Mecdelli Meryem hem de anne Meryem'e gönderme yapmaktadır. Kırmızı renk, Damızlık kızların yer aldıkları ortam içerisinde direkt olarak dikkat çekmelerine yardım etmekte ve kontrol altında tutulmalarını kolay bir hale getirmektedir. Kaçma teşebbüslerinde bulunmaları halinde görülmelerini ve gözetim altında tutulmalarını da kolaylaştırmaktadır:

“Her şey, yüzümün yanlarındaki kanatlar hariç, kırmızı: bizi belirleyen kanın rengine. Beyaz kanatlar da emir gereği; görmemizi engellemek için, görülmemizi de tabii. Kırmızı, oldum olası yakışmamıştır bana, benim rengim değildir” (Atwood, 2021: 30).

Atwood damızlık kızların yüzlerini gizleyen parlak kırmızı pelerinler ve beyaz başlıklardan oluşan ikonik hizmetçi kıyafetlerini *Old Dutch Cleanser* kutusunun üzerindeki görselden ilham alarak kurguladığını belirtmiştir (Atwood, 2019).

Damızlık Kızlar: Rejim için Damızlık kızlar tanrı vergisi bir armağandır ve üreme aracıdır. Doğurganlık için değerlidirler. Bu yeni toplumsal düzende damızlık kadınlar bir üreme aracı olarak kullanılmakta, bunun dışında hiçbir hak ve özgürlüğe sahip olmamakta, tecrit edilmekte ve kölelik ülkesinde yaşamaya zorlanmaktadırlar. Rigney,

bu kadınların rejim tarafından nasıl ezildiğini ve bastırıldığını şu sözler ile vurgulamaktadır: “Katılmamanın bedeli aslında köleliktir ve Fredinki, Gilead’deki hemen hemen tüm diğer kadınlarla birlikte, yalnızca özgürlüğünü değil, kimliğini ve hatta hafızasının bazı kısımlarını da kaybetti” (Rigney, 2000: 116).

Püriten köklere sadık olan Gilead rejimi damızlıkları gebe kalma yeteneğine sahip üreme aracı olarak görmektedir. Kadınların sahip oldukları saygı ve dokunulmazlık doğurganlık durumuna göre şekillenmektedir. Damızlıklar insanlığın kurtarıcısı gibi görülüp sık sık baş tacı edilip saygı duyulmalarının yanında diğer kadınlar tarafından sevilmezler. Eşler ve Marthalar tarafından yadırganıp hor görülürler. *Damızlık Kızın Öyküsü*’nde ana karakter Fredinki’dir ve roman boyunca tek anlatıcı odur. Diğer karakterler Fredinki’nin onlar üzerindeki algısı ve yorumları üzerinden içsel monologlar şeklinde anlatılmaktadır. Romanın baş karakteri ve bir zamanlar özgür bir kadın olan Fredinki yeni kurulan totaliter rejiminde bir üreme aracı haline gelir. Gerçek adı bilinmemekle birlikte bu isim komutan Fred’in malı anlamına gelmektedir. “İsmim Fredinki değil, başka bir ismim var artık kimse kullanmıyor bunu, çünkü yasak” (Atwood, 2021: 119). Bu anlamda kadınlar isimsizleştirilmiştir. Fredinki içsel konuşma türünde yaptığı ses kayıtlarında rejim tarafından iki bacaklı rahim olarak algılandıklarını, üreme amacı için var olduklarını şöyle ifade etmektedir: “Otuz üç yaşındayım. Kahverengi saçlıyım. Ayakkabısız boyum bir yetmiş. Eskiden neye benzediğimi anımsamakta zorluk çekiyorum. Uygun yumurtalıklarım var. Bir şansım daha var” (Atwood, 2021: 191).

Kadın bedeni sadece üreme işlevine indirgenmiştir. Kadınların kimlikleri yok edilmiştir. Atwood (2021), kitap için yazdığı önsözde bazı okurların Fredinki’nin gerçek adının June olduğu varsayımını yaptığını, kitabı yazarken düşüncesinin bu olmadığını fakat damızlık kızların Kırmızı Merkezdeki yatakhane de fısıldadıkları adlar arasında kitapta adı geçmeyen tek karakterin June olduğunu belirtir. Bu açıdan Fredinki’nin gerçek adı June olduğunu varsayabiliriz. Fredinki’nin hikayesi, geçmişiyile birlikte kendi bakış açısından anlatılır. Fredinki geçmiş yaşamına özlem duymaktadır. Eşini, annesini, kızını ailesini kaybetmiştir. Kızı başka bir aileye evlatlık olarak verilmiş eşi Luke’un ise nerede olduğunu bilmemektedir. Luke, rejim kurulmadan önce, Fredinki’nin sevgilisi ve sonra kocasıdır. Bir kız çocukları vardır. Gilead’ın kurulması ve kadınların statülerinin değişmesi, Fredinki ve Luke’un ilişkisini ve hayatlarını önemli ölçüde etkiler. Fredinki Luke’u hatırlamak ve özgürlüğüne duyduğu özlemle mücadele ettiği anılarına sık sık geri dönerek, geçmişteki yaşantısını ve Gilead’ın getirdiği zorlukları anlamamıza yardımcı

olur. Luke, rejim tarafından yasaklanan ve iptal edilen ikinci evliliklerden sonra nerede olduğu bilinmeyen kaybolan bir insandır. Luke'un karakteri, aile bağları ve özgürlük kavramları üzerinden rejimin totaliter kontrolünü sorgular. Fredinki ailesine, ismine, anılarına, bedenine, mesleğine her şeyine el konularak rejim tarafından seks kölesi olmaya zorlanmaktadır. Tüm kötülöklere ve hayatındaki tüm zorlu şartlara rağmen öyküsünü ses kaydına alarak geleceğe aktarmaya çalışmaktadır. "Öyküyü sana anlatmakla varoluşunu da sağlama alıyorum. Anlatıyorum, öyleyse varsın" (Atwood, 2021: 338).

Fredininki'nin Gilead rejimi kurulmadan önce tanıdığı arkadaşı Moira, toplumun dayattığı cinsiyet rollerine aykırı hareket eden bir karakterdir. "...bana Kırmızı Merkeze dönme ayrıcalığı tanınması için fazlasıyla tehlikeli olduğumu söylediler. Yıkıcı bir etkim olurmuş öyle dediler" (Atwood, 2021:319). Moira, Kırmızı Merkez'de şiddet görür. Cesur ve kararlı bir kişiliğı vardır. Rejimin isteklerine aykırı hareket ettiğı için bir direniş grubuna katılmış ve Kırmızı Merkez'den kaçmıştır. Moira'nın güçlenmesi Teyzelere haddini bildirmesi diğer damızlık kızlar için umut olmuştur. Moira yakalandıktan sonra Jezebelin Yeri'ne götürölmüştür. Fredinki ile Jezebelin Yeri'nde tekrar karşılaşmıştır. Moira kolonilere gitmekten ve damızlık kız olarak görevlendirilmek zorunda kalmadığı için halinden memnundur. "Benim için üzölme...O kadar da kötü değil bir sürü kadın var etrafta" (Atwood, 2021: 320). Atwood'un eserinde kadınlar arasında bir olma, birbirinden güç almaya yönelik bir arzu ve umut vardır.

Gleninki ise Fredinki'nin rejim kurulduktan sonra birlikte yaptıkları alışverişte tanıştığı yol arkadaşıdır. Gleninki de Fredinki gibi Komutan Glen'nin evine gönderilmiş bir damızlık kız olarak Komutan Glen'e ait olan bir kadındır. Gilead adlı totaliter rejimin baskıları altında yaşayan damızlık bir kızdır. Fredinki'den farklı olarak birkaç farklı boyutta öne çıkar. Rejime karşıdır. Mayday isimli direniş örgütüne üyedir. Gleninki'nin gerçek adı da hikâye boyunca kimliğini gizli tutması gereken bu totaliter rejimde bilinmemektedir. Onun da görevi Fredinki gibi komutanlarla cinsel ilişkiyi gerçekleştirmek, çocuk doğurarak toplumun neslini sürdürmeye katkıda bulunmaktır. Gleninki baş karakter Fredinki ile arkadaşlık kurar, fakat Gilead'da güven ve dostluk zor kurulabilen bağlardır. Birbirlerine gerçek isimlerini dahi söyleyemez, komutanların malı olarak görölürler ve birbirlerinin casusu gibidirler. Fredinki bu durumu şöyle anlatır: "Gerçek şu ki o benim casusum ben de onun...Bu kadın iki haftadır yürüyüş arkadaşım. Ondan öncekine ne oldu bilmiyorum. Günün birinde artık orada yoktu işte ve onun yerine

bu kadın gelmişti” (Atwood, 2021: 43). Damızlık kızlar rejimin belirlediği normlara uymadıkları takdirde cezalandırılmakta, bir anda ortadan yok olmakta, nereye gittikleri ne yaptıkları bilinmemekte hayattan izleri silinmektedir. Damızlık kızların durumu okuyucuya Gilead rejiminden önceki toplumun ne kadar radikal bir şekilde değişime uğradığını gösterir.

Komutanlar: Komutanlar, Gilead rejiminin cinsiyet temelli hiyerarşisinin en üstünde yer alan bireylerdir. Kendilerine Yakup’un Oğulları adını veren Komutanlar önce başkanı idam edip ardından totaliter bir düzen kurmuşlardır. Komutanlar rejimin kurucu ideolojisini temsil ederler. Komutan Fred; Fredinki’nin görevlendirildiği evde üreme işlevini yerine getiren erkek karakterdir. Gilead rejimi her erkeğe üreme imkânı vermemiştir. Toplumda sadece seçkin erkeklerin evlerine damızlık kızlar görevlendirilmektedir. Damızlık kızların komutanlar hakkında bilgi sahibi olması kısıtlanmıştır. Fredinki, komutana kim olduğunu sorduğunda komutan: “Ben mi? Benim hakkında söyleyecek pek fazla bir şey yok öylesine sıradan adamın biriyim işte” (Atwood, 2021: 241).

Bu durum komutanın toplumsal olarak gücünü koruması için önem arz etmektedir. Rejim seremoni şeklinde düzenlenen komutanların eşlerinin de olduğu cinsel birleşmeyi meşrulaştırırken komutanların damızlık kızları odalarına çağırmasına, gizli kapaklı Jezebelin Yeri’ne götürülüp tecavüze uğramalarına sessiz kalmaktadır. Komutanlar Jezebelin Yeri’ne götördükleri kadınlar ile kendi aralarında güç ve statü gösterisi yapmaktadır. Komutan Fred’in, damızlık kızı odasına çağırarak onunla konuşması, birlikte kelime oyunu oynamaları, ondan ufak bir öpücük istemesi ona kadınların eskisi gibi giyindiği kıyafetler vererek yasal olmayan bir yere götürmesi ve bunları kendisine hak olarak görmesi eski dönemlerdeki çapkın erkek rolünü elinde tutmak, bunları yapabilme özgürlüğü gücü ve arzusu ile ilişkilidir. Aslında Komutan Fred’in, Fredinki ile olan gizli ilişkisi, onu odasına çağırması, Jezebelin Yeri’ne götürmesi rejimin normlarına aykırı ve çelişkilidir ve bu durum, totaliter rejimin cinsiyet rolleri ve güç dinamikleri üzerine bir eleştiri sunmaktadır. Çünkü komutanlar da sonuçta birer insandır, dolayısıyla mükemmel ideolojik bağlardan sıyrılabilmektedirler bu da kendi iç mücadeleleri ve rejimin getirdiği kural ve yasaklardan rahatsız olduklarını göstermektedir. Bunun dışında damızlıklar diğer erkekler için dokunulmaz ve saygındırlar. “İki genç muhafız...Bize selam veriyor. Bu tür ayrıcalıklara sahibiz. Hizmetimizin doğası gereği bize saygı göstermeleri gerekiyor” (Atwood, 2021: 46).

Eşler: Kadınlar kendi arasında hiyerarşik bir yapıya bölümlendirilmiştir. Komutan Eşleri Gilead rejiminde kadınlar için en prestijli gruptur. Eşler evlerdeki diğer kadınların organizatörü gibi bir konumdadırlar. Eşler ev halinden tamamen sorumlu tutulmakta Komutanlar dahi karışmamaktadır. Ayrıca evde doğan çocukların resmi anneleridirler. Eşler aynı zamanda damızlık kızlardan da sorumludur. Bir haneye gelen damızlık kızlar öncelikle bu eşler ile irtibat kurar ve onların himayesine girerler. Komutan eşlerinin pek çoğunun meşgul olması için bahçelerinin olduğu, bu bahçeleri düzenleyecekleri ve bakımını üstlenecekleri ya da örgü ördükleri ifade edilmektedir (Atwood, 2021: 35-36). Eşler ile damızlık kızlar arasındaki ilişkiler kişisel olarak değişiklik gösterebilmektedir. Nihayetinde bir abla, kardeş ilişkisi olabileceği gibi patron çalışan ilişkisi de kurulabilmektedir. Fredinki eve ilk geldiğinde Komutanın eşi Serena Joy onu görmek istemez. “Varlığımı hiçbir biçimde tanımıyor, orada olduğumu bilmesine karşın” (Atwood, 2021: 75). Teyzelere göre Eşler yenilgiye uğramış, cinselliklerini kaybetmiş kadınlardır ve damızlık kızların Komutanlara karşı değil, eşlere karşı dikkatli olması gerekmektedir. Lydia Teyze:

“Onlar gibi hissetmeye çalışın...Onlara acımaya çalışın. Onları affedin çünkü ne yaptıklarını bilmiyorlar...Onların yenilgiye uğramış kadınlar olduklarını anlamalısınız” (Atwood, 2021: 75). Komutan Fred’in eşi olan Serena Joy Fredinki ile zorunlu olmadıkça konuşmamakta görevi dışında kendisiyle iletişim kurmasını istememektedir. Nitekim Fredinki, kendini eş için bir utanç, bir gereksinim olarak görmektedir. Serena Joy: “Mümkün olduğunca az görmek istiyorum seni, dedi. Senin de böyle düşünmeni bekliyorum” (Atwood, 2021:39).

Serena Joy eski bir televizyon sunucusudur. Ancak, rejim tarafından desteklediği değerlerle çatışma içindedir. Serena Joy karakteri, çocuğu olmayan komutan eşlerinin kendi rollerini kabul etmeleri ve rejimle iş birliği yapmaları konusundaki çelişkileri temsil etmektedir. “Süren bitmek üzere...Belki de yapamıyor...Başka bir yol denemelisin belki de...Başka bir erkek” (Atwood, 2021: 264-265). Serana Joy Fredinki’den çocuk doğurması için evin şoförü olan muhafız Nick ile birlikte olmasını ister. Nick’in erkekler arasında statüsü düşüktür, kendisine kadın tahsis edilmemiştir (Atwood, 2021: 42). Fredinki ile Komutan ve Serena Joy’un isteği ile iletişim kurar. Serenay Joy Fredinki’den Nick ile birlikte olmasını ve doğuracağı çocuğu kendine vermesini ister. “Komutan ölene dek sevecek seni, diyor Nick. Serena da. Ama senin o, diyorum. Senden olacak gerçekte” (Atwood, 2021: 342). Eşler çocuk sahibi olmak için evlerindeki damızlık kızları komutan

dışında farklı erkeklerle birlikte olmaları konusunda ikna etmeye çalışmaktadır. Gilead rejiminde çocuk sahibi olamamanın sorumluluğu kadına aittir. Erkeklere kısır demek yasaklanmıştır. Gittikleri üç evde çocuk sahibi olamayan damızlık kızlar kolonilere gönderilmektedir. Fredinki kendinden alınan kızının durumunu merak ettiği için ve kolonilere gönderilmek istemediği için Serana Joy'un bu teklifini kabul eder.

Teyzeler: Teyzeler menopoz dönemindeki kadınlardan oluşan damızlık kızların eğitilmesi için kurulan Rachel ve Leah merkezinden sorumlu kadınlardır. Teyzelere eğitim merkezlerinde rastlanıldığı gibi Jezebel'in koridorlarında devriye gezerlerken, oradaki kadınları kontrol altında tutarlarken de rastlanabilir. Teyzeler modernizmi, teknolojinin ilerlemesini, ahlaki çöküşü suçlarlarken geçmişin dini geleneğine sığınır. Rejimin mantığı Yahudi- Hristiyan İncil'ine dayandığı için teyzelerin vaazları kadınların iffetlerini korumaları, sessiz ve alçakgönüllü olmaları, cinselliklerini bastırmaları yönündedir. Erkeklerin cinsel dürtülerine engel olamamalarının nedeni olarak kadınların sınırları uygun şekilde çizememesi olduğunu vaaz etmektedirler. Tanrı erkekleri cinselliklerinin kölesi olarak bir seks makinesi gibi yaratmıştır erkekler doğaları gereği böyledir fakat kadınlar farklıdır. Sınırları koymak kadınların görevidir (Atwood, 2021: 73). Damızlık kızların kendi iyilikleri için onları idare etmeleri gerekmektedir. Damızlık kızların dini argümanlar kullanarak kutsal bir tekne oldukları, ayrıcalıklı bir konumda bulundukları safsataları ile beyinlerini yıkarlar. Teyzelerin en önemli görevlerinden biri, Gilead rejiminin onlara daha huzurlu ve daha güvenli bir yaşam alanı sağladığına inanmak için Damızlıkların beynini yıkamaktır. Rejimin ataerkil fikirlerinin sözcülüğünü yaparlar. Teyzeler rejime her ne kadar bağlı görünseler de rejim Teyzelere dahi güvenmemekte onlara tam teşkilatlı silah kullanma yetkisi vermemektedir. Teyzeler kızları elektrikli sopalar kullanarak cezalandırmaktadır. Rejimin kadınları eğiten ve kontrol altında tutan kadın figürlerinden biri olan Lydia Teyze kadınları rejimin normlarına uymaya zorlar. Kadınların bilhassa damızlık kızların ıslah edilmesi için çalışır. Lydia Teyze'nin içsel çatışmaları kadınların bu sistem içinde nasıl bir yer bulabileceklerini düşündüğünü gösterir. Gilead öncesi toplumun çok fazla seçenek yüzünden ölmeye, çürümeye yüz tutmuş bir toplum olduğunu düşünmektedir. Teyzeler damızlık kızlara sistemin ataerkil fikirlerine uymaları gerektiğini yönünde konuşmalar yapmaktadır. "İçinizden buna dayanamayanlar olacak...Bazılarınızın kökleri zayıf. Tohum olduğunuzu farz edin" (Atwood, 2021:43). Teyzelere göre bir şey nadir bulunur ve ulaşılması güçse değerlidir. Rejim tarafından damızlık kızların kendilerini değerli

hissetmeleri ve sisteme uyumlu olmaları beklenir. Damızlıkların kendilerini ulusal bir kaynak olarak görmeleri, rejim için değerli olduklarını dini referanslarla kabul etmeleri istenmektedir. “Sizin değerli olmanızı istiyoruz kızlar...İnci olduğunuzu düşünün” (Atwood, 2021: 155).

Marthalar: Marthalar, ev işleri, temizlik, yemek, bakım görevlerini yerine getiren kadınlardır. Yeşil renk hizmetçi elbisesi giyerler işçi sınıfını andırırlar. Fredinki, Marthaların giydiği bu elbiseleri cerrah giysisine benzetirken ev bir üretim fabrikası gibi ve bu evdeki kadınlar bir fabrika çalışanı gibi alt üst ilişkisi içerisinde birbirleri ile rekabet ederek, birbirlerine yaltaklanarak yaşamak zorundadır. Sanayi toplumu, işçi sınıfı ile burjuva arasındaki sınıfsal çatışmalara ve üretime odaklanırken, Gilead rejimi üreme hiyerarşisine odaklanmaktadır. Evlerde bir sanayi fabrikası gibi iş bölümü oluşmuş rejimin kadınları ve erkekleri birbirlerine patronluk yaparak sağlam bir otoriter sistem olanaklı kılınmıştır. Gilead'da Marthalar toplumun alt sınıflarındadırlar ve genellikle doğurgan değildirler. “Tüplerim bağlanmamış olsa ben de onlardan olabilirdim, on yaş genç olsaydım sözgelimi” (Atwood, 2021: 33).

Marthalar damızlıkları hor görüp yargılarken aynı zamanda ev için yapılan günlük alışverişlere kendileri değil de onlar çıktığı için hayıflanmakta, kendilerinin alışverişi daha iyi yapabileceklerini düşündüklerinden yapılan alışverişi beğenmemezlik edebilmektedir. Fredinki'nin görevlendirildiği evde Marthalık görevini yerine getiren kadınlar Cora ve Rita'dır. Fredinki Rita için:

“Onaylamadığı kırmızı elbise ve onun temsil ettiği şey. Bulaşıcı olabileceğini düşünüyor, bir hastalık veya kötü bir talih gibi...Yine de bir seferinde Rita'nın Cora'ya kendini bu derece alçaltmayacağını söylediğini duydum” (Atwood, 2021:32). Cora Rita'ya damızlıkların görevini takdir ettiğini çünkü bunu herkes için yaptıklarını söyler. Marthalar evin işlerini yaptıkları gibi damızlıklara hizmet edip banyolarını hazırlamak, hamilelik için onlara sağlıklı yiyecekler sunmakla görevlidir bu durum onlarda hem kişisel bir öfke oluşturmakta hem de damızlık kızları kendileri için ek iş yükü olarak görmelerine neden olmaktadır. “Onlar için ben evin günlük bir işiyim, birçok işten biri” (Atwood, 2021: 78). Fredinki kendini Marthalar için ek bir iş yükü olarak görmesinin yanında kendini yumurtaları olan kraliçe bir karıncaya benzetmekte doğuracağı bebeği de Marthalar için bir umut kaynağı olarak görmektedir (Atwood, 2021: 192). Umut ve mutluluk Marthalar için bebeklerin doğum günüdür. Böylece damızlık kızlar onların yaptığı hizmetlerin karşılığını vererek borcunu ödeyecektir.

Ekonokadınlar: Toplumsal yapıda herhangi bir gücü bulunmayan fakir ve rütbesiz erkeklerin eşleridir. Çizgili farklı renklerde elbiseler giyerler. Bu kadınlar rejimin onlara verdiği tüm görevleri yerine getirmek zorundadır. Ekonokadınlar genellikle Damızlık kızlardan hoşlanmamaktadırlar. Ekonokadınlar Teyzeler tarafından dışlanmakta ve hor görülmektedir: “Bir gün zaman ilerledikçe diyor Lydia Teyze, hiç kimse bir Ekonokadın olmak zorunda kalmayacak” (Atwood, 2021: 72).

Gayri-Kadınlar: Toplumsal hiyerarşide en alt sınıfta bulunan kadınlardır. Gri renkte uzun elbiseler giyerler. Bu kadınlar üreme işlevi olmayan kadınlardır fakat durumları marthalar veya eşler gibi değildir. Bu kadınlar, evlilik dışı ilişki yaşamış, boşanmış, lezbiyen, rejime asilik yapan, menopoz döneminde olan, ahlaki normlara uygun olmayan davranışlarda bulunmuş, rahibe statüsünden vazgeçmek istemeyen veya rejimin belirlediği diğer suçları işlemiş kadınlar olabilmektedir. Gilead rejimi, bu kadınları Gayri-Kadınlar olarak etiketler ve toplumdan dışlar. Bu yüzden gayrikadınlar rejim tarafından cezalandırma sürecine alınır ve kolonilere gönderilirler. Aynı şekilde damızlık kızlarda görevlendirildikleri üç evde doğum yapamadıkları takdirde kolonilere gönderilip Gayrikadın olmaktadır.

Bu yüzden damızlıklar kolonilere asla gönderilmek istemezler. Koloniler kadınların ağır çalışma koşullarının olduğu, çevresel kirlilik, ceset yakımı ve radyasyon gibi zorlu şartlarla yaşamak zorunda kaldıkları rejimin kurtulmak istediği insanları bir araya topladığı alanlardır (Atwood, 2021: 318). Fredinki'nin annesi de kolonilere gönderilen radikal feminist bir kadındır. Gilead rejimi kurulmadan önceki hükümet kadınların feminizm türü düşüncelerine göz yummak zorunda kalmıştır fakat rejim bu tarz kadınları inançsız olarak görmekte ve toplumsal hayattan silmeye çalışmaktadır.

2. NAOMI ALDERMAN

Naomi Alderman, Londra'da 1974 yılında dünyaya gelmiştir. Felsefe, siyaset ve ekonomi okuduğu Oxford'da bulunan South Hampstead Lisesi ve Lincoln College'da eğitim görmüş olan Alderman, Oxford'dan ayrıldıktan sonra çocuk yayıncılığında ve ardından bir hukuk firmasında çalışmaya başlamıştır. Yazar olmadan önce Doğu Anglia Üniversitesi'nde yaratıcı yazarlık bölümünde okumaya başlamıştır. 2007 yılında *Sunday Times* ona “Yılın Genç Yazarı” ödülünü vermiştir. 2007 yılında Waterstones tarafından geleceğin 25 yazarlarından biri seçilmiştir. 2012 yılında Naomi Alderman, İngiltere Bath Spa Üniversitesi'nde yaratıcı yazarlık profesörü olarak atanmıştır. 2013 yılında ise

Granta 10 yılda bir en iyi 20 genç yazar listesine dahil edilmiştir. Kaleme aldığı eserler arasında *Disobedience*, *Borrowed Time*, *The Lessons*, *The Future* *The Liars' Gospel* vardır. 2012 yılında kendi alanında usta yazarları yeni yazarlarla eşleştiren Rolex Mentor ve Protégé Arts Initiative programı kapsamında Margaret Atwood ile bir araya gelmiştir. Margaret Atwood'un edebi görüşlerinden etkilenmiştir. *The Happy Zombie Sunrise Home* adlı çalışmayı birlikte yazmışlar ve 2012 yılında Wattpad'de çevrimiçi olarak yayınlamışlardır. 2016 yılında kaleme aldığı *The Power (Güç)* kitabını Margaret Atwood'a ithaf etmiştir. Margaret Atwood *The Power* ile ilgili: "Okuduktan sonra her şeyi yeni baştan düşüneceksiniz" demiştir. *Güç*, 2017 yılında *Bailey's Women Prize* ödülünü kazanmıştır. Aynı yıl Alderman *George Orwell Ödülleri* aday listesine giren ilk kurgu kitabının yazarı olmuştur. Alderman'ın *Güç'ü*; *Washington Post*, *Entertainment Weekly*, *New York Times*, *LA Times*, *San Francisco Chronicle* tarafından yılın en iyi kitabı seçilmiştir. Barack Obama'nın 2017'de en sevdiği kitaplar listesinde birinci sırada yer almıştır ve otuzdan fazla dile çevrilmiştir (Alderman, 2016). Kitap 2023 yılında Amazon tarafından diziye uyarlanmıştır.

Naomi Alderman gençlik yıllarında feminizmin savunucusu olmuş ve o zamandan beri çalışmalarını etkileyen kadın haklarını desteklemiştir. 2018'de *New York Times* röportajında şu sözleri ifade etmiştir, "1990'larda gençken, feminizmin savaşlarının kazanıldığını söylemek genç kadınlar arasında yaygın bir şeydi. Şimdi durumun böyle olmadığının çok korkunç bir şekilde açık olduğunu düşünüyorum." 2016 yılında dördüncü dalga feminizm hareketinin işaret ettiği noktaları ele alan *Güç* adlı romanı kaleme almış ve bu hareketi kendisi için bir ilham kaynağı, bir diyalog kaynağı olarak göstermiştir.

Naomi Alderman (2017); *The Guardian*'daki *Utopian thinking: how to build a truly feminist society* (Ütopik düşünme: gerçek bir feminist toplum nasıl inşa edilir) adlı yazısında kadın ve erkeğin; hassas ve sert aynı zamanda korkusuz ve koruyucu olmalarına izin veren, insanların paha biçilmez deneyimlerinin hiçbir parçasının göz ardı edilmediği bir dünyada yaşamak istediğini belirtmiştir. Alderman için biyolojik farklılıkların, hormonal yapıların, cinsiyet tanımlamalarının olmadığı ve hiçbir duygu ve davranışın örneğin erkekler ağlamaz veya kadınlar güçlü değildir gibi önyargıların bulunmadığı yerdir feminist ütopya ve olmasını istediği dünya. Kadının erkeğe, erkeğin kadına tahakküm kurduğu her toplumsal düzen ötekileştirmenin ve adaletsizliğin olduğu bir dünyadır.

Alderman; *Güç* romanında bir düşünce deneyi yapmaktadır. Anlamamızı istediği şey eğer günümüz toplumunun kadına ve erkeğe yüklediği anlamlar değişseydi; güç erkeklerde değil de kadınlarda olsaydı ne olurdu, nasıl bir dünya inşa edilirdi sorusudur. Kadınların erkek egemen bir dünyadaki halini tersinden vererek vurguyu daha çarpıcı kılıp okuyucuyu şaşırtarak realiteden söz etmeyi hedeflemiştir. Çağımızın toplum anlayışı erkek merkezlidir. Toplumsal cinsiyet adaletsizliğine en fazla kadınlar maruz kalmakta hak ve özgürlükleri kısıtlanmaktadır. Alderman, bu durum ile ilgili Lynn Neary (2017) ile yaptığı röportajda kadınların günümüzdeki durumu ile ilgili şunları ifade etmiştir:

“Benim dünyamda, bugün yaşadığımız dünyada bir kadının başına gelmeyen hiçbir şey bir erkeğin başına gelmez. Yani eğer dünyanın bir distopya olduğunu düşünüyorsak, o zaman zaten bir distopyada yaşıyoruz demektir”

Alderman’ın kitabı bu açıdan reel dünyanın bir yansımasıdır. Elektrik ile mevcut paradigmayı değiştirmiştir. Romanda toplumun tarihsel anlamda kadın ve erkeğe yüklediği anlamlar yer değiştirip ataerkil bir düzen yerine mutlak anaerkil bir düzene geçişin olması durumunda ideal bir toplumsal düzenin mümkün olmayacağı anlatılmaktadır. Bu anlamda Alderman güç kullanımını haksızlığa uğratan zorbalık ve şiddet gören kadınlar için gerekli görürken, erkekleri tam tahakküm altına alması bakımından zorbalık manasında eleştirmiştir. Zira onun düşüncesinde kadın ve erkeğin kendi potansiyellerini gerçekleştirebileceği bir dünya ancak her iki cinsiyetin birbirinin özgürlük alanını engellemediği bir toplumsal düzenin inşası ile mümkündür.

Romanda birdenbire yeryüzündeki tüm kadınlar elektriksel bir güce sahip olur. Bu güç kas çilesidir. Güç elektrik şoku ile erkeklerin beyinlerindeki ağrı merkezini hedef almakta şiddet yoluyla acıya neden olmaktadır. Kadınlar erkeklere karşı fiziksel bir güce sahip olarak dünyanın şimdiki düzenini değiştirmeye başlamıştır. Elektrikğin ağırlığı, boyutu, rengi ve kokusu yoktur fakat iletilmesi en kolay enerji türüdür. Bu iletim sadece kadınlar arasında gerçekleşir. Yaklaşık bin kızdan sadece beşinde kas çilesi görülmemekle birlikte kromozom düzensizliği nedeniyle bazı erkek çocuklarda da kas çilesinin aktif olduğu gözlenmektedir (Alderman, 2017: 212). Alderman kadınlarda gücün ortaya çıkma nedeni olarak okuyucuya pek çok seçenek sunar. Biyolojik süreçler, evrim, İkinci Dünya Savaşı’nda kullanılan ve zaman içinde kadınların vücudunda biriken koruyucu melek adında kimyasal bir madde dünya tarihinde Büyük Yıkımın ardından anaerkil bir döneminin başlamasına neden olmuştur. Güç, kadınlarda parmaklarının ucunda gerçekleşen hafif bir karıncalanma ile başlar. Yeni doğan kız bebeklerde zaten

vardır. Güç zaman içinde tüm vücutlarına yayılır. Güce sahip olan her kadın; güce ulaşamamış veya belli bir yaştan üzerinde olan hemcinslerinin eline dokunarak gücü uyandırabilmektedir.

Güç ilk ortaya çıktığı an toplumlarda geleceğe dair belirsizlik, kargaşa ve çatışma durumu ortaya çıkar. Ataerkil düzen erkekleri kadınların gücünü kontrol altına almaya, gerekirse onları cezalandırmaya, öldürmeye, geçmişten beri süre gelen egemenliğini devam ettirebilmek için tedbirler almaya iter. Alderman, kitabının erkekler ve kadınlar hakkında bir öykü olarak başladığını, ancak daha çok gücün doğasıyla ilgili olduğunu ifade etmektedir. Eser kadınların erkeklerle mücadele ettiği günümüz dünyasında insan doğasını anlayabilmemiz açısından fazlasıyla önem arz etmektedir. Romanda olay örgüsü dört ana karakter üzerinden kurulmaktadır. Bu karakterler Roxy, Tunde, Allie ve Margot'tır. Değişen dünyada bu dört karakterin yolları kesişecektir.

2.1. GÜÇ'TE TOPLUM YAPISI VE KARAKTERLER

Alderman'ın 2016'da yazdığı *Güç* romanı feminist bilim kurgu veya distopya türünde yazılmış diyebileceğimiz, çoğu gelecek kurgusunun tam tersine günümüzdeki gidişatın sonucu olarak ulaşılması olası bir dünyayı değil, durup dururken meydana gelen gerçeküstü bir durum neticesinde neler yaşanabilecek olduğunu düşünmemizi sağlayan bir romandır. Feminist distopya yazarı Margaret Atwood'un övgü ile bahsettiği Alderman, eğer güce kadınlar sahip olsaydı, toplumda güçlü olan cinsiyet olarak kadın görülseydi neler olurdu sorusuna cevap aramış, romanında cinsiyetler arası güç ilişkisini incelemiştir. Alderman kitabının yazım sürecinde Atwood ve ünlü eseri *Damızlık Kızın Öyküsü*'nden oldukça etkilenmiş ve ilham almıştır. *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde Teyzelerin kullandığı elektrikli sopalar Alderman'a imge kazandırmıştır.

Alderman'ın kurguladığı dünya Atwood'un *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde bahsettiği Gilead rejimine göre daha tanıdık, bildiğimiz, günümüzün dünyasıdır. Atwood'da distopyanın gerçekleştiği konum kısıtlı bir coğrafya; yani Amerika iken, Alderman'da dünyanın pek çok yerinde meydana gelen veya gelmekte olan kadın meseleleri sunulmaktadır. Gücü kadınlar ya bireysel problem durumlarında ya da kitlesel temelde kadınları hor gören devlet sistemlerine karşı savaşmada kullanmaktadır. Eserde daha önce kadınların sahip olmadıkları bir güçten bahsedilmekte gücün kadınlara geçiş süreci tasvir edilmektedir. Kadınların köprücük kemiğinde ortaya çıkan elektriksel güç çıplak elleri ile birine zarar verebilen veya bir kadın olarak şiddet gördüğü zaman kendine zarar

veren kişiyi engelleyebilmeyi sağlamakta olan muazzam bir fiziksel gtr. Gece ıssız bir sokak içerisinde kanunlara, polislere, silahlara, panik butonlarına, ışıklara hiçbir şey ve hiç kimseye gereksinim duymadan kadın bedeninde büyüyen telaş ve korku olmaksızın sadece kendi benliğine güvenerek yürümeyi sağlayan bir güçtür. Eser, kadınlar için böylesine önemli fiziksel, elektrostatik bir gc kullanmanın kadınlar için nasıl bir durum olacağını okuyuculara başarıyla aktarmaktadır. Her kadının bu fiziksel gce sahip olması ile yaşamlarının nasıl değişebilecek olduğuna yönelik öngörü sunmaktadır. Kadınlar yaşamda aktif özneler haline gelmiştir. Alderman, *G*'te kadınların tarih boyunca ve günümüz döneminde uğradığı farklı farklı şiddet türlerine yer verirken, şiddetin ona maruz kalan erkek karakterlerden biri olan Tunde üzerinde oluşturduğu etkiyi de şöyle anlatır: "Burada onu bekleyen veya kovalayan kimse yoktu. Ne zaman bu kadar gergin birine dönüşmüştü? Aslında bu sorunun yanıtını biliyordu...Bu korku içinde uzun zamandır büyümekteydi. Yıllar önce korku göğsünde kök salmaya başlamış ve filizlerini her geçen ay ve her geçen saatle etinin daha derinliklerine uzatmıştı... Korku onu sessiz sokaklarda yürürken veya gün doğmadan bir otel odasında tek başına uyandığında yakalıyordu. Rahatlıkla akşam yürüyüşüne ıkmayalı uzun zaman olmuştu" (Alderman, 2017: 361).

Eserde ataerkil dünyanın sorunlarından usanan kadınlar mutlak gc elinde tutan erkeklere savaş açmışlardır. *G*'te kadın karakterler Roxy, Tatiana, Jocelyn, Margot ve Allie erkekleri cinsel, politik ve fiziksel olarak istismar eden ve daha sonra insan zihninde ve insan doğasında gcn etkisini göstermek için onları öldüren anti-fiğrlar olarak ortaya çıkmaktadır. Karakterler genellikle bireysel hareket ederler ve süreç içerisinde bir araya gelirler. Karakterlerin gc ele geçirdikleri toplumsal alanlar birbirlerinden farklılaşmakta kadın egemen topluma doğru giden yolda birbirlerine destek olmaya, birlik olmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Güçlenen kadınlar karşısında erkekler kendilerini şaşırmış, incinmiş, korkmuş ve anlamsız hissetmektedirler. Kadınlar, erkek düşmanı olarak nitelendirilmektedir. Ataerkil dünya düzeninde, kadınların büyük rolleri olsa da erkekler güçlenen kadınları görünmez ve anlamsız kılmaya çalışmaktadır. Alderman (2017), Kutsal Anne, Kadın Savaşçı, Hizmetçi ocuk, Erkek Sünneti, G Deneyinde Kadın ve Erkek İskeletlerinin Mezarı gibi tarihi resimler ile aktararak kadınların yeni tarihini, sanat ve edebiyatta yeni bir kimliği tasvir etmektedir. Bu nedenle Alderman, kadın psikolojisini, cinsiyet, savaş, din, g ve siyaset ile ilişkilendirmenin geleneksel yönlerini yıkararak ana akım tarihe ve büyük anlatılara meydan okumaktadır.

Tatiana, Jocelyn, Roxy, Margot ve Allie yeni kurulan Bessapara Cumhuriyeti'nde bir araya gelmişler ve beraber anaerkil bir gelecek kurmak için güçlerini birleştirmeye karar vermişlerdir. Bessapara Cumhuriyeti'nin dünyanın en ileri görüşlü ülkesi olduğunu iddia etmiş ve kadınlar için yeni bir yaşam biçimine hazır olduğunu düşünmüşlerdir. “Bir gün kadınların özgür yaşayacağı bir yer olacak” (Alderman, 2017: 196). Tatiana, Bessapara'daki Amerikan rüyasını gerçekleştirmek istemektedir. Özgürce yaşamak, kendi yaşam tarzını kurmak kadın gücünün avantajları ile yeni bir ulusu peşinden sürüklemeyi hedeflemektedir. Bessapara Cumhuriyeti'nin yeni atanan Adalet Bakanı bir basın toplantısı düzenlemiş, tüm erkeklere kadın vasi atanacağını kadın vasilerinin izni olmadan erkeklerin hiçbir yasal işlem yapamayacağını duyurmuştur. Erkekler, kadınlar dünyasında bir kadın koruyucunun desteği olmadan anlamsız hale gelmiştir.

Geleneksel cinselliğin aksine, Alderman; cinsel rollerin tersine çevrildiğini göstermektedir. Geleneksel stereotiplemede insanlar, kadınları cinsel nesne olarak nitelendirmektedir. Alderman ise çağdaş toplumdaki ataerkil cinsel anlamı ve normatifliği tersine çevirmektedir. Kadınlar, *Güç*'te erkekleri cinsel obje olarak görmekte onlara saldırıp aşağılayarak kendilerine tabi olmalarını istemektedir. Kendi güçlü anaerkil dünyalarını yaratmak için cinsiyetlerin rolünü yeniden yapılandırmaktadırlar. *Güç*, kadınların dünya genelindeki toplumsal rollerindeki değişiklikleri ve güç dinamiklerini keşfeden ve bunu dört ana karakter üzerinden anlatmaya çalışan bir eserdir. Eserde anlatıcılar Tunde hariç, güçlü ve aktif kadın karakterlerdir. Şimdi ana karakterlere biraz daha yakından bakılacaktır.

Roxy: Roman Roxy'nin hikâyesi ile başlar. Roxy genç bir kızdır ve annesi ile Londra'da yaşamaktadır. Babası bir suç örgütünün lideridir. Annesi, babasının suç ortakları tarafından gözlerinin önünde öldürülür. Roxy bu olayın yaşandığı gün parmak uçlarında gücü hisseder ve annesinin katillerinden intikam almak ister. Roxy'nin gücü kullanma kapasitesi çok fazladır. Eserin ilerleyen sayfalarında Allie (Havva Ana) ile birlikte hareket ederek ataerkil düzeni ve toplumdaki kargaşayı sona erdirip dönüştüreceklerine inanmaktadır. “Ve hepimiz bu yeni düzeni birlikte kurmanın bir yolunu bulmalıyız” (Alderman, 2017: 132). Moldova'da Tatiana ve Allie'nin de desteğiyle saf pırlıta adında uyuşturucu madde ticareti yapmaya başlar. Kas çilesi erkek kardeşi Darrell'e nakledilir bu durum ona oldukça acı verir.

Tunde: Nijeryalı bir gazetecidir. Güç ortaya çıktıktan sonra gerçekleşen olayları belgeler ve takip eder. Başlayan kadın erkek savaşının notlarını kayda geçirir. “Bu

devrimini yazılı tarihe geçirecek birileri olmalıydı bu da Tunde olacaktı. Aklında kapsamlı bir kitap fikri vardı. İçinde mülakatlara ve tarihin akışına, bölgesel ve ülkesel değerlendirmelere yer verecekti” (Alderman, 2017: 122).

Farklı ülkelerdeki kadın hareketlerini, Tunde’nin yaptığı seyahatler aracılığı ile öğreniriz. Tunde erkek olduğu için güce sahip değildir fakat erkeklerin yaşadığı korkuyu en iyi anlayan karakterlerden biridir. Yaptığı seyahatlerde yeni şekillenen güç dinamiklerini anlamaya çalışır. Kadınların toplumda güç elde etmeye başlamasının toplumsal normları ve cinsiyet rollerini derinden sarsması onun bakış açısından anlatılmaktadır. Gittiği her ülkede tanık olduğu tarihi olayları anlatan Tunda, Alexis De Tocqueville’nin *Amerika’da Demokrasi* kitabına benzer bir kitap yazar fakat kız kardeşi Nina yazdığı kitabı kendi ismi ile yayınlar.

Allie (Havva Ana): Allie, yetimhanede büyüyen, evlatlık verildiği ailede şiddet ve cinsel istismara uğrayan bir kızdır. Üvey babasının şiddet ve cinsel tacizine maruz kalır, iç sesiyle konuşmalar yapmaktadır. Gücü kullanarak üvey babasını öldürür. Bu aşamadan sonra bir manastıra sığınır ve iç sesi ona yeni kurulacak olan düzende kadınların bir peygambere, yol gösterici bir lidere ihtiyacı olduğunu söyler. Allie kendini Kutsal Anne’nin yeryüzündeki elçisi olarak görmeye başlar. Allie ya da Havva Ana anaerki düzenin dini lideri haline dönüşür.

“Ses, “Yeni bir peygambere ihtiyaç var,” dedi.”

Allie, “Peki, ama kim?” diye sordu.

Ses, “sadece üzerinde bir dene, tatlım,” dedi” (Alderman, 2017: 66).

Verdiği dini vaazlarla tüm dünyada tanınır hale gelir. Genç kızlar avuç içlerine Havva Ana dövmeleleri yaptırmakta Havva’nın peşinden gitmektedir. Alderman, Allie karakteri üzerinden mesihvari bir annelik, dünyanın anası olma, kadınları din ile birleştirme kavramını işlemektedir. Allie, Roxy ile tanıştıktan sonra onu en yakın arkadaşı, birlikte dünyayı değiştirebilecekleri bir lider olarak görür. Arkadaşlıklarını İncil’de sadakat ve arkadaşlık bağlarının anlatıldığı Rut’un hikayesine benzetmekte, Roxy’e karanlık ve aydınlık arasında büyük bir savaş olacağını, kaderinin kadınların yanında savaşmak olduğunu söylemektedir (Alderman, 2017: 133).

Margot: Amerika’nın New England bölgesinde belediye başkanıdır. Politik bir figürdür ve elektriksel güce sahip olduktan sonra politikada yükselmek adına gücü avantaja çevirmeye karar verir. Ailesi ve kariyeri arasında denge kurmaya çalışır. Gücü

kullanan genç kızların güçlerini geliştirip eğitilmesi için Kuzey Yıldızı Kız Kampı'nı kurar. Bu kamp zamanla ülkenin geneline yayılır. Ülkenin korunmasında ve ülkelerdeki kadın hareketlerinin desteklenmesinde önemli bir rol oynar. Bu başarısı Margot'u politik alanda erkek rakibine karşı güçlendirir. Zira Daniel'e karşı valilik seçimlerini kazanır, senatör olur.

Jocelyn: Margot'un kızıdır. Güç kullanımında dalgalanmalar yaşadığı için psikolojik problemler yaşar. Kas çilesinde deformasyon ve problemler olan kızların tedavisi üzerine doktorlar araştırma yapmaktadır (Alderman, 2017: 212). Jocelyn annesinin kurduğu Kuzey Yıldızı Kız Kampı'nda eğitim alır. Kampa gelen bir erkeği aşırı güç kullanarak öldürür fakat olayın üstü kapatılır. Kuzey ve Güney Moldova arasında gerçekleşen savaşta Güney Moldova'ya destek birliği olarak Bessapara'ya gider.

Tatiana Moskalev: Moldova başbakanının eşidir ve kocası öldükten sonra ülkenin başına geçer. Siyasi gücün yer değiştirmesi ile birlikte ülkede haksızlığa uğrayan seks kölesi olarak kullanılan, alıkonulan pek çok kadının desteğini alır. Ülke iç karışıklıklar sonucu ikiye ayrılır. Güney Moldova'nın lideri olur yeni kurulan kadın egemenliğinin olduğu devlete Bessapara adını verir. Erkeklerin hak ve özgürlüklerini engellemeye yönelik yasalar hazırlar ve ülkesini totaliter bir rejime dönüştürür.

2.2. GÜÇ'TE KADIN TAHAKKÜMÜ

19. yüzyıl İngiliz filozofu J. S. Mill 1869 yılında yazmış olduğu *Kadınların Özgürleşmesi* adlı eserinde kadınlar için liberal düşüncenin temel değerleri olan özgürlük, eşitlik ve bireyselliğe vurgu yaparken, bu prensiplerin toplumun genelinde evrensel bir anlam taşıması konusunu tartışmıştır. Kadınlar erkeklerle eşit düzeyde zekâ ve yeteneğe sahiptir fakat ataerkil sistem, cinsiyet ayrımcılığı kadınların özgürlüğünü, varoluşunu, kendini gerçekleştirme potansiyellerini engellemektedir. Mill'e göre kadın ve erkek arasında görülen bu eşitsizliğin nedeni hiçbir zaman etraflıca düşünmenin, herhangi bir toplumsal düşünce veya insanlığın faydasına olan, toplumun iyi yönde gelişmesine yol açacak bir fikir sonucunda oluşmamıştır (Mill, 2019: 12). Bu durumun nedeni toplumun faydası olarak görülse de aslında erkeklerin faydası içindir. Güç kimi baskılıyor ve eziyorsa sanki onların iyiliği için bunu yapıyor gibi görünmektedir (Mill, 2019: 72). Güç insanların eylemleri üzerinde etkide bulunma ve bu eylemleri yönetme yeteneği olarak tanımlanabilir. Kadınların ev içi alana hapsolmaları, zeka ve yeteneklerine göre hareket edememeleri, birçok haktan mahrum olmaları tarihsel anlamda erkek merkezli bir

düşünce yapısının eseridir. Mill kadın ve erkek cinsi arasında görülen erkeğin kadın cinsi üzerinde tahakküm kurmasının ancak iki cins arasında mükemmel eşitlik ilkesi ile değiştirilebileceğini savunmaktadır.

Mill'in vurguladığı kadınlar için eşitlik ve özgürlük prensibini düşünen Alderman, *Güç* eserinde kadınların elektriksel güç elde etmeleri ile gücü farklı bir projeksiyondan göstermektedir. Eserde eşitlik ve özgürlük prensibi erkekler için istenir hale gelmekte, kadınlar barışçıl, insani, ahlaklı, hoşgörülü, ideal bireyler olarak değil de günümüz erkeklerinin baskıcı haline dönüşmektedir. Kadın karakterler, sahip oldukları elektrikle kendi yeteneklerini keşfetmiş, özgürleşmiş, dini ve siyasi arenada söz sahibi olmuşlardır. Sadece erkeklerle eşit değil, aynı zamanda onlardan daha güçlü, onlarla farklı/aynı olabileceklerini göstermişlerdir. Kadınlar, güçlerini kullanarak toplumun geleneksel normlarına karşı çıkmış, kendi kimliklerini inşa etme sürecinde özgürleşirken erkekler üzerinde de baskı ve tahakküm kurmuşlardır. Tahakküm çoğu zaman güç ilişkileri veya ayrımcılık ile ilişkilendirilen, toplumun belirli bir kesimine ya da bir bireye karşı uygulanan sistematik bir kontrol biçimidir. Atwood'un *Damızlık Kızın Öyküsü* eserinde baskın olan erkek tahakkümü iken, *Güç*'te kadınların erkekler üzerinde tahakküm kurması söz konusudur. Ortaya çıkan distopik evrenlerde kadına ve erkeğe yüklenen anlam değişmiştir.

Alderman her iki cinse yüklenen bu anlamları sarsmak istemiş; kadın bedeninde evrimleşen elektriksel gücün cinsiyete dair yargılarımızı nasıl değiştirebileceğine dair bir kurgu yaratmıştır. Eserde hiç kimse bu gizemli gücün nasıl ve neden ortaya çıktığını bilmemektedir fakat bilim insanlarının farklı iddiaları vardır. Biyolojik süreçler, evrim, İkinci Dünya Savaşı'nda kullanılan ve zaman içinde kadınların vücudunda biriken sinir gazı (koruyucu melek) adında kimyasal bir madde insan genetiğinde değişime, dünya tarihinde anaerkil bir döneminin başlamasına neden olmuştur.

“Koruyucu Melek İkinci Dünya Savaşından sonra unutulmuş olmakla birlikte insan vücudunda birikmeye ve kuvvetini arttırma devam etmiştir. Günümüzde yapılan araştırmalar belirli yoğunluklara ulaştığında özellikle kadınlarda elektostatik gücün gelişmesi için tetikleyici olduğunu şüphe götürmez bir şekilde ispatlamıştır” (Alderman, 2017: 158).

Alderman'ın sinir gazı kavramsallaştırması eserine yaşanan durumun tarihsel arka planını oluşturur. Güç ilk bakışta kadında, erkek şiddet ve haksızlığına maruz kalmışlığına karşı bir nevi tahammül sınırının yıkılması anlamını çağrıştırmaktadır. Kas çilesi bir tür

biyolojik evrimle insan vücudunun bir parçası haline gelmiştir. Her kız bebek vücudunda elektrik organı ile doğmakta güce sahip olan kadınlar gücü olmayan veya yaşlı olan kadınların avuç içine dokunarak gücü uyandırabilmektedir. Kadınlar çağlardan beri uğradıkları haksızlıkları, hak gaspını, tecavüz ve cinsel istismar gibi farklı şiddet durumlarını protesto etmek için hem bireysel olarak isyan etmiş hem de kitlesel olarak bir araya gelmişlerdir. Böylece dünyanın her yerinde kadınlar güçlerini kullanmaya başlamaktadır. Sahip oldukları elektriksel güç kadınları fiziksel olarak daha güçlü kılmakta ve aynı zamanda kendileri hakkındaki düşüncelerini de değiştirmektedir. Alderman Lynn Neary (2017) ile yaptığı röportajda güç ile ilgili şunları dile getirir: “Hayatınızı, ihtiyaç duyduğunuzda zarar verebilecekmiş gibi yaşayabilseydiniz, hayatınız çok farklı olurdu, bunu hiç yapmak zorunda kalmazanız bile. Bu her zaman daha az korkmanızı sağlardı.”

Erkekler kadınlarda ortaya çıkan elektriksel gücü hem fiziksel hem de psikolojik anlamda tehdit olarak görmektedir. Eserde Tunde adındaki gazeteci, güç ile ilk karşılaşmasında, genç bir kadının kendine elektrik şoku vermesi üzerine küçük düşmüştür. Kadının kendisine nasıl güldüğünü düşünüp arkadaşlarına söylemesi durumunda onun zayıf olduğunu düşüneceklerinden endişelenmiş bu durumu şöyle ifade etmiştir:

“Tunde utanmıştı. Onunla konuşmak istiyordu ama konuşmaktan korkuyordu...Arkadaşı Charles ve Isaac’la konuşmayı düşününce boğazı düğümleniyordu. Onlara neler olduğunu anlatırsa ya aklını kaçırdığını ya da bir kız gibi zayıf olduğunu ya da yalan söylediğini düşünürlerdi” (Alderman, 2017: 29).

Tunde gücün sebep olduğu değişiklikleri diğer insanlara duyurabilmek adına dünyayı dolaşmaya başlar. Nijerya, Suudi Arabistan, Moldova, Hindistan gibi ülkelerde kadın isyanlarına tanık olur. Kadınlar kendilerine yapılan haksızlıklara karşı ayaklanmışlardır. Suudi Arabistan’ın kralı öldürülmüş, Moldova’da seks kölesi olarak kaçırılan kadınlar kurtulmuştur. Tunde bu kadınların hikayelerinden yola çıkan haberler yapmış kadınların güvenini ve saygısını kazanmıştır. Kadınlar hikayelerinin dünyaya duyulmasını birbirlerinin ortak acılarını anlamak istemektedir. Alderman (2017), Tunde karakterini şöyle yorumlamıştır:

"O, değişen dünyada kendi yolunu bulmaya çalışan gerçekten iyi bir adam, bu yeni değişiklikler onu çok heyecanlandırıyor; olup bitenleri kayıt altına almak istiyor. Ve

başına gelen şey şu ki, daha fazla korkması gerektiğini yavaş yavaş öğreniyor, bu biraz zaman alıyor"

Alderman kendi arzuları için erkekleri taciz eden ve şiddete başvuran kadınları tasvir etmekten çekinmemiştir. Hatta kadınların da tıpkı erkekler gibi cinselliği bir araç olarak kullanarak erkeklere tecavüz edebileceğini distopyasında ileri sürmüştür. Yeni dünya düzeninde kadınlar erkeklere canları istediği gibi davranmakta, cinsel ilişki sırasında elektrik ile erkeği erekte edebilmektedir:

“Adamın göğsünün üstünde oturan kadın avucunu adamın cinsel organına koymuştu...Roxy’de zevk almak için bunu başka erkeklere yapmıştı. Herkesin olduğu gibi, bu adamın da cinsel organı kadını selamlar gibi doğrulmuştu” (Alderman, 2017: 339).

Kadınlar erkeklere tecavüz edip sonrasında direnen erkekleri öldürmektedir; Alderman, eserindeki bu bölümlerin bazı okuyucuların gerçek dünyada vuku bulan tecavüz olayları hakkındaki düşüncelerini değiştirmesine yardımcı olabileceğini ummuştur. Eserde artan kadın şiddeti erkeklerin kendilerine savunma araçları geliştirmelerine sebep olmuştur. Erkekler için nefsi müdafaa araç gereçleri, savunma çorapları adı verilen ürünler üretilmeye başlanmıştır. Nefsi müdafaa aracı erkeklerin kendilerini koruyabilmesi için polis tarafından test edilmiş, dışarıdan görülmeyen, kemere ve bileğe takılan bir şok tabancasından oluşmaktadır. Savunma çorapları ise elektriğe karşı etkili koruma sağlayan, saldıran kadın tarafından giyildiği anlaşılmayan araçlardır (Alderman, 2017: 160-161). Erkekler kadınlar karşısında kendilerini savunmaya ve korunmaya muhtaç bireyler olarak göstermek istememektedir çünkü güçlü olabilecek cins onlar için sadece kendileridir. Elektrikten korunma araçları bu yüzden giyildiği veya kullanıldığı anlaşılmayacak şekilde tasarlanmıştır. Erkekler maruz kaldıkları şiddet karşısında günümüzde kadınların yaşamış olduğu gibi karşılık verebilmek, güvende hissetmek, korunabilmek ve devletten de bunu talep edebilmeyi istemektedir. Eserinde Alderman’ın bilinçli olarak üzerinde durduğu konu gücü ele geçirme olunca kadınların da erkekler gibi aynı derecede tehlikeli ve acımasız olabileceğidir. Erkekler için adalet arayan gruplar internet forumlarında bir araya gelerek kas çilesinin kökenlerine dair teorileri tartışmakta, yaklaşmakta olan kadın erkek savaşını kazanmak için örgütlenmeleri gerektiğini düşünmektedirler. Şiddet, iktidar sahibi olanların daha az güçlü olanlar üzerinde egemenlik kurmasını sağlayan bir araç ve bazı kişilerin yüksek sosyal konumlarını yeniden tesis etme yöntemi olarak hizmet etmektedir

(Ünlü vd., 2009; Menes ve Saffranoff, 2020). Alderman'ın eserinde gücün kadınların eline geçtiği, distopik bir geleceğe doğru yön alan erkekler kendilerini şöyle ifade etmektedir:

“Sadece en sağlıklı olanlarımızı hayatta bırakacaklar. İşte bu yüzden Tanrı erkeklerin güçlü olmasını istedi. Kadınlara ne kadar kötü davranırsak davranalım yani onlar bizim kölemiz olmalıydı” (Alderman, 2017: 223).

Erkekler, kadınlara karşı hem öfkeli hem de onlardan korkar bir hale gelmiştir. Kendilerinin de kas çilesi olduğu takdirde dünyanın eski haline dönebileceği umudunu taşımaktadırlar (Alderman, 2017:212). Tunde'nin kadın şiddetini protesto eden erkeklerle yaptığı röportajlarda protestocular 'Erkeklerle Adalet' pankartları taşımakta, devletten koruma ve korunma talep etmekte, Bessapara'da kadınların kimyasal maddelerle erkekleri hadım ettiğini ileri sürmektedirler (Alderman, 2017:211). Kendilerine Erkek Gücü adını veren bir grup bir kadın kliniğine saldırıda bulunmuş hamile bir kadının yaralanmasına sebep olmuştur. Saldırının devleti erkek düşmanı gruplara karşı harekete geçirmeye yönelik olduğunu söylemişlerdir. Saldırı sonrası bir televizyon programında spikerler arasında şöyle bir konuşma geçmektedir: “Peki şimdi neyi protesto ediyorlar Tom?...Eşitlik istiyorlar Kristen” (Alderman, 2017:216). Bu konuşmanın hemen ardından yayın kesilir ve erkek sunucu Tom stüdyonun dışına alınır. Güç medya organlarını da etkilemeye başlamış erkeklerin söylemleri, uğradıkları haksızlıklar önemsiz hale gelmiştir. Tom'un yerine gelen Matt adındaki erkek bir sunucu ise masanın altından elektrik vererek kendini tehdit eden yayın arkadaşı Kristen'den korkması sebebiyle artan şiddet olayları için erkek haklarını savunan grupları suçlamıştır (Alderman, 2017: 335). Kadınların erkekler üzerinde aşırı güç kullanmasının nedeni yine erkeklerdir. Güçlenen kadınlara göre toplumdaki her tür yozlaşmışlığın, bozulmanın temel nedeni erkeklerdir.

Alderman'ın kadınlara çağlardan beri uygulanan adaletsizliği daha iyi göstermek için kalıplaşmış cinsiyet rollerini ve kalıplaşmış sosyal kabulleri tersine çevirdiği açıktır. Reklamlar ve sosyal medya aracılığı ile kadınlara güç ile her şeyi elde edebilecekleri mesajı verilmiş ideal kadınlık durumu yeniden üretilmiştir. Kozmetik, güzellik ve reklamlarda kullanılan imgeler neyin dişil görünüm sayılacağına dair normları inşa etmiştir (Bartky, akt. Stone, 2015: 96).

Güç ataerkil toplumların kadın ve erkek ilişkini nasıl etkilediğini ortaya koymanın yanı sıra bir cinsin egemenliğinin siyaseti nasıl etkilediğini de göstermiştir. Suudi Arabistan’da dindar bir adam, kız yeğenlerini dine aykırı, kendi tabiri ile şeytani oyunlar oynarken görmüş arkadaşları ile birlikte kızları cezalandırmak istemiştir. Kızlar verilen cezaya direndikleri için dövülerek öldürülmüştür (Alderman, 2017: 78). Bu durumu protesto etmek için adalet arayan kadınlar bir araya gelmiştir. Kadınlar, Arabistan özelinde, örneğin; kadın ve erkeğin el ele tutuşmasını engelleyen dini ve ahlaki normlara, kadınların araba kullanmasını yasaklayan yasalara karşı ayaklanmışlardır. Benzer bir durum Hindistan’ın Yeni Delhi kentinde kurulan Janpath pazarında da meydana gelmiştir. Bu pazarda yetmiş yaşın altında olan kadınlar yalnız dolaşamamakta; yetmiş yaşının üstündekiler de yanlarında bir erkek olursa kendilerini güvende hissetmektedir. Kadınlar gücü ele geçirdikten sonra geceleri tek başına sokağa çıkmaması gereken, korkması gerekenler erkekler olmuştur (Alderman, 2017: 168).

Artan kadın gücünün sonuçları dini alanda da görülmektedir. Suudi Arabistan’da hükümet düştükten sonra kadınlar tarafından daha ilerici bir hükümet kurulmuştur. Bolivya, kadın papalarını ilan etmiştir (Alderman, 2017: 2012). Amerika’da yeni bir din ortaya çıkmıştır. Allie (Havva Ana) kendisine cinsel saldırıda bulunan üvey babasını elektrik kullanarak öldürdükten sonra bir manastıra sığınmış manastıra sığınan diğer kızlara kendini Havva olarak tanıtmış, hasta kızları iyileştirmiştir buna şahit olan diğer kızlar onun etrafında toplanmış ve öğretisini dünyaya yaymaya çalışmıştır. Havva Ana’nın dini öğretisinin temeli: “Ben yeni bir şey öğretiyorum. Bu güç bize çarpık düşüncelerimizi düzeltmemiz için verildi. Cennetin temsilcisi Oğul değil, Anne’dir” şeklindedir (Alderman, 2017: 107).

Kadınların özgürlüğü için kurulan Bessapara Cumhuriyeti’nde ise eşinin ölümünden sonra yönetime geçen Tatiana Moskalev çıkardığı yeni yasalar ile erkeklerin pasaportlarına, resmî belgelerine kadın vasilerinin ismini damgalamış, erkeklerin kadının yazılı izni olmadan dışarı çıkmaları, seyahat etmeleri, oy vermeleri, araba kullanmaları yasaklanmıştır. (Alderman, 2017: 294). Erkeklerin yaptığı eski çağlardan beri devam eden haksızlıklar yönetmeye uygun olmadıklarını göstermiştir siyasi alanda erkek görünürlüğü silinmiştir. Erkekler daha basit görevler üstlenecek düşük statülerdeki işlerde çalışabileceklerdir.

Alderman, *Güç* eserini Neil Adam Armon tarafından yazılan anaerkil bir toplumun evrimini anlatan tarihi bir roman olarak sunmaktadır. Gerçekleşen kadın-erkek

savaşından sonra bir devrim (Büyük Yıkım) olmuş kadın egemen bir dünya düzeni kurulmuştur. Yeni kurulan kadın egemen düzende Erkek Yazarlar Birliği'ne üye olan Neil, erkek cinsiyetini dışlayan bir geleneğe karşı ihtiyatlı bir şekilde yazmaktadır. Kadın yazarların daha fazla olduğu bir alanda erkek yazar olmak oldukça güçtür. Yazdığı eseri onay almak için kadın bir yazara Naomi Alderman'a göndermesi gerekmektedir. Naomi Neil'e kitabını kadın ismi kullanarak yayımlamasını önermiştir. Yeni kurulan düzende edebiyat alanında kadınlar daha güçlü hale gelmiştir, günümüzde kadın yazarların maruz kaldığı cinsiyetçi baskı ve ayrımcılığa erkek yazarlar maruz kalmaktadır. Kitabın sonunda Naomi beş bin yıl önce erkeklerin yönettiği dünyanın -ki öyle bir dünyanın var olabileceği şüphelidir- daha korumacı, sevgi dolu ve barışçıl olduğunu düşünür. Kadın olmak ise, korku veya acı hissetmek değil güçlü olmakla ilişkilidir. Yeni düzen kadına “güçlü olan cins” anlamını yüklemiştir. Neil için ise yaşadığı çağın anlayışı kadın ve erkeğin bilincine yerleşmiş beş bin yıllık güç yapılarıdır ve ancak düşüncelerimizi hangi temeller üzerine kurduğumuzu anlayınca önyargılarımızdan kurtulabileceğimizi düşünmektedir (Alderman, 2017: 402).

Böylece Naomi Alderman *Güç* eserinde sadece erkek egemen ideolojiyi eleştirmemiştir. Güç ilişkilerinin yer değiştirmesi durumunda toplumda şiddet olaylarının, iktidar kavgaları ve çatışmaların devam edeceğini ima etmiştir. Nitekim eserde güçlenen kadın; cinsiyetler arası savaş kazanmış, anaerkil düzenin mümkün olabileceği bir durumda da kadınların doğuştan getirdiği kadın olma durumunun toplumda güç ve tahakküm aracı olarak kullanılabileceğini göstermiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MARGARET ATWOOD'UN DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ VE NAOMI ALDERMAN'IN GÜÇ ESERLERİNİN BENZER VE FARKLI YÖNLERİ

1. DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ VE GÜÇ ESERLERİNDE BENZER YÖNLER

1.1. GÜÇ KAVRAMI

Baskı ve iktidar, birçok disipline farklı biçimlerde ifade edilmiştir. Tarihsel anlamda gücün ilk ortaya çıkış noktası için yorum yapmak oldukça zordur. Tüm canlılar arasında güç ilişkisinden bahsetmek mümkündür. Güç, bir kişinin veya grubun ötekileri etkileme ve kontrol etme yeteneği olarak tanımlanabilir. Genellikle, bir kişi veya grup, diğerlerinin davranışlarını istenen bir şekilde yönlendirebilme kapasitesine sahip olduğunda güçlü olarak kabul edilir. Kavramı farklı filozofların bakış açısından değerlendirmek gerekirse; İngiliz filozoflar Thomas Hobbes ve John Locke güç kavramına farklı bakmışlardır. Hobbes'a göre bireyler doğuştan bencil ve çıkar odaklı varlıklardır bu yüzden doğaları gereği birbirleriyle çatışma eğilimindedirler. Hobbes'a göre güç toplumun düzeni için bireylerin kendi aralarındaki çatışmayı kontrol edebilen devlet otoritesi tarafından sağlanmalıdır. Devlet otoritesi olmadan insanlar arasındaki çatışma kaosa yol açacaktır. Locke ise, gücü doğal haklarla ilişkilendirmiştir. Doğal haklar yani yaşama hakkı, din ve vicdan özgürlüğü, mülkiyet hakkı gibi haklar güç ilişkilerinin temelidir ve devlet bu hakları korumak ile yükümlüdür. Alman filozof Friedrich Nietzsche gücü doğanın temel bir özelliği olarak tanımlamıştır. Ona göre insan davranışı ve değerlerinin altında yatan güç istenci bireyin kendini ifade etme ve gelişme arzusunun temelidir. Güç kavramı konusunda detaylı tahliller yapmış Fransız filozof Michel Foucault'ya göre de güç toplumun her katmanında vardır ve toplumsal ilişkilerin temel özelliğidir.

İktidarı sadece devletin üretmiş olduğu bir mekanizma olarak kabul edilmekten çıkaran Foucault (2000:14), iktidar kavramını, zorlama, yasaklama, gözetme, denetleme yapma, hiyerarşi kurma, yönetme, yönlendirme ve tahakküm kurma kavramları kapsamında çok yönlü bir şekilde ele almıştır. Aynı şekilde yine Foucault'a göre, güvenlik, disiplin ve egemenlik olacak şekilde 3 temel iktidar analizi kapsamı mevcuttur. Bu bağlamda “iktidarın yaptırım yolu ile devletin gücünü kullanması ve bu yol ile kanunlara itaati sağlaması ve normlara uygun davranan bireylerin ve toplumun

üretilmesine olanak sağlayan standartlaşma, kontrol, ayrıştırma, mekânsal düzenleme, sınıflandırma ve akılcılaştırma gibi teknikler” analiz çerçeveleri açısından rehber olarak görülmektedir (Özcan, 2014: 21).

Neil Thompson (2007: 15), güç kavramını insan ve güç etkileşimi arasında bulunan ilişki temelinde ele almıştır. Bu yönü ile gücün ele alınmış olduğu bağlama göre pozitif ve negatif taraflarından, diğer bir ifadeyle gücün insanlara zarar verebilecek olduğundan, ayrıca yarar sağlayabilecek olduğundan söz edilmektedir. Bu bağlamı tüm insanların belli bir gücü olsa bile toplumda bulunan bazı insanların diğerlerine göre daha güçlü olmalarına ve toplumda bulunan eşitsizlik düzeyinin ciddiyetine odaklanarak kurgulanmıştır. Tezimizde incelenen iki romanda, bahsedilen güç eşitsizliği, birbiriyle benzer olarak toplumsal cinsiyete odaklanarak vurgulanmıştır.

Damızlık Kızın Öyküsü’nde güç hiyerarşisinde erkekler görünmez en üstün güçlerdir. Kadınlar ise en alttadır. Ortada kadın ve erkeklerden oluşan hiyerarşik bir güç dağılımı vardır. Erkekler rütbeli olan Komutanlar, Melekler ve Muhafızlar olarak sınıflandırılmakta; kadınlar ise Eşler, Damızlıklar, Teyzeler, Marthalar, Ekonokadınlar ve Gayri-Kadınlar olarak kategorilere ayrılmaktadır. Damızlık kızlar rejim tarafından Kırmızı Merkez isimli eğitim kampında çocuk doğurmak için görevlendirilecekleri evler için hazırlanmaktadır. Kadınların eğitilmesinden Teyzeler sorumlu tutulmaktadır. Teyzeler damızlık kızlara rejimin öğretilerini aktarırken aynı zamanda onlara karşı psikolojik ve fiziki şiddet uygulayabilmektedir. Kadınlar arasında hiyerarşik bir yapı olması nedeniyle bazı kadınlar diğerlerinden daha güçlü hale gelmektedir. Bu durum Atwood’un ifadesiyle gücün kıt olduğu yerde birazcığının bile baştan çıkarıcı hale geldiğini gösterir (Atwood, 2021: 387).

Kırmızı Merkez içerisinde nasıl kadın olunması gerektiği öğretilmektedir. Bu durum da bazı zamanlarda olunmaması gerekli olan kadın tipleri, örneğin porno filmlerde oynayanlar, diğer bir ifadeyle Gayri-kadınlar üstünden aktarılmaktadır (Atwood, 2021: 161). Açık bir şekilde burada “Gilead rejiminden öncesi kaostu” mesajı verilmektedir. Lydia Teyze, bir konuşması sırasında şu sözleri ifade eder: “Siz geçiş neslisiniz. En güçlü durumda olan sizsiniz...Sizden sonra gelenler için daha kolay olacak. Görevlerini gönüllü rızasıyla kabul edeceklerdir” (Atwood, 2021: 160). Lydia Teyze’nin bu ifadelerini Fredinki şöyle yorumlar; geçiş neslinden sonraki kadınların kimlikleri tamamen silineceği için başka bir yaşama dair anıları olmayacaktır ve doğal olarak sahip olamayacakları şeyleri isteyemeyeceklerdir. Kadınların geçmiş hafızasını silmek, erkek

egemenliğinin gerekli olan düzen ve tersi bir durumun kaos olduğuna yönelik hikayeler anlatmak ve buna yönelik yasalar çıkartmak, sistemi devam ettirmenin ve meşrulaştırmanın yoludur. Kırmızı Merkez’de eğitim verilmesinin yanı sıra kızları cinsel anlamda ıslah etmek amacıyla Tanıklık Toplantısı gösterileri yapılmakta böylece damızlıkların ibret almaları sağlanmaktadır. Tanıklık Toplantısı sırasında Damızlık Kızlar arasında yer alan Janine’in geçmişte 14 yaşında iken bir çete tarafından tecavüze maruz kaldığını ve kürtaj yaptırmış olduğunu anlatması doğrultusunda, damızlıklar tek bir ağızdan Janine’i suçlamak zorunda kalırlar: “Tanıklık toplantısında ifşa edecek bir şeyinin olmadığını söylemektense bir şeyler uydurmak daha iyidir. Ama söz konusu Janine olduğundan, anlattıkları az çok doğrudur. Ama kimin hatasıydı bu, diyor Helena Teyze, tombul parmaklarından birini kaldırarak. Onun hatası, onun hatası, onun hatası, diye bir ağızdan söylüyoruz. Onları kim teşvik etti, diye parlıyor Helena Teyze, bizden hoşnut. O teşvik etti. O teşvik etti. O teşvik etti. Tanrı bu kadar korkunç bir şeyin olmasına neden izin verdi? Ona bir ders vermek için. Ona bir ders vermek için. Ona bir ders vermek için” (Atwood, 2021: 104-105).

Ayrıca damızlık kızların mevcut durumlarına dayanamayıp yaşamlarına son vermelerinin yolları da iktidar tarafından kontrol altına alınmıştır. Yaşadıkları evlerdeki odalar buna göre düzenlenmiş pencereler kırılmaz camdan yapılmış, ip asacakları her şey ortadan kaldırılmıştır. “Onların korktuğu kaçmamız değil, fazla uzağa gidemeyiz zaten. Onları korkutan şu diğer kaçışlar, kendi içinde kesici bir şeyle açabileceğin” (Atwood, 2021: 30). Foucault (2020: 42), iktidar ve güç ilişkisini analiz etmek için iktidarın temel mekanizmalarının mantığı ve şeklinin mevcut kurum ve kuruluşlarda ele alınmasını, başkaları üstünde eylem yapmaya fırsat sunan farklılaştırma sistemi ve amacının incelenmesini, baskı uygulamaya ilişkin araçların keşfedilmesini, baskının kurumsal bir hale gelme süreçleri ve şekillerini incelemenin önem arz ettiğine vurgu yapmıştır. Buradan yola çıkarak baskı ve güç mekanizmalarının nasıl çalışmakta olduğunu hem *Damızlık Kızın Öyküsü* hem de *Güç* adlı eserler kapsamında değerlendirebilmek mümkündür. *Damızlık Kızın Öyküsü*’nde Lydia Teyze: “Gilead içinizdedir” (Atwood, 2021: 49) der. Açıktır ki Gilead rejimi bireyleri hem içsel hem dışsal uyarıcılar ile kontrol etmektedir.

Benzer güç ilişkilerini Alderman’ın *Güç* eserinde de görmek mümkündür. Alderman’ın *Güç* romanında kadınların köprücük kemiklerinde ortaya çıkan elektriksel güç; omurgalarından köprücük kemiklerine, boğazlarından dirseklerine, bileklerine ve

parmak uçlarına iğne gibi batan ve içten içe ısıldayan bir yapıdadır. Bu güç türü fizikseldir. “Gücün köprücük kemiğinde toplandığını ve kollarından aşağı doğru dolandığını hissedebiliyordu” (Alderman, 2017:89). Elektriksel güce sahip olan kadınlar bedenlerinde doğuştan bu özellik zaten varmış gibi hissetmektedir. “Nasıl yapacağını biliyormuş gibi, bu bilgi ona doğduğu andan itibaren verilmiş gibi göğsünün içinde ve derinlerde bir şeyi çalıştırmıştı” (Alderman, 2017:22). Ortaya çıkan elektriksel güç kadınların zaman içerisinde erkekleri tahakküm altına almasıyla sonuçlanmaktadır. Kadın ve erkek arasındaki güç farkı toplumun her katmanında kendini göstermeye başlamıştır. Erkek çocuklar sadece erkek öğrencilerin devam ettiği okullara gitmeye başlamış, tek başına sokağa çıkmamaları, evlerinden çok uzağa gitmemeleri konusunda uyarılmışlardır (Alderman, 2017: 37). Romanda belediye başkanı olan Margot bu sebeplerden dolayı okulları tatil etme kararı almıştır. “Kız çocukları erkek çocuklardan şimdilik ayrı tutalım...Aşı çıkacak ve ondan sonra her şey normale dönecektir” (Alderman, 2017: 88). Elektriksel güç toplumda adeta bir pandemi görünüşüyle, yeni farkına varılan, kontrol altına alınmaya çalışılan, kadınlar için henüz bir stratejisi olmayan aşamadır.

Gücü ele geçiren kadınlar, kendilerini her alanda ispat etmeye çalışarak erkeklere savaş açmaktadırlar. Margot elektriksel güce sahip olan kızların gelişimi için Kuzey Yıldızları Kız Kampı’nın açılmasını istemektedir. Amacını güvenli bir yer oluşturmak, gücünü denetleyebilen kızları belirleyip daha genç olanlara rehberlik etmelerini sağlamak ve güvenli alan dışında güç kullananlara tolerans göstermemek olarak açıklasa da temel amacı erkek iktidarına karşı güç kazanmaktır (Alderman, 2017: 115). Buna rağmen fiziki gücü kapasitesinden daha yüksek kullanan pek çok genç kız olmuştur. Bu kızlardan biri de Margot’un kızı Jocelyn’dir. Eğitim gördüğü Kuzey Yıldızları Kız Kampında gücü fazla kullandığı için bir erkeğin ölümüne sebep olmuş fakat olayın üstü kapatılmıştır. Bu kızlar yani gücü denetleyemeyen, elektriksel gücü zayıf veya kesintili olanlar aynı zamanda toplum tarafından dışlanmakta güçlü olan kızlara göre zayıf ve yetersiz görülmektedirler. Kendisini koruyamayan kızlara battaniye, bitik pıl, fiss gibi isimler takılmakta, durumları güçlü kızlara göre anormal olarak değerlendirilmektedir (Alderman, 2017:89). Gücü zayıf veya yetersiz olan kızların durumu web sitelerinde tartışılmaktadır:

“Anormaller ve Tuhaflar’ için olan web sitesinin bazılarında insanlar eğer kadınlar gücü erkeklerde uyandırmaya çalışırsa ya da eğitim kamplarında zayıf kadınlardaki gücü arttırmak için uygulanan yöntemler erkeklere de öğretilirse ne

olacağının cevabı tartışılıyordu. Bazıları erkekler uğraşsaydı yapılabilirdi diyordu” (Alderman, 2017: 192).

Erkekler aynı gücün kendi bedenlerinde de olmasını arzularken kadınlar toplumsal alanda güç bedenlerinde canlanıncaya kadar maruz kaldıkları acıların ve ayrımcılığın intikamını erkeklerden almak istemektedir. Gücü kullanma ve karşı cinse zarar verme açısından karşılıklı ilkesine göre hareket ederler. “Geceleri tek başına sokağa çıkmaması gereken kendileri. Korkması gereken artık onlar!” (Alderman, 2017: 168). Artık şiddet ve baskı içeren durumlardan erkekler korkmaya başlamıştır. Kadınlar için elektriksel güce sahip olduktan sonra zarar vermemeleri, kötülük yapmamaları veya asla zorluk çıkarmamaları değildir önemli olan, artık isterlerse gücü kullanarak erkeklere zarar verebilecek doğal bir elektrik organına sahip olmalarıdır. Acı verebilme kendini koruyabilme gücü kadınlar için zenginlik olmuştur (Alderman, 2017: 97). Üvey babasının tecavüz ve şiddetine maruz kalan yetim bir kız olan Allie elektrik gücü kullanarak üvey babasını öldürmüş ve yaşadıklarının intikamını ondan almıştır. Kadınlar güç kazanırken onlara karşı sosyal medya üzerindeki forumlardan örgütlenerek güç birliği yapan erkek grupları oluşmaya başlamıştır. Bu durum günümüzde kadınların sivil toplum örgütlerinde bir araya gelmelerine benzemektedir. Erkekler kadın şiddetine karşı ayaklanmakta güç kazanmak istemekte ve kadınları protesto etmektedir.

Damızlık Kızın Öyküsü’nde yaşanan çevreyle ilişkili sorunlar, doğum oranlarının azalması, kısırlığın artış göstermesi ve bu duruma bağlı bir şekilde hiyerarşik sisteminde yer alan üst sınıftaki nüfusun tehlikeye düşmesi sonucunda rejim tarafınca kadın bedeninin tahakküm altına alındığı gözlemlenmektedir. İktidar mücadelesi bu bağlamda öncelikle mikro düzeyde kadın bedeni üzerinden kurgulanmıştır. *Güç* adlı romanda ise kadınların erkek egemenliğinde olan iktidar ve gücü ele geçirdiği görülmektedir. Kadınlar bir araya gelerek kadın egemenliğine dayalı bir devlet kurmuş kendi yasalarını çıkarmıştır. Bu bağlamda benzer iktidar ve güç mücadelesinin erkekler üzerinden kurgulandığı görülmektedir.

1.2. TOPLUMSAL CİNSİYET VE GÜÇ İLİŞKİSİ

Atwood’un *Damızlık Kızın Öyküsü* adlı eserinde değinmiş olduğu ve üzerinde ciddi bir şekilde durduğu toplumsal cinsiyet olgusu, benzer olarak Alderman’ın *Güç* adlı eserinde de yer almaktadır. *Damızlık Kızın Öyküsü*’nde ataerkil bir sisteme sahip olan mutlak gücün erkeklerin egemenliğinde olması ve bu nedenle kadınların erkeklerden

aşağı olarak görülmesi toplumsal cinsiyet ve güç arasında bulunan ilişkiyi gözler önüne sermektedir. Toplumsal cinsiyet ve güç ilişkisini Atwood, ataerkil bir sistemde yer alan kadınlar üzerinden anlatmaya çalışmıştır. Aynı şekilde Alderman’da bu durumu kadınlar üzerinden anlatmaya çalışmıştır. Fakat Alderman *Güç* adlı kitabında bu durumu kadınların ataerkil sistemden sıyrılarak gücü ele geçirip yönetimi ele almalarından bahsederek toplumsal cinsiyet ve güç dengesinin farklı bir boyutunu bizlere aktarmaktadır.

Gilead rejiminde kadınların eğitim alabilmek bir yana, okuma ve yazma biliyor olmaları dahi sakıncalı bir durum olarak görülmektedir: “Yazı üzerinde dakikalarca, onlarca dakika gözlerimi gezdirebilirim: İNANÇ. Okumak için bana verdikleri tek şey. Bunu yaparken yakalansam, suç sayılır mı? Yastığı buraya kendim koymadım” (Atwood, 2021: 87).

Fredinki odasında bulunan ve üzerinde inanç yazan yastığı okumaktan korkmakta kendi kimliğine, okuyup yazabilme becerisine yabancılaşmaktadır. “Okumak mı? Yo, bunun cezası ellerini kesmek, o da üçüncü mahkumiyette” (Atwood, 2021: 348). Damızlık kızlar için mevcut duruma aldırmamak cehaletle aynı şey değildir zamanla meydana gelen kadın kimliğinin, bedeninin yok edildiği bir süreçtir. Gilead rejiminde kadının kimliği yoktur; isimleri, meslekleri, özgürlük alanları yok edilmiştir. Kadınlar kendi varlıklarından sorumlu değillerdir. “Kendi irademle vazgeçiyorum bedenimden, başkalarının kullanımı için” (Atwood, 2021:362). Damızlık kızların bedenlerini kontrol altında tutan bedenlerine hükmeden totaliter rejimdir.

Özne olgusunu öznel deneyim bağlamında Foucault iki perspektifte değerlendirilmiştir. “Özne” kelimesinin iki anlamı bulunmaktadır; bağımlılık ve denetim yolu ile başka bir kişiye tabi olan özne ve öz bilgi veya vicdan yolu ile kendi kimliğine bağlanmış özne. Özne sözcüğünün 2 anlamı da tabi kılan ve boyun eğdiren bir iktidar şeklini telkin etmektedir (Foucault, 2014: 64). Foucault’a göre özneler; iktidar tarafınca şekillenmekte olan, toplumsal ilişki ve etkileşimler içinde meydana getirilmektedir. Bu sebepten dolayı, kişilerin oluşumu konusunda iktidar kilit faktör olarak nitelendirilmektedir. Kişiler iki anlamda boyun eğmektedirler; toplumsal alanda bulunan değişen, çoğul ve karmaşık iktidar ilişkilerine boyun eğmektedirler ve ayrıca bahsedilen ilişkiler konusunda ve söz konusu ilişkiler aracılığı ile bir özne konumu almaktadırlar (Foucault, 2014: 64). Foucault’a göre kişinin özne olma süreci içerisinde üzerine düşünülmesi gerekli olan diğer bir kavramsa bilgidir. Foucault’a göre bilgi, iktidarın

merkez noktasında bulunan ve iktidarın elinde bulundurması gerekli olan mühim bir güç şeklinde merkezileşmiştir (Foucault, 2014: 64). Buradan yola çıkarak, *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde kadınların eğitim görerek bilgi edinmelerini engelleyen ataerkil iktidar sebebiyle kadınların Foucault'un bahsettiği özneler olarak nitelendirilebilecek olduğu söylenebilir.

Ayrıca, iktidarın ataerkil sistemde erkeklerin egemenliği ve gücünde olmasından kaynaklı kadınların geri planda yer aldığı düzenden rahatsızlık duyan iki yazar da bu duruma eserleri içerisinde yer vermiştir. İki yazarda, egemenliğin erkeklerin elinde olmasından kaynaklı kadınların geri plana atıldıklarına vurgu yapmaktadırlar. Alderman, bu duruma farklı bir bakış açısı getirerek kitabında, erkek egemenliğinde olan iktidarı kadınların ele geçirmesi sonucunda nelerin yaşanacak olduğunu ele almıştır. Aslında iki yazarda, gücün kötüye kullanılması durumdan muzdarip olarak farklı bakış açılarıyla aynı iletiyi aktarmaya çalışmıştır.

Damızlık Kızın Öyküsü'nde Komutan Fred kadınların birçok kıyafete sahip olmaya çalışmalarının temelinde yer alan nedenin kendilerini erkek bireylere beğendirmek olduğunun belirtilişi de Atwood tarafınca kadınlara biçilmiş olan bu algıya bir gönderme niteliğindedir (Atwood, 2021: 295). Çelişik olarak toplum kadınlara dışı gözükmelerini dayatmakta iken, fahişe benzeri olmamalarını ve hanımefendiliklerini korumalarını salık vermektedir. Gilead'da bütün kadın bireyler kendileri için belirlenen tek bir formda ve renkte kıyafetler giymektedir. Makyaj malzemeleri, külotlu çoraplar, yüksek topuklu ayakkabılar kadınların cinselliklerinin teşhirine yaramaktadır. Bu sebepten dolayı da bahsedilen ürünlerin tümü yasaklanmıştır. Kadınlar tarafından beklenmekte olan vücutlarının saklı tutulmasıdır. Çünkü bu durum, Lydia Teyze'ye göre kadınların gereksinimi olan fethedilemezliği sağlamaktadır (Atwood, 2021: 55-56). Fredinki'nin hayatındaki derin dönüşümün ciddiyetini, onun önceki varoluşu ile geçmiş döneme olan özlemi anlatılmaktadır. Fredinki, topuklu ayakkabı ve etek giyen, makyaj yapan turist kadınlar ile karşılaştığı zaman, eskiden kendilerinin de o tarz giyindiğini anımsar iken, bu durumun batıllık ve özgürlük olarak nitelendirildiğini aklından geçirmiştir; “Sonra düşünüyorum: Eskiden ben de böyle giyinirdim. Özgürlüktü bu. Batılılaşmış, derlerdi buna eskiden” (Atwood, 2021: 55). Gilead'da ise, bedenini başka kişilerden saklamak ve kapalı giyinmek, Lydia Teyze tarafından “gerçek özgürlük” şeklinde ifade edilmektedir;

“Birden fazla özgürlük çeşidi vardır, derdi Lydia Teyze. Bir şeyler yapma ve bir şeylerden sakınma özgürlüğü. Anarşi günlerinde, bir şeyler yapma özgürlüğü vardı. Şimdiye size sakınma özgürlüğü veriliyor. Azımsamayın bunu sakın” (Atwood, 2021: 51).

Komutan Fred de Damızlık Kız olan Fredinki’yi Jezebel’in Yerine götürür iken, Fredinki’ye bir gece elbisesi ve makyaj yapması için malzeme vermiştir (Atwood, 2021: 296-297). Bunun amacı Jezebel’in Yeri’nde bulunan diğer erkekler tarafınca da bu kadının çekici olarak görülmesidir. Fakat verilmekte olan mesaj oldukça açıktır; “Onu arzulayabilirsiniz ama sahip olamazsınız, çünkü o benim” (Atwood, 2021: 303). Böylece, Komutanlar siyasi alan haricinde, sahip oldukları kadınlar üzerinden farklı bir güç yarışı içerisine girmektedirler.

Güç’te ise Bessapara’nın kırsal bölgelerinde gücü ele geçiren kadınlar erkekleri öldürmekte, tecavüz etmekte, baskı ve şiddet uygulamaktadır. Kadınlar erkekleri kurban etmekte, zayıf görmekte kendilerini efendi; onları ise köle olarak değerlendirmektedir (Alderman, 2017: 324). Geleneksel cinselliğin aksine, Alderman cinsel rollerin tersine çevrildiğini göstermektedir. Kadınlar bunu elektrik gücü ile yapmaktadır. Böylece Alderman, çağdaş toplumdaki ataerkil cinsel anlamı ve normatifliği tersine çevirmektedir. Kadınlar, erkekleri aşağılamak ve onlara saldırarak öldürmek istemektedirler. Kadın tahakkümüne dayalı, kendi güçlü dünyalarını yaratmak için cinsel rolün yeni tasarımını yeniden yapılandırmaktadırlar. Lord Acton’un “Güç yozlaştırır, mutlak güç mutlaka yozlaştırır” (Erdoğan, 2016: 1) ifadesine uygun olarak mutlak gücü ele geçiren kadınlar erkekleri alt etmeye çalışmaktadır. Acton, insanların güç kazandıkça yozlaşacağını ifade etmiştir. Nitekim sözü edilen yozlaşma ile ifade edilen durum, ahlaki anlamda yozlaşmak, gücü ele geçiren bireyin kendi çıkarını diğerlerinden üstün görmesiyle açığa çıkan eşitsizlik ve devamında görülen şiddettir (Birinci, 2023). Sınırsız güç isteği kötü ve tehlikelidir. Kadınlar erkeklere göre daha güçlü hale geldiklerinde, gücü erkeklere karşı sınırsız ve orantısız şekilde kullanmaya başlamışlardır. Allie karakteri bu durum ile ilgili şunları ifade etmektedir: “Erkekler için güç onlarda olsaydı neler yapacaklarını sormamıza bile gerek yok. Ne yapacaklarını çoktan gördük. Bundan daha kötüsünü yaparlar” (Alderman, 2017: 279).

Alderman, iktidar politikasının anaerkil tasarımını ortaya koymaktadır. Gücün şeklinin her zaman aynı olduğunu göstermektedir. “Gücün şekli her zaman aynıdır ve bir ağacı andırır” (Alderman, 2017: 15). İktidarın farklı durumlarda kullanılmasına bağlı

olarak kişilerin kimliği değişmektedir. Kadınlar kendi söylemlerini, bilgilerini ve kimliklerini oluşturmak için güç politikalarını şekillendirmektedir. İnsan doğasıyla ilişki kurmak için gücü kullanmanın yollarını tasvir etmektedir. Ataerkil dünyada erkekler iktidarın, edebiyatın, tarihin, otoritenin ve failliğin adıdır. Kadın merkezli dünyada ise bunun tam tersi olacaktır.

Özetle, toplumsal algılara bağlı bir şekilde kadınların ve erkeklerin nasıl olmaları, nasıl giyinmeleri, nasıl davranmaları gerektiği, toplumsal cinsiyet rollerinin konusudur. Toplumsal cinsiyet rolleri ise tartışmalı ve söylemsel bir yaklaşımdır. Toplumsal cinsiyet rolünün anlamı incelenen her iki eserde de güç politikaları tarafından yaratılmaktadır. Gücü ele geçiren cinsiyet kendi belirlediği kuralları söylemler aracılığı ile bilgi haline getirerek hükmetmek için kullanmaktadır.

Damızlık Kızın Öyküsü ve *Güç* romanı, kadınları sırasıyla itaatkâr ve güçlü göründükleri distopik toplumları anlatmaktadır. Eserler toplumsal cinsiyet rollerinin doğuştan olmadığını, toplumsal bir inşa olduğunu göstermektedir. Bu gerçeği anlamak önemlidir. Böylece gerçekliğin ne kadar farklı olabileceğini geleceğin değişebileceğini, kadın ve erkekler arasındaki eşitliği sağlamak için mücadele etmenin ne kadar önemli olduğunu anlayabiliriz.

1.3. İKTİDARIN GÖZETİM MEKANİZMASI

Gücü yapısal model üzerinde inceleyen Thompson (2007: 39)'a göre, bir bireyin toplumsal hiyerarşideki konumu ve güç ilişkileri, cinsiyet, etnik köken, sınıf gibi çeşitli boyutlarda farklılaşabilir, bu da kaynaklara erişim sağlamada belirleyici faktörlerdir. Ayrıca bahsedilen durum, gücün toplum içerisinde doğal olarak karşılanması sonucunda hegemonya şeklini aldığını ve gücün baskı faktörü şeklinde kullanılmakta olduğunu göstermektedir. *Damızlık Kızın Öyküsü* ve *Güç* adlı romanların yapısal ilişkiler boyutları incelendiği zaman, toplumda bulunan sosyal yapılar arasında eşitsizliğin oldukça fazla olduğu görülmektedir.

Her devlet varlığını sürdürebilmek için bilgiyi kullanır. Bilgi başkaları üzerinde kontrol kurmanın bir aracı olarak kullanılabilir. Tarih boyunca iktidar konumundaki bireyler, nüfuzlarını korumak ve bilginin yayılmasını kontrol etmek için sürekli olarak önemli çabalar göstermişlerdir. İnsanların eylemleri sahip oldukları bilgilerle belirlenir. Bireyleri anlamak, onların davranışsal eğilimlerini ayırt etmeyi gerektirir. Büyük bir karanlık dönem olarak görülen Orta Çağ'da, bilginin kiliseden özgürleşmesi, 16. yüzyılda

modern düşünce ile başlayıp 20. yüzyılın ortalarına kadar uzanan önemli bilimsel ilerlemelere yol açmıştır. Bununla birlikte, teknolojiye dayalı ekonomik sistemlerin ve bilime dayalı politik sistemlerin ortaya çıkışı, bilimin ve bilginin mantıksal yönlerinin manipülasyonu ve onları yeni güç yapılarının etkisine maruz bırakmasıyla sonuçlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde önemli güce sahip olan hükümetler bireylerin davranışlarını düzenlemek için önemli fonlar ayırmışlardır (Eroğlu, 2006: 1). Bu harcamaların önemli bir bölümü denetim sürecini iyileştirecek gözetim mekanizmalarına aktarılmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde teknolojideki ilerlemeler hükümetlerin yalnızca gözetim yapmalarını sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda kontrol uygulama yeteneklerini de artırmaktadır. Toplumsal sistemlerde meydana gelen değişiklikler bu gelişmelerin bir sonucu olarak görülebilir.

Jeremy Bentham'dan günümüze kadar gelen süreç kapsamında günümüz koşullarına uygun bir şekilde yeni gözetim mekanizmaları da ortaya çıkmıştır. Bu mekanizmaların geliştirilmesindeki amaçlar şu şekildedir (Özarslan, 2008: 141):

1. Bugün iktidarın toplum üzerindeki etkisi ve bu etkiyi sağlamak amacıyla bilgiye gereksinim duyması doğrultusunda gözetim mekanizmalarının istenen bilgilere erişimde önemli bir rolü bulunmaktadır.
2. İktidar kazandığı güçle topladığı verilere dayanarak toplumsal yapı ve kurumlarda hem nicel hem de nitel değişimler meydana getirmektedir.
3. Toplumun her kesimi, kişilerin ayırım yapılmaksızın gözetlendiği ve fişlendiği bilgi toplama sürecine dahil olduğundan, gözetim hayatın her alanında mevcuttur.

İktidarlar, gözetim mekanizmaları ile bireylerin eylemleri üzerinde daha etkin bir role sahip olmaktadır. İktidar ilerledikçe bilginin sürekli bir yayılımı olur ve iktidar, uygulandığı tüm alanlarda etkisini pekiştirir. Hükümet, karşılaşılabileceği herhangi bir potansiyel zorluğa karşı şeffaflığını göstermektedir. Yeni mekanizmaların hayata geçirilmesiyle toplumsal yaşam kısıtlanarak hareketsiz hale getirilmektedir. Ayrıca kesintisiz kayıt sayesinde gücünü kontrol altında tutmaktadır. Disiplin yapısı demokratik kontrol altındadır. Bunun sonucunda çağdaş toplum, düzenlenen ve kontrol edilen bir topluma dönüşmektedir (Bozkurt, 2000: 77).

İktidarlar bağlamında gözetim, bireylerin davranışlarını izleyerek onları düzenlemek amacıyla bilgi toplanmasıyla ilgilidir. Gözetim, başlangıçta 1950'li yıllara kadar daha küçük ölçekte yürütülüyordu, ancak o yıldan sonra iletişim teknolojilerindeki

gelişmelere paralel olarak daha geniş alanları kapsayacak şekilde genişlemiştir. Kayıt ve gözetim önlemlerinin uygulanmasıyla kontrol daha da sıkı bir düzeye ulaşmıştır. Gözetim yetkileri, bireylerle ilgili kapsamlı veriler toplayarak yetkilerini kullanır. Bu yaklaşım her yöne güç uygulamaktadır. Gözetim altına alınan kişiler, kendilerini izleyen kişilerin kimliklerinden habersiz oldukları için etkin bir şekilde gözetim sürecinin ayrı bir bileşenini oluştururlar (Sucu, 2011: 127).

18. yüzyılda sık sık ciddi huzursuzluklar yaşayan imparatorluklar, halkları üzerinde kontrol sağlamak için otoriter yönetim yapıları kurmayı hedeflemişlerdir. 1785'te Samuel Bentham bir yapının mimari planlarını hazırlamakla görevlendirilmiştir. Samuel Bentham, kardeşi Jeremy Bentham ile ortaklaşa çalışan bir mimardır. Pek çok kaynak yapının mimari bileşimi hakkında ayrıntılı bilgi sunsa da tasarımı Jeremy Bentham'a atfetmektedir. Yakından incelendiğinde yapının mimari tasarımının Samuel Bentham'a atfedildiği, ancak tasarımda kullanılan sistemlerin kavramsal temellerinin Jeremy Bentham'dan alındığı anlaşılmaktadır. 1785 yılında tasarlanan mimari oluşuma genel olarak Panoptikon adı verilmektedir. "Panoptikon" terimi, "pan" ve "opticon" kelimelerinin birleşiminden oluşur. "Pan" terimi tam veya bütün olan bir şeyi ifade ederken, "opticon" gözlemlene veya izleme eylemini ifade eder. Bu nedenle yapı, kullanım amacına uygun olarak "Bütünü Gözetlemek" anlamına gelen Panoptikon terimiyle adlandırılmıştır.

Modern toplumlarda yaşanan insan kaynaklı tehlike halleri nedeniyle sıklıkla panoptikon kavramı kullanılmaktadır. Bu bir tür kayıt altına alma gözetleme stratejisinin uygulandığı anlamına gelmektedir. Distopik edebiyatta da mutlak gözetim kendini tüm gücüyle hissettirdiğinden, bireyler çoğunlukla toplumsal yapıya herhangi bir itirazda bulunmadan boyun eğler. Bu temelde distopyalardaki ana karakterlerin ayırt edici özelliği, hakim hiyerarşiye meydan okuma eğilimi olarak kendini gösterir. Doğrusu, distopyalarda bir bireyin uyumsuzluğunun tüm toplumun uyumsuzluğuna yol açacağına inanılır. Herhangi bir bireyin hedeflenen amaçlardan sapmaması için titizlik gösterilmektedir. Bu yüzden *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde kadınlar ve *Güç*'te de erkekler kontrol altına alınmaya çalışılmış sistemle uyumlu hale getirilmişlerdir. Distopyalarda "insan insanın kurdudur" sözü, "herkesin herkese muhbirlik yaptığı" bir anlayışa dönüşmüştür (Ekiz, 2018: 29). Dolayısıyla merkezi gözetim sistemi korku ve sindirme politikasıyla atomize olmuş bireylerin birbirini gözetlemesine neden olmuştur.

Damızlık Kızın Öyküsü'nde damızlık kızların ayaklarında göz şeklinde dövmelemlerin bulunması, alışveriş için ikili eşleşmelerle dışarı çıktıkları günlerde geçiş belgelerini yanlarında bulundurmaları, herkes tarafından görülebilen ve onlara üreme işlevini hatırlatan kırmızı renk kıyafet giymeleri iktidarın gözetim mekanizmalarına örnek verilebilir. Her damızlık kızın ayak bileğinde dört rakam ve bir göz işareti vardır, asla kaybolamayacaklarını, kaybolsalar da bulanacaklarını ve böyle bir durumun gerçekleşmesinin asla istenmeyeceğini bilerek hareket ederler (Atwood, 2021: 96). Kadınların sosyal hayattan dışlanmaları, kürtaj ve doğum kontrol yöntemlerinin yasaklanıp, doğurgan olan kadınların damızlık olarak yaşamaya zorlanmaları, damızlık kızların intihar etmesinden korkulması ve bunu engellemek için odalarının fiziki olarak düzenlenmesi iktidarın kadın bedenini üzerindeki kontrol gücünü göstermektedir. Doğurgan kadınlar sırf yaşadıkları için, hala nefes aldıkları için bulundukları konumu bir hapishane değil ayrıcalık olarak görme eğilimindedir (Atwood, 2021: 30). Ayrıcalıklı konumun koşulu ise iktidarca tanımlanmaktadır. Bu anlamda kadın özgürlüğü ve damızlık kızların ayrıcalıklı olma hali iktidarca belirlenmektedir. “Birden fazla özgürlük çeşidi vardı derdi Lydia Teyze bir şeyler yapma ve bir şeylerden sakınma özgürlüğü. Anarşi günlerinde bir şeyler yapma özgürlüğü vardı. Şimdiyse size sakınma özgürlüğü veriliyor. Azımsamayın bunu” (Atwood, 2021: 51).

Sosyal yapı içerisinde kadınların eğitim almaları ve çalışmalarının yasaklanması, banka hesaplarının erkeklere devredilmesi, sistematik tecavüz edilerek doğurdukları çocukların ellerinden alınıp doğurgan olmayan üst sınıfın soylu komutanlara verilmesi, tüm kadınların statü ve rollerine göre giyinmeleri, evde bulunan kadınların kendi alanlarının olması ve damızlık kızların bahsedilen bölgelere girmelerinin yasak olması farklı şekillerde iktidar ilişkilerini oluşturmaktadır.

İktidarın gözetim mekanizmasını Alderman'ın *Güç* romanında da görmek mümkündür. Güç kadınların eline geçtikten sonra kontrol altında tutulmaya çalışılan grup erkeklerdir. Bessapara Cumhuriyeti'nde evrakları olmayan bir erkeğe yardım ettiği tespit edilen kadınlara beş bin dolar ceza verilecektir (Alderman, 2017: 317). Bir erkeğin yasalardan herhangi birini çiğnediğini gören kadınlara erkeği cezalandırma görevi verilmiş, bunu yerine getirmeyen kadınlar devlet düşmanı ve suç ortağı sayılmıştır (Alderman, 2017: 295). Ayrıca elektriksel güç yayılmaya başladıktan sonra ataerkil düzen kadınları kamu görevine uygun olup olmadıkları konusunda zorunlu elektrik testine tabi tutmuştur. Test sonucunun pozitif çıkması kadınların çalışmasına engel bir durum

değildir çünkü kendilerinde gücün aktif olarak var olup olmadığını bilmeyen kadınlar da vardır. Öte yandan kontrol edilemeyen güç tehlikelidir de. İktidar mekanizması kadınların bir işte çalışıp çalışmayacağını veya herhangi bir işteki pozisyonlarını elektrostatik güç oranlarına göre belirlemekte, onlar adına karar vermektedir (Alderman, 2017: 91). Belediye başkanı olan Margot elektriksel güce sahip olmasına rağmen testten kamu hizmeti için uygundur raporu almıştır. Rakibi Daniel Dandon'a katıldığı bir televizyon programında kızları ile ilgili yaptığı yanlış söylemler nedeniyle elektrik şoku vermiş; seçmenlere 'aslında kadın güçlü' mesajını vermiştir (Alderman, 2017: 209). *Güç*'te dünyanın farklı yerlerinde cinsiyetleri nedeniyle ayrımcılığa uğrayan, şiddete maruz kalan, ezilen, karanlıklara mahrum bırakılan kadınlar, geleceği çalınmış, eğitimden mahrum bırakılmış olan kız çocukları, vücudu sömürülerek eşya gibi davranılan ve köle yapılan kadınların erkek egemenliğine karşı mücadelesi anlatılmaktadır. Bu yönüyle *Damızlık Kızın Öyküsü* tam anlamıyla feminist bir distopya olarak görülebilirken *Güç* ise erkekler için distopyaya dönüşen bir anlatı olmaktadır.

2. DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ VE GÜÇ ESERLERİNDE FARKLI YÖNLER

2.1. FEMİNİST TEORİ AÇISINDAN FARKLILIKLAR

Feminizm kavramı, Latince kadın anlamına gelen “femine” kelimesinden türemiştir. Feminizm kelimesi 1837'de Fransız diline “kadınların toplum içerisindeki rolünü ve haklarını genişletmeyi öngören doktrin” olarak giriş yapmıştır. Feminizm kavramını hooks, cinsiyet sömürüsü ve cinsiyetçiliğe karşı mücadele vermek şeklinde tanımlamakta iken, Marshall cinsler arasında eşitlik durumunu sağlayabilmek amacıyla mücadele veren bir toplumsal hareket şeklinde ifade etmiştir (Taş, 2016: 165-166). Necla Arat ise feminizm kavramını, kadınlara eşit hakları savunmakta olan, kadın-erkek arasında mevcut olan kuvvet ilişkisini değiştirmeyi amaç olarak belirleyen bir siyasal akım şeklinde ifade etmiştir (Taş, 2016: 166). Feminizm, erkekle kadın arasında bulunan güç ilişkisini değiştirmeyi kendisine amaç olarak belirlemiş bir hareket ya da kadın bireylerin ezilmesinin, baskıda tutulmasının karşısında mücadele veren, kadın haklarını savunmak amacıyla meydana gelmiş ahlaki, politik ve sosyolojik tarafları bulunan bir siyasi ideoloji olarak da tanımlanmaktadır (Atan, t.y.: 1-21). Bunun haricinde, bilinci yükseltmeyi hedeflemekte olan, bir cinsiyetin ötekileştirilmesini önlemeye çalışan bir reform hareketi şeklinde de değerlendirilebilmektedir (Eliuz, 2011: 221).

Tezimizin temelini oluşturan iki eserin farklı yönlerinden bahsedecek olursak, bu farklılıkların başında iki yazarın etkilenmiş olduğu feminizm dalgalarının yer aldığı görülmektedir. Farklı feminizm dalgalarından etkilenmiş olan yazarlar, eserlerini içerisinde yer aldıkları feminizm dalgasına uygun olarak kaleme almışlardır. Örnek olarak Atwood, *Damızlık Kızın Öyküsü* adlı eserinde kadınlara yönelik haksızlıklara, cinsiyetçiliğe ve ayrımcılığa vurgu yaparak ikinci ve üçüncü dalga feminizm akımına uygun bir şekilde eserini ele almıştır. İkinci dalga feminizmin ana noktaları arasında doğurganlık hakları, kürtaj hakkı, işyerinde eşit haklar, cinsel özgürlük ve kadınların toplumsal statüsü gibi konular bulunur. *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde kadınların cinsel özgürlüğü yok edilmiş, kürtaj yasaklanmış erkeklerle eşit haklara sahip olma çabaları engellenmiştir. Eser, cinsiyet rolleri, kadınların bedenleri üzerindeki kontrolü, toplumsal baskılar ve totaliter rejimlerin kadınların hayatlarına olan etkilerini ele alarak ikinci dalga feminizmin etkilerini gösterir.

Gilead öncesindeki düzeyde, kadın bireylerin sahip oldukları haklar, teker teker ellerinden alınarak tüm kadınlar yakınları olan erkeklere bağımlı hale getirilmiştir. Ayrıca bahsedilen süreç, farklı dini söylemlere temellendirilerek ya da dayandırılarak doğal bir hale getirip, korku ve baskıyla beraber akla uydurularak, birbirine seyreden aşamaların dayatılması biçiminde sürmüştür. Gilead öncesi toplumu meydana getiren kişiler, uzunca bir müddet söz konusu dayatmaların nereye evrilecek olduğunu ve bahsedilen çemberin içerisine dahil olmak durumunda kalacaklarına ihtimal vermemişlerdir. Hayatın rutin kesitleri içerisinde, kendilerinden uzak bir bölgede oynayan filmin bazı zamanlarda gözlerine ilişen sekansları gibi algılamış oldukları belki de bütün olan bitenleri şu şekilde ifade etmektedirler:

“Hiçbir şey bir anda değişmez: derece derece ısınan bir küvette farkına varmadan haşlanarak ölürsünüz.... Gazete öyküleri bizim için rüya gibiydi, başkalarının gördüğü kötü rüyalar. Ne korkunç, derdik...Aşırı melodramatiktiler, bizim hayatımıza ait olmayan bir boyuta sahiptiler” (Atwood, 2021: 87).

Atwood, *Damızlık Kızın Öyküsü* eserinde, bir yandan Fredinki'nin annesinin içerisinde bulunduğu radikal feminist grubun faaliyetlerinden söz eder ve feminist yaklaşımı eleştirir, öte yandan Lydia Teyze'nin ifadeleri üzerinden kadın bireylerin istismar edilerek hiçliğe atıldığı, aşağılandığı ve baskılandığı tam tersi olan bir toplumsal düzeni yadsır. Feminist mücadelenin, kadınların toplumsal yaşamlarının tüm alanlarda özgür ve eşit bir hayat kurmaları düşüncesine karşılık olarak, Gilead rejimi tarafınca

dayatılmakta olan, kadınların ötekileştirilerek sınırlandırıldığı hayat alternatifi, kitapta yer alan temel karşıtlıklar arasından yıkılması en zor olanıdır.

Atwood, kadın karakterlerin iç monologları ve düşünceleri aracılığıyla kadın deneyimine derinlemesine bakmakta, toplumsal cinsiyet normlarına, ataerkilliğe ve kadınların karşılaştığı güç dinamiklerine eleştirel bir perspektif sunmaktadır. Atwood aynı zamanda üçüncü dalga feminizmin etkilerini de eserinde yansıtmıştır. Üçüncü dalga feminizm, 1990'ların sonlarından itibaren ortaya çıkan bir feminizm dalgasıdır ve önceki dalgaların eleştirilerini içerirken, cinsiyet, ırk, sınıf gibi faktörleri daha geniş bir perspektifle ele almıştır. Üçüncü dalga feministler, farklılıklar üzerine vurgu yaparak feminist düşünceyi ilerletmek ister. Heteroseksüel biriyle lezbiyen, trans birinin yaşadığı problemlerin aynı olmadığını vurgulayan bu feminist yaklaşıma göre maruz kalınan kadınlık hallerinin sınıfa, kültüre, ırka göre değişebilecek olduğu ve bahsedilen kriterlerden bağımsız olarak ele alınamayacaktır. *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde Moira karakterinin maruz bırakıldığı ötekileştirme buna örnek verilebilir. Moira lezbiyen bir kadındır ve asla sistem tarafından damızlık kız olarak görevlendirilmeyi istememektedir. Bu yüzden Jezebelin Yeri'ne götürülmüştür.

Damızlık Kızın Öyküsü adlı eserde yer alan temel ikili karşıtlıklardan biri de bireysellik karşısında totaliterliktir. Kadınlar, sistemde özgür iradeleri ile hareket edememekte, serbest dolaşım, mahremiyet veya özel mülkiyet gibi hakları bulunmamaktadır. Kendileri veya başkaları ile ilişki kurmaları yasaklanmaktadır ve böylece sessiz ve pasif bırakılarak benliklerini kaybetmeleri sağlanmaktadır.

Alderman ise *Güç* eserinde dördüncü dalga feminizm akımından etkilenerek kadınlara yapılan haksızlık ve ayrımcılığı farklı bir boyutta ele almıştır. Feminist yazar J. Valenti, dördüncü dalga feminizm hareketinin internetten var olduğunu ifade etmesinden sonra bu nokta dördüncü dalga feminizm hareketinin ana düşüncelerinden birine dönüşmüştür. Munro (2013: 22-25)'ya göre, sosyal medya aracılığı ile iletişim akışı aktivizm kavramı için farklı bir yol oluşturarak değişik bir farkındalığa ve fikirlerin oluşumuna katkıda bulunurken, cinsiyetçiliğe ve cinsiyetlerle ilgili yanlış düşüncelere meydan okumayı sağlamaktadır. Dördüncü dalga feminizmin bir parçası olarak nitelendirilen hashtag aktivizmiyle kadınlar arasında bağ oluşmakta, karşılıklı destek ağları yaratılmakta ve sosyal – yasal haklar konusu üzerindeki farkındalık ve bilinçleri kuvvetlendirilmektedir. Online sosyal ağlar, kadın bireylerin dini, kültürel ve ulusal sınırları tanımlarını ve ortak şartları, duyguları ve problemleri tanımlarını sağlamaktadır

(Munro, 2013: 22-25). Sosyal medyada bulunan platformlar, aktivistlerin faaliyetlerini planladıkları, feminist tartışma ve söylemlerin yapıldığı bir alana dönüşmüştür. Feministlerin bazı olgulara verecek oldukları tepkiler, internet üzerinde planlanarak sokak ortamında uygulama aşamasına gelmiştir. Bundan dolayı, dördüncü dalga feminizmin başlangıcı Youtube, Facebook ve Twitter'ın kültürel dokuyu güçlendirdiği ve sosyal medyada bazı feminist blog sayfalarının internette yayılmaya başladığı tarih 2008'lere kadar gitmekle birlikte 2013'te dördüncü bir dalgaya girildiğini *The Guardian* gazetesi ifade etmiştir. Cochrane, "Şimdiki olan şeyler tekrar yeni bir şey gibi geliyor" ifadeleri ile feminizm dördüncü dalgasının başladığına vurgu yapmıştır (Grady, 2018). 2017 yılında *New York Times*, Harvey Weinstein'ın bir dizi cinsel suç işlemiş olduğunu belirten bir haber yayınlamıştır. Twitter'da "MeToo" hashtaglı protesto sosyal medya aracılığı ile bahsedilen olaya ivme kazandırılmıştır. Nitekim Aktris Alyssa Milano, Twitter platformuna girerek söz konusu tweetin yanıtı olarak "ben de" (MeToo) yazmaları için cinsel saldırıya maruz kalmış olan kadınlardan ricada bulunmuştur. Daha sonrasında binlerce kadının, kendilerini istismar eden kişileri ifşa etmek amacıyla tweetler göndererek akımın görünürlük kazanmasında belirleyici olmuştur.

Güç'te benzer bir durum olarak kendilerine Erkek Gücü adını veren bir grup internet üzerindeki Erişim Özgürlüğü Adında Sözde Özgürlükçü Forum'da örgütlenmiştir. Sosyal medya üzerinden örgütlenen erkekler kadınları ve kadın şiddetini protesto etmektedir. Bu durum kadınların günümüzde erkek şiddeti için bir araya gelerek adalet istemelerine benzetilmektedir. Geleneksel anlamda kadınlara karşı şiddet erkeklerin kadın nefretini normalleştiren iktidar yapılarının belirtisiyken *Güç*'te erkeklere karşı şiddet kadın iktidarının belirtisi haline dönüşmüştür. Ataerkil düzenin baskı ve ayrımcılığına maruz kalmış kadınlar mutlak güce sahip erkeklerle karşı karşıyadır.

Nitekim Alderman'ın romanında erkekler çoğalan kadın şiddetine karşı eşitlik ve adalet arayışındadırlar. Tunde, ŞehirDoktoru rumuzlu bir eylemci ile görüşme sağlamıştır bu görüşmede kadınların erkekleri öldürmek istemeleri, bu durumun bir savaş ilanı olduğu, erkeklere yönelik aile içi şiddet oranlarının arttığı ve kadınlar tarafından yaşamına son verilen erkek sayının çok fazla olduğu konuşulmuştur (Alderman, 2017: 221-222). Bu durum yani şiddet ve baskı erkekler açısından akıl almaz bir hale gelmiştir. Erkekler korku duydukları için kadınlara karşı silahlanmaya başlamışlardır. Erkekler kendilerini korumak ve güçlü görünmek için kadınlar gibi giyinmekte, onlara benzemeye çalışmakta; kızlar da dikkat çekmeden erkeklere saldırabilmek için erkek gibi görünmeye

çabalamaktadır (Alderman, 2017: 95). Geleneksel anlamda zayıflığın sembolü olan kadın kıyafetlerini güçlü görünmek için erkekler kullanmaya başlamıştır. Alderman kadın ve erkeğe yüklenen geleneksel anlamları bozmuş ve tersine çevirmiştir.

Damızlık Kızın Öyküsü ve *Güç* adlı eserlerin birbirinden farklı olan diğer bir yönüyle, kitaplarda ele alınan toplumsal değişim ve güç dinamikleridir. *Damızlık Kızın Öyküsü* eserinde tamamen ataerkil bir düzenden bahseden Atwood, böyle bir düzen içerisinde güç dinamiklerinin tam anlamıyla erkeklerin elinde olduğunu vurgulamaktadır. Alderman ise bu duruma farklı bir bakış açısı getirerek ataerkil sistemin dışına çıkarak anaerkil sisteme geçiş aşamasında erkeğin tahakküm altına alındığı bir toplumsal tablo sunmaktadır.

2.2. TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE GÜÇ DİNAMİKLERİ AÇISINDAN FARKLILIKLAR

Atwood'un *Damızlık Kızın Öyküsü* ve Alderman'ın *Güç* eserlerinin ana temasını güç kavramı ve tahakküm altına alınmışlık oluşturmaktadır. *Damızlık Kızın Öyküsü* adlı eserde çevresel sorunlar, hastalık ve kimyasal atıklar nedeniyle kadınların doğum oranı azalmış, kısırlık artmıştır. Bu mizansen üzerine kitapta toplumun devamlılığının sağlanması açısından kadınların doğum yapabilmesi adına bazı uygulamalar devreye konmuştur. Nitekim romanda kadınlar damızlık kız olmaya zorlanmıştır. Bu durum kadın bedeni üzerinde gücün, mutlak olarak itaat ettirmeye yönelik bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Öte yandan tam tersi bir distopyayı ele alan *Güç* romanında ise kadınlar erkekler üzerinde söz sahibidir. Tamamen erkekleri eksiltmeye yönelik stratejiyle hareket eden kadınlar; erkekleri yanlarında bir kadın olmadan sokağa dahi çıkamayan ve her alanda bir kadına ihtiyaç duyar hale getirmiştir.

Damızlık Kızın Öyküsü'nde ise geçmişin geleneklerinde kurtarıcı bir yön olduğuna inançla eski ilkelere geri dönerek güçlenen muhafazakar bir rejim vardır. Bilimlerdeki ve medeni haklardaki tüm modern hareketler, İncil'in ilkeleri çerçevesinde yeniden uygulamaya sokulmaktadır. Bu da boyun eğdirilmiş bir kadınlık durumuna yol açmaktadır. Tek başına bir birey olmasına izin verilmeyen bu sistemdeki bir kadının, sistemi canlı tutmanın dışında anlamlı bir varlık durumu bulunmadığına vurgu yapılmaktadır.

Damızlık Kızın Öyküsü ülkedeki muhafazakâr Gilead rejiminin yükselişinin ardından değişen sosyal çerçevenin kadınlar üzerindeki yansımalarını anlatmaktadır. Bu

rejim farklı sosyal gruplar halinde yapılandırılmıştır. Bunlar arasında gizli gözler, muhafızlar, eğitimci teyzeler, martha adındaki ev hizmetçileri, komutan ve komutan eşlerinden oluşan önde gelen aileler yer almaktadır. Eserde, siyasi rejimin değişmesinin ardından farklı bir varoluş durumuna geçen Fredinki'nin gözünden toplumsal değişim anlatılmaktadır. Fredinki'nin durumu; Marjane Satrapi ve Vincent Paronnaud'un yönettiği *Persepolis* (2007) filminde değişen İran rejiminin kadınlar üzerindeki etkisine benzemektedir. Fredinki rejim değişmeden önce rahat bir varoluşa sahip olmasına rağmen, devrimden sonra sokaklarda özgürce dolaşamayacak kadar ağır bir baskıya maruz kalmıştır. Damızlık kızlar alışverişe birlikte gitmekte, iktidar tarafından onaylanmış sözcükler ile iletişime geçmekte (Tanrı yolunu açık kılsın, tanrı meyveni kutsasın) ve her an için birbirlerini suçlayabilecek casuslar olarak görmektedir (Atwood, 2021: 43). Atwood; Fredinki'nin hayatındaki derin dönüşümün ciddiyetini, onun önceki varoluşu ile geçmiş döneme olan özlemini yan yana getirerek etkili bir şekilde göstermektedir.

Damızlık Kızın Öyküsü, dini bir görünüm altında gizlenmiş, biyopolitik bir distopya sunmaktadır. Hristiyan köktendinci liderlerin önderliğindeki bir darbeyle kurulan Gilead rejimi nüfus artışını teşvik etmeyi amaçlayan politikalar uygulamak yerine, kadın bedenini kontrol etme gücüne sahip olmuştur. Kadınların özerkliği, özellikle de üreme hakları tamamen ellerinden alınmakta ve kadınlar hiçbir hakka sahip olmadıkları için kendilerini savunamaz hale gelmektedir. Kadınlar üreme aracına dönüştürülürler. Beauvoir (2021 :43) eleştirel anlamda sorduğu “kadın nedir?” sorusuna “bir dölyatağıdır, yumurtalıktır” şeklinde yanıt vererek bu konudaki tepkisini dile getirmiştir. Beauvoir kadınlığın ya da dişiliğin toplumsal veya kültürel bir kurgu olduğunu kuşaklar boyunca oluşturulduğunu ifade eder. Kadın biyolojisinin regl, ergenlik, menopoz, gebelik gibi özel süreçlerini kabul ederken bunların kadınlar için sabit ve kaçınılmaz bir kader olduğu saptamasını eleştirmektedir.

Damızlık Kızın Öyküsü 'nde kadınlar cinsiyetlerine hapsedildiği için sadece üreme potansiyeli olarak görülmektedir. Rejimin amacı nüfusu artırmaktır. Rejim amacını kadınlara dini argümanlarla sunmaktadır. Zira toplumsal yaşamda din insanların yaşamlarını düzenlediği ve yorumladığı bir açıklama sistemidir (Berktaş, 2023: 23). Gilead rejiminde dini yorumlamalar kadınlar üzerinden olmuştur. Kitapta geçen şöyle bir ifade daha açıklayıcı olacaktır:

“Rahel Yakup’a çocuk doğuramayınca ablasını kıskanmaya başladı. “Bana çocuk ver yoksa öleceğim dedi. Yakup Rahel’e öfkeleni. “Çocuk sahibi olmanı Tanrı engelliyor. Ben Tanrı değilim ki diye karşılık verdi. Rahel işte cariyem Bilha dedi. Onunla yat, benim için çocuk doğursun, ben de aile kurayım” (Tekvin, 30: 1-3).

Dini rejim damızlık kızların üreme işlevini yerine getirmesinin referans noktasını bu ayetten almaktadır. Ayet seremoni şeklinde düzenlenen cinsel ilişkiden önce komutanlar tarafından ev halkına okunmaktadır. İncil’i sadece erkekler okumakta bu yüzden söz söyleme, konuşma hakkına sadece erkek sahip olmaktadır (Atwood, 2021: 123-125). Kadınlar bu seremonilerde sessiz kalırlar okunan ayetleri dinlerler. Kadınlar, sistemde özgür iradeleri ile hareket etmedikleri için mahremiyet, sahip olma, söz alma gibi hakları bulunmamaktadır. “Kadın sükûnet ve tam bir teslimiyetle öğrensin. Ama bir kadının öğretmesine izin vermiyorum, ne de erkek üzerinde hâkimiyet kurmasına, sessiz kalsın yeter” (Atwood, 2021: 285).

Komutan, Meleklerin evlilik törenlerinde söylediği bu sözler ile, cennette Havva’nın itaatsizliği sonucunda işlemiş olduğu suç temelinde lanetlenmiş olan kadın bireylerin toplumdaki ikincil statülerini dinsel motife dayanarak meşrulaştırmaktadır. Eserde, sessiz ve pasif bırakılarak kadınların benliklerini kaybetmeleri sağlanmaktadır. Aslında kadınların tarihsel anlamda sessiz kalmaları, susturulmaları bir gelenek olmuştur. Klasik bir edebiyat örneğinde bunu görmek mümkündür. Homeros’un *Odysseia* eserinde Telemachus annesi Penelope’ye “Anne odana git kendi işine bak, dokuma tezgahının başına geç...Konuşmak erkeklerin ve en çok da benim işimdir çünkü benimki bu evdeki güçtür” diyerek erkek olarak güçlü olmanın koşulunu kadınları denetim altına almak ve onları susturmayı öğrenmek olarak görmüştür (Beard, 2018: 4). Gilead’de kadınların susturulma yolları din ve totaliter rejimin baskıcı uygulamalarıdır.

Kadınlar kısır oldukları onaylanır ise ya Jezebelin Yeri’ne ya da kolonilere gönderilmektedirler. Damızlık kızların tıbbi yardım almadan doğum yapmaları, doktorların doğum yapılan evlerin dışına gelseler bile doğuma müdahale etmemeleri, evin yakınında bir ambulans bekliyor olmalarının sebebi de aynı şekilde İncil’deki dini argümanlardır. Bu nedenle kadınların doğum süreci acılarını hafifletmek için anestezi ya da sezaryen gibi yöntemlere başvurulmaz. Aksine bu yöntemler yasaklanmıştır. Doğum dine uygun bir şekilde zahmetli olmak durumundadır. “Rab Tanrı kadına çocuk doğururken sana çok acı çektireceğim dedi, Ağrı çekerek doğum yapacaksın” (Yaratılış, 3: 16). Din, Gilead rejiminde kadınlar üstünde erkek egemenliğinin güçlendirilebilmesi

adına ciddi bir önem taşımaktadır. Kadın bireylerin, biyolojik işlevlerini kontrol ederek toplum içerisinde en temel görevlerinin hamile kalıp sağlıklı çocuklar dünyaya getirmek olduğu, farklı dini metinler ile desteklenerek kadınlara dayatılmaktadır. Damızlık kızlar doğurdukları çocuklara isim verememekte, isim verme görevini komutan eşleri yapmakta ve emzirme süreleri bittikten sonra bebekleri komutan eşlerine teslim etmektedirler. “Tanrı Adem’e, Tanrı Nuh’a. Semereli olun ve çoğalın ve yeryüzünü doldurun” cümlesi, kadınların doğurganlıklarına atfedilmiş olan kutsallığa meşru bir zemin oluşturmaktadır (Atwood, 2021: 125). Tahakküm altına alınmış olan kadınların doğası, biyolojinin kader olduğu varsayımının normalleştirilmesi açısından kullanılmakta, Damızlık kızların kutsal taşıyıcılık rolünü yerine getirdikleri inancını zihinlerine yerleştirmek için dini argümanlarla desteklemektedir.

Hem Atwood hem de Alderman’ın bahsi geçen eserlerinde dini figür, söylem ve anlatılar kullanılmış, yazarlar bilhassa Eyüp Kitabı’nı vurgulamışlardır. Eyüp peygamber normal bir insanın tahammül edemeyeceği acılara dayanan biridir. Bu acıları Eyüp’ün dindarlık alametleri olsa da onun üzerinden verilen mesaj Eyüp sabrı ifadesinden de anlaşılacağı üzere Atwood ve Alderman’da insanın insana yüklediği dayanılmaz acılara tahammül edebilme simgesi haline dönüşmüştür. Sabırlı ve sükûnet içinde davranması gerekenler *Güç*’te erkekler iken *Damızlık Kızın Öyküsü*’nde kadınlardır.

Dini argümanların referans alınmasıyla gerçekleşen toplumsal değişim *Güç*’te de vardır. Kadınlar güce sahip olduktan sonra bazı aileler kızlarının cadı olup lanetlendikleri düşündükleri için onları sokağa atmıştır. Sokağa atılan kızlara manastırlardaki rahibeler kapılarını açmıştır (Alderman, 2017: 60). Kiliseler kızların sığındığı bir liman olmasının yanında aynı zamanda içlerinden dini bir liderin çıkmasına, yeni inanç sistemlerinin oluşmasına da sebep olmuştur. Havva Ana (Allie) dini bakışın erkek egemenliği yerine kadın egemenliğine geçmesinde rol oynayan bir karakterdir. Havva Ana: “Bu güç bize çarpık düşüncelerimizi düzeltmemiz için verildi. Cennetin temsilcisi olan Oğul değil, Anne’dir. Tanrıya Anne demeliyiz” (Alderman, 2017:107) şeklinde yaptığı konuşmada Kızların Günü’nün başlamasından sonra dini söylemlerle toplumsal yapıyı şekillendirir. Havva Ana kadın merkezli inanç sistemini aşağıdaki ifadelerle inşa etmektedir: “Tanrı hepimizi seviyor ve yalnızca kıyafet değiştirdiğini bilmenizi istiyor. O ne erkek ne de kadın. O, insanın anlayabileceğinin çok daha ötesinde...Yahudiler: Musa’ya değil Miryam’a bakın ve onlardan bir şeyler öğrenmeye çalışın Müslümanlar Muhammed’e

değil Fatma'ya bakın. Budistler: Özgürlüğün annesi Tara'ya bakın. Hristiyanlar: Ruhunuzun kurtuluşu için Meryem'e dua edin" (Alderman, 2017: 147).

Havva Ana tüm tanrıların tek bir tanrı olduğunu söyler. Farklı dinlerde adı geçen kadınları hatırlatarak insanlığın onları unutmuş olduğunu belirtir. Havva Ana kadın Tanrıça'nın kendini dünyada ifade etme şekli olarak görmektedir. Kadın hâkimiyeti ile ortaya çıkan yeni teoloji ataerkil dinlerde olduğu gibi cinsiyetçi ve dışlayıcı olmaya devam ederek anaerkil inanç sistemini güçlendirmiştir. *Güç* Havva'nın Kitabı'ndan "Kadın yıldırımını eline aldı ve ona çarpmasını emretti" cümlesi ile başlar (Alderman, 2017: 16). Havva'nın Kitabı; kadınlara ait dinin kutsal kitabı olmuştur. Geçmişte ortaya çıkan peygamberlerin hepsi erkektir. Havva Ana ise yeni kurulan düzenin ilk peygamberidir. Kadınlara yönelik dini söylemlerde bulunur: "Size temiz olmadığınız, kutsal olmadığınız, bedeninizin saf olmadığı ve içinizde kutsallığı barındıramadığınız öğretili...Sadece bir erkek gibi olabilmeyi istemeniz öğretili. Ama sizlere öğretilen her şey yalandı...Tanrı bu yeni güçle size doğruları öğretebilmek için geri döndü" (Alderman, 2017: 147).

Dinler, bilhassa tek tanrılı dinler, erkek ve kadının davranış kalıplarını, imgelerini, cinsiyet rollerini oluşturup ve kurgulanmış olan bu kalıpları dinsel anlayışı desteklemekte olan mitler ve figürler üzerinde temellendirerek, bireyler tarafınca kabul görülmesinde ve içselleştirilmesinde oldukça önemli bir rol oynamaktadırlar. Dinin içine yerleştirilen bu anlatı ve mitler aracılığı ile sunulmuş olan değerler, kadınların yaşadıkları toplumdaki statülerini şekillendirmektedir. *Güç*'te Havva Ana'nın söylemleri temelde tek tanrılı dinlerin kadın bedenine olan yaklaşımlarından farklıdır. Ona göre Tanrı değişim için yeryüzüne kadın bir peygamber, sözcü göndermiştir. "Tanrı Anne bize çok uzak zamandır göz ardı ettiğimiz yeni bir yüzünü gösteriyor" (Alderman, 2021: 106). Kurmak istediği inanç sisteminde gerçek dinin korku temelli olmadığını sevgi yayması gerektiğini anlatmaya çalışsa da yeni inanç sistemi cinsiyetçi bir hal almıştır. Dünyada tekrar adaletin kurulması ve haksızlıkların sona ermesi için kadınların bir araya gelmesini, birbirlerine destek olmalarını, Meryem'in oğlunu sevgi ve merhametle koruduğu gibi kadınların da erkekleri koruyup onlara hakim olmasını gerektiğini söylemektedir. Kadın egemenliğine dayalı güçlü, yeni bir ulus için Tanrı'nın bir yer göstereceğine vurgu yapar (Alderman, 2017: 110-111).

Başlamak üzere olan kadın-erkek savaşı öncesi Güney Moldova'da Bessapara Cumhuriyeti adında yeni bir ülke kurulacaktır. Moldova iç karışıklık nedeniyle ikiye

ayrıldıktan sonra Tatiana Moskalev ülkenin güneyinde yeni bir devlet kurmuştur. Moldova’da seks ticareti için tutsak edilen ve elektriksel güç ile özgürlüğüne kavuşan çoğu kadın Tatiana’yı desteklemiştir. Ülkedeki kadınların öfkesi sadece erkeklere değil, toplumda bu duruma şahit olup sesini çıkarmayan herkesedir. Tatiana Bessapara’da yapmak istediği uygulamaların dünya kamuoyundan tepki almaması için Margot ile iş birliği yapmıştır. Kuzey ile başlayan savaş onu yeni yasalar ve önemler almaya iter. Yasaklamalardan sonra Bessapara’da erkeklere yönelik cinayet ve tecavüzler artmış; kırsal alanlardaki kadın çeteler küçük erkek çocukları öldürmeye başlamıştır. Devlet artık erkek cinayetlerini araştırmamaktadır. Erkeklerin daha önce yaptığı kötülükler yüzünden, hak ettikleri cezayı buldukları düşünülmektedir:

“Erkeklerin pasaportuna ve diğer resmî belgelerine kadın vasisinin adı damgalanacaktır. Erkeğin yapacağı her ziyarette kadının yazılı onayı aranacaktır... Bir kız kardeşi, annesi, eşi ya da herhangi bir kadın akrabası olmayan erkekler polis merkezinde kayıt yaptırmalıdır. Bu erkeklere işçi tulumu verilecek ve kamu güvenliğini sağlamak adına birbirine zincirleneceklerdir. Bu yasaları ihlal eden erkekler ölümle cezalandırılacaktır...Hiçbir erkek ülke dışına para ve mal çıkaramayacaktır... Erkekler araba kullanamayacaktır. Erkeklerin üç kişiden kalabalık gruplar halinde toplanmasına izin verilmeyecektir... Erkeklerin oy kullanma hakkı bulunmayacaktır. Çünkü yıllar boyu uyguladıkları şiddet ve aşağılama yönetmeye veya hükmetmeye uygun olmadıklarını göstermiştir” (Alderman, 2017: 294-295).

Bu durum adeta Alderman’ın eserinde örnek verdiği Suudi Arabistan’da görmezden gelinen kadın haklarının antitezini oluşturmaktadır. Her iki durumda da güç arzusu toplumsal düzeni bozmaktadır. Bessapara Cumhuriyeti’nde ise yasaklar artık erkekler içindir. Otoriteyi ve baskı araçlarını kullanan kadındır. Tatiana siyasi bir davette “Erkek işte, nasıl sessiz kalacaklarını bilmezler. Sadece onların ne söyleyeceğini duymak istediğimizi sanırlar. Hep konuşur, konuşur, konuşur, kendilerinden daha iyi olanın sözünü keserler” (Alderman, 2017: 178). Sessizliğini ve sabrını koruması gereken erkeklerdir. Güç geçmişten beri süregelen iktidar ilişkilerini değiştirmiştir. Eril önyargıların yerini dişil önyargılar almıştır. Kadınlar güç ile erkeklerin silahlarını, tanklarını, tüfeklerini etkisiz hale getirmiş; erkekler güce karşı önlem almaya başlamıştır. Güçten korunmak için savunma sporları öğrenip plastik giysiler, mermiler, kalın tabanlı ayakkabılar üretmeye başlayan erkekler kendilerini aniden sistematik eşitsizliğin var olduğu bir dünyada bulmuşlardır. Kadınların erkeklere karşılık vermek ve adalet aramak olarak niteleyebileceğimiz güç kullanımı hızla intikam almaya ve güce karşı güç oyununa

dönüşmektedir. Erkekler için bazı hakların ortadan kaldırılmasıyla toplum kadınlar tarafından yeniden inşa edilmektedir. Erkeklerin değeri günümüzde kadınlar için öngörülen önemsiz rollerdir. Kadınlar artık tüm güç konumlarına sahiptirler bu açıdan cinsiyet rollerinin tersine döndüğü bir toplumsal değişim oluşmuştur.

2.3. DİSTOPİK GELECEK AÇISINDAN FARKLILIKLAR

İncelenen her iki eser distopik kurgu aracılığıyla toplumsal sorunları ele almaktadır. İncelenen eserlerin distopik gelecek açısından farklılıkları genel olarak yazarların bakış açısı, kitapların teması ve distopik unsurlar üzerinden gelişir. Bu açıdan bakıldığında *Güç*'te kadın bedeninde aniden ortaya çıkan elektriksel güç, anlatımı bilim kurgu türüne yakınlaştırmaktadır. Kadınların elektrik üretme yeteneği, toplumsal yapıyı kökten değiştirir. Nitekim eserde bilim insanları kadınlarda ortaya çıkan elektrik organını bilimsel temellere dayandırarak açıklamaya çalışmaktadır. Bu durum eserde şöyle tarif edilir: “Margot, Delhi’deki bir grup araştırmacının kızların köprücük kemiklerinin üzerinde çizgili bir kas bulunduğunu ve buna “elektrik organı” veya burgulu yapısından dolayı “kas çilesi” adını verdiğini bildiren bir rapor okumuştur. Köprücük kemiklerinin uçlarında bir tür elektrik eko-lokasyon yaratan elektro- alıcılar olduğunu ileri sürmüştü. MR görüntülerine göre yeni doğmuş kız bebeklerin köprücük kemiklerinde kas çilesinin başlangıçları tespit edilmişti” (Alderman, 2017: 36).

Kadınlar, fiziksel güçleri aracılığıyla erkekler üzerinde baskı ve otorite kurarlar. Toplumsal hayatı kontrol edip toplumsal cinsiyet rollerini tersine çevirirler. *Güç* ve *Damızlık Kızın Öyküsü* distopik bilim kurgu olmalarının yanı sıra “uchronia” (ükronya) kavramı açısından da değerlendirilebilir. Ütopyalar ideal toplum düzenine odaklanırken, ükronya tarihsel zamana odaklanmaktadır. Ütopyalarda olmayan bir konum, ükronya da ise olmayan bir zaman dilimi vardır. Latince hiç anlamında olan “ou” ve zaman anlamında olan “chronos” sözcüklerinden türemiştir (Gür, 2022: 713). Ükronya terimini ütopyadan türeten Renouvier’nin yanı sıra, diskroni terimini özellikle kökleri distopyaya dayanan ükronyalar için ortaya atan Eric B. Henriët’i de anmak gerekir. Henriët, Renouvier’in fikirlerinden yararlanarak kendi eserinde diskroni kavramına ilişkin kapsamlı bir açıklama yapmıştır (Gür, 2022: 721). Diskroni, bir zaman diliminde ya da belirli bir süre zarfında gerçekleşen olaylar arasındaki uyumsuzluğu ifade etmektedir. Bu uyumsuzluk, genellikle kronolojik bir sıralama eksikliği veya olayların aynı zaman diliminde olmaması olarak ortaya çıkar. Bir eserde diskroni, geçmişteki olayların

günümüz olaylarıyla ilişkisi kurulurken, bu olayların aynı zaman diliminde gerçekleşmemesini ifade etmektedir.

Ütopya ve distopya geleceğe odaklanan türlerdir. Daha yakından incelendiğinde, bu iki türün çağdaş toplumsal meseleleri ortaya çıkarmak ve incelemek için araçlar olarak hizmet ettiği görülmektedir. Ütopya, gelişmiş bir gelecek toplumu kavramı üzerine inşa edilmiştir. Ükronya, belirli olaylar gerçekleşmeseydi ortaya çıkabilecek potansiyel sonuçları göz önünde bulundurarak tarihteki karşı olgusal olayların öncülünü araştırmaktadır. Okuyucuya tarihte bildiğimiz bazı şeyler değişseydi “nasıl olurdu” sorusunu sormaktadır. Bu açıdan bakıldığında ütopya ve distopya gibi toplumsal sorunları açığa çıkarmaktadır ve daha arzu edilir bir gelecek için geçmişi ve bugünü eleştirmektedir. İlk başta ütopya-distopya ile bağlantısı nedeniyle bilim kurgunun bir alt türü olarak sınıflandırılırken, nispeten yeni ortaya çıkışı göz önüne alındığında, ükronyanın ayrı bir tür olarak ele alınmasına giderek daha fazla vurgu yapılmaktadır (Gür, 2023: 55).

Ükronya türü, kendine özgü değişim ve dönüşüm doğasıyla karakterize edilir. Ükronya bağlamında tarihi kişiler, mekânlar ve olaylar, tarihle ilgili her şey değişken veriler olarak kabul edilmektedir. Nasıl değiştirileceği ve yeniden inşa edileceği yazarın yaratıcılığından ve bakış açısından etkilenmektedir. *Damızlık Kızın Öyküsü*’nde Damızlık Kızın Öyküsü üstüne tarihsel notlar bölümünde yıl 2195’tir. Araştırmacılar gelecekte geçmişi incelemektedir. Gilead rejimi akademik anlamda araştırma konusu olmuş üzerine sempozyumlar düzenlenmeye başlanmıştır. Araştırmacılar damızlık kız olan Fredinki’nin ses kayıtlarına ulaşmış kayıtlar yazıya dökülmüştür. Gelecekte Gilead toplumuna bakan araştırmacıların yaptığı konuşmalar toplumsal cinsiyet rollerine dair erkeklerin bakış açısında hiçbir değişimin olmadığını göstermektedir. Atwood, 2195 yılına da gelinmiş olsa toplumsal cinsiyet adaletsizliğinin devam edeceğini, ataerkil düzende bir değişikliğin olmadığını dönemin bilim insanlarının gözünden şöyle anlatmaktadır: “...Özellikle tail sözcüğünün arkaik ve kaba anlamı düşünüldüğünde, bir bakıma masalımızın ele aldığı Gilead toplumunun o dönemki temel sorunun ta kendisidir sanki... Bu şehir yazarımızın “Yeraltı Kadın Yolu” olarak belirttiği şeyin önemli bir ara istasyonuydu kimi tarih nüktedanlarımız sonradan “Yer altı zaaf yolu olarak adlandırmışlardır” (Atwood, 2017: 378).

Bu konuşmayı yapan profesör aynı zamanda kadınlar üzerinden cinsiyetçi şakalar yapmakta ve kadınları aşağılayan bir dil kullanmaktadır. “Tail” kelimesi İngilizce

“kuyruk” anlamına gelmekte, Türkçede “hikaye” anlamına gelen “tale” kelimesi ile ses benzeşmesine sahip olmakta ve arkaik anlamı “cinsel nesne olarak görülen kadın” anlamına gelmektedir (Atwood, 2021: 378). Sempozyuma katılan insanlar kelimeler üzerinden kurgulanan bu şakalara gülmekte bazıları da rahatsız olmaktadır ne yazık ki Gilead rejiminden sonra gelen nesiller Gilead’ın insanlığa vermesi gereken mesajı anlayamamışlardır. Bu araştırmacılara göre geçmiş devasa bir karanlıktır ve yanılsamalar ile doludur (Atwood, 2021: 391).

Naomi Alderman’ın *Güç* adlı romanında, toplumsal değişikliklere yol açan ana maddeye gelince bunun elektrik olduğu görülür. Elektrik gücü, ortamı bir distopyaya dönüştüren sonuçlar doğurmaktadır. Kadın karakterler yalnızca fiziksel bir güç elde etmekle kalmaz, aynı zamanda politik, sosyal ve dini etki de elde etmektedirler ve bu onların, insanları ve özellikle erkekleri kolayca manipüle etmelerini ve yönlendirmelerini sağlamaktadır. Kadınların gücü zaman içerisinde kontrolden çıkmakta ve kadınlar kasıtlı olarak erkeklere zarar vermeye başlamaktadırlar. Kadınlar, erkeklere karşı şiddet kullanmakta ve onlara yönelik zorlayıcı toplumsal düzenlemeler uygulamaktadırlar. Burada, toplumsal yapıda meydana gelen bu geniş değişimi göz önünde bulundurarak, yeni bir materyalist eleştiri uygulayarak *Güç* adlı romanı analiz etmek mümkündür. *Güç*, distopik kurguya yeni materyalist içgörüler sunma potansiyeli ile iyi bir örnek teşkil etmektedir. Neredeyse kadınlar ve erkekler arasındaki bağlantıya göre şekillenen bir dünyayı tasvir etmektedir.

Yeni materyalizme göre, dünyadaki maddi faktörler ve nesneler, toplumları şekillendirdikleri ve insan beklentilerini sınırladıkları için dikkate değerdir. Bu anlayış, bedenlenmiş insanları da dışarıda tutmayarak bir insan ya da hayvan bedeni veya başka bir nesne fark etmeksizin, maddeye mümkün olan tüm biçimleriyle yaklaşmaktadır. Bu anlamda materyalizm maddenin üretkenliğini ve dayanıklılığını vurgulamaktadır. Bunu yaparken, sosyal sistemlerin ya da insanları çevreleyen fiziksel dünyanın şekillenmesindeki ya da örgütlenmesindeki sosyal ve kültürel faktörleri inkâr etmemektedirler. *Güç*’te, çilenin maddi gücünün toplumun ve siyasal sistemlerin bir dönüşüme uğramasına neden olduğu gözlemlenebilmektedir.

Ayrıca, romanda meydana gelen tüm olaylar, kişinin çile kullanıp kullanmadığı ya da nasıl kullandığı ile bağlantılıdır. Kadın vücudunun köprücük kemiğinin altında, bir elektrik akımının kollardan geçmesini ve her elde buluşmasını sağlayan bir kastır. Güç o kadar güçlüdür ki, hafif bir el dokunuşuyla bile herkesi öldürebilir. Genç kadınlar bu kası

ilk keşfedenlerdir ve daha sonra yaşlı kadınlarda onu uyandırmaya başlamaktadırlar. Yeni doğan kızların da bu organ benzeri kaslara sahip oldukları fark edilmektedir. Güçlenen kadın karakterlerin neden olduğu şiddeti tasvir ederek erkeklere ayna tutan Alderman, cinsiyetçiliği ve ataerkilliği eleştirel bir bakış açısıyla sunmaktadır.

Güç, Neil Adam Armon ile Naomi adında bir kadın arasındaki yazışmalar ile başlar. Neil, kapağında tarihi bir roman olarak gösterdiği *Güç* adlı romanın yazarıdır. Naomi, Neil'in kitap yayınlanmadan önce ona belirli konularda tavsiyede bulunması için editör ve bir tür akıl hocasıdır. Romanın birkaç sayfasını oluşturan karşılıklı bu yazışmalarla başlamakta ve bitmektedir. Romanın ana kısmı kronolojik sıra ile sekiz bölüme ayrılmıştır. İlk bölüm çoğunlukla kitaba giriş niteliğindedir. Esas olarak, kahramanların ya derilerinin altında ya da diğer bazı kadın bedenlerinde elektrik gücü olan çile ile ilk karşılaşmalarını kapsamaktadır. Kitabın geri kalanı, bu elektrik gücüyle karşılaşmanın toplumsal düzen için beklenmedik ve istenmeyen sonuçlara dönüştüğü ayrıntılarıyla anlatılmaktadır. Kadınların köprücük kemiklerinin altındaki çile adı verilen bu elektrik organı kası keşfetmeleri, diğer insanlarla ilişkilerini etkilemektedir ve aynı zamanda politik ve sosyoekonomik alanlardaki dengeyi de değiştirmektedir.

Güç'te de tarihsel anlamda ükronya kavramını görmek mümkündür. Kadın ve erkek arasında gerçekleşen savaştan Büyük Yıkım'ın ardından 5000 yıl geçmiştir. “Beş bin yıl boyunca dünyayı yeniden inşa edeceğiz. Beş bin yıl boyunca tek önemli olan kimin daha çok zarar verebileceği, kimin daha çok can yakabileceği, kimin daha çok korku salabileceği olacak” (Alderman, 2017: 375). Alderman, günümüz toplumunun erkek değil de kadın merkezli bir toplum olsa nasıl şekilleneceğini göstermek istemiştir. *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde 2195 yılının toplum yapısına benzer şekilde Büyük Yıkım'dan sonra yani kadınlar anaerkil bir toplum inşa ettikten sonra; Neil Adam Armon ile Naomi arasında geçen yazışmalarda Naomi Neil'i 2195 yılından geçmişe bakan profesörün yaptığı alaycı şakalara benzer şekilde aşağılamaktadır. Tek fark artık cinsiyet rollerinin yer değiştirmiş olmasıdır. Naomi; Neil'in yazdığı *Güç Tarihi Bir Roman*'ı incelemiştir. Olay örgüsünde anlatılan Tunde'nin kaybolan ve kız kardeşi tarafından çalınan kitabı gibi pek çok erkeğin nesiller boyu bu durumu yaşadığını, haksızlığa uğradıklarını, kadınlara yardım ettiklerini fakat hiçbir övgü ve takdir almadıklarını belirtmiştir (Alderman, 2017: 398). Alderman, erkeklerin yaşadığı bu sorunu distopik gelecek açısından farklı yorumlayarak kadın yazarların günümüzde kadın edebiyatı şeklinde oluşturdukları alanı

erkek edebiyatı şeklinde kurgulayarak benzer sorunları ima etmektedir. Entelektüel özgürlüğe, düşünce tasavvur etmeye, kendilerini ifade etme gücüne pek az kadın sahiptir.

Neil'in yazdığı romanda asker ve polis üniforması içinde bir araya gelen erkekler Naomi için cinsel fantezi uyandıran bir imgedir çünkü Naomi'nin yaşadığı toplumda bu vazifeleri yerine getiren çoğunlukla kadınlardır. Naomi gelecekte inşa edilmiş kadın merkezli toplumun bakış açısıyla düşündüğü için ataerkil toplumları daha barışçıl, korumacı ve yaşanabilir bulmaktadır (Alderman, 2017: 397). Bu durum Naomi için doğaldır çünkü kadın merkezli inşa edilen evrimsel psikolojiye göre kadınlar bebeklerini korumak için şiddet eğilimli ve saldırgan olurken, erkekler eve bakmaktan sorumlu oldukları için güçlü işçiler olarak evrimleşmiştir. Neil, Naomi'nin bu bakış açısını şöyle eleştirmektedir:

“Ataerkil toplumların barışçı olmasının nedeni, erkeklerin barışçı olması mıdır? Yoksa barışçı toplumlarda şiddet eğilimine daha az değer verildiği için mi erkeklerin yükselme şansı bulunmaktadır?” (Alderman, 2017: 398).

Neil; geçmiş, Büyük Yıkım, kas çilesi gibi olayları içeren tarih anlatımının erkekler açısından belki de bir kurgu olduğunu, büyük bir yalanın parçası olduğunu Naomi'ye anlatmaya çalışmaktadır. Naomi için ise kadın olmanın anlamı güçle ilişkilidir. Tarihsel anlamda güç ilişkilerini şekillendiren kadınlardır. Gelecekte tarihçiler bu dönem için yalnızca küresel istikrarsızlık ve gerilimler dönemi ifadelerini kullanacaklar, mevcut inanç sisteminin esnek olmadığını eski yapıların yeniden dirildiğini savunacaklardır (Alderman, 2017: 391).

Naomi son olarak Neil'e kitabı ile ilgili tavsiye verirken yazdığı kitabın cinsiyeti ile sınırlı olmadığını erkek edebiyatının bir parçası olduğunu, kitabı bir kadın ismiyle yayımlamasının belki de Neil için daha doğru bir karar olacağını belirtir (Alderman, 2017: 403). İnsan gayretinin her alanında kadınların rolü neredeyse görmezden gelinmiş önemsizleştirilmiştir. Alderman, romanında günümüz dünyasında kadınların başına gelmeyen hiçbir şeyin erkeklerin başına gelmediğini vurgulamaktadır. Bu distopyaların her ikisini de daha da acımasız kılan şey, yazarlarının öncülleri gerçek dışı hale getirmeyi reddetmesidir. Atwood'un anlatımında tarihsel emsalleri olan insan davranışlarını konu alır. Grup halinde idamdan, zorla çocuk doğurmaya ve kısırlık gibi durumların sonuçlarının kadınlara mal edilmesine kadar bunların hepsi tarih boyunca kültürlerde ve dinlerde bulunabilir; birçoğu Batı ve Doğu toplumlarının geleneğinde var olan şeylerdir.

Damızlık Kızın Öyküsü'nde erkek egemenliği toplumsal yapıya yön verip kendi değerini yaratırken kadınlar da dahil olmak üzere toplumun her kesimi acı çekmektedir. *Güç* romanında ise erkekler görünüşe göre hak ettikleri cezayı alırken kadınlar başarılı olmakta ve toplumu yeniden inşa edebilecek gücü fiziksel olarak bedenlerinde bulundurmaktadır. Her distopya bir başkasının ütopyası haline gelmiştir. Bu adaletsiz koşulları, eşitsizliği ve diğer kötü koşulları yarattığımızın farkına vardığımızda, şimdiki zamanımızı daha iyiye doğru değiştirme gücüne ve sorumluluğuna sahip olduğumuzun önemini kavrayabiliriz.

SONUÇ

Bu araştırmada literatür içerisinde bulunan Margaret Atwood'un eserleri arasında yer alan *Damızlık Kızın Öyküsü* ve Naomi Alderman'ın eserlerinden biri olan *Güç*'ün sosyolojik açıdan analiz incelemesini gerçekleştirmek amaçlanmıştır.

Margaret Atwood, insanlığın, özellikle de kadınların doğal haklarına ve özgürlüğüne inanan, önemli bir feminist yazardır. Çünkü kadınların çoğunlukla siyasi, dini veya ekonomik özgürlükleri, özerklikleri ve bireysellikleri erkekler ile, hatta bazen kadınlar ile sınırlıdır. Bu eşitsizlikler ve adaletsizlikler için en iyi çözümlerden ikisi, kadınların çektiği acıların farkında olduğumuzu ve buna direnerek son vermeye hazır olduğumuzu göstermektir. Atwood'un, kadınların mevcut durumuna direndiği ve aslında özellikle kadın okuyucular üzerinde kesinlikle etkili olan eserleri aracılığıyla bunu değiştirmeye çalıştığı söylenebilmektedir. *Damızlık Kızın Öyküsü* feminist bir kitap mıdır sorusuna kadınların melek olduğu veya ahlaki bir karar veremeyecek kadar mağdur oldukları bir ideoloji kastediliyorsa hayır; kadınların tüm kişilik ve davranış biçimleriyle kabul edildiği bir olay örgüsü kastediliyorsa evet cevabını vermiştir yani kadınlar insanlık tarihinde ikincil rollerde değil, önemli ve değerli karakterlerdir (Atwood, 2017: 19).

Atwood'un *Damızlık Kızın Öyküsü* isimli eseri, duyguları, arzuları, umutları hiçbir önemi olmayan yaşamlarında pasif bırakılan kadınların hikayesidir. Atwood'un canlandırdığı toplum için esas olan, üreme aracı olarak kullanılan kadın bedenidir ve bu nedenle kadınlara “iki bacaklı rahimler” denmektedir (Atwood, 2021: 183). Gilead rejimi, kadınları üreme kapasitelerine göre sınıflandırmaktadır. Palumbo'ya göre, Gileade toplumu üreme olasılığını en üst düzeye çıkarmak için tasarlandı; bu nedenle kadınlar sadece üreme organlarına göre değerlendirilmektedir (Palumbo, 2009: 29). 1985'te Kanada'da ve 1986'da Amerika'da yayınlanan *Damızlık Kızın Öyküsü*, Atwood'un Amerika'ya atıfta bulunan kurgusal ülkesi Gilead'de kadınların erkekler tarafından nasıl acımasızca ezildiğini ve bastırıldığını anlatmaktadır. Fredinki'nin hikayesi o kadar korkunç görünür ki Pamela Cooper *Damızlık Kızın Öyküsü*'nü “bilim kurgu korku hikayesi” olarak tasvir etmektedir (Cooper, 1997: 92). Gilead toplumunda kadınların hiçbir özgürlüğü yoktur. Kendilerine izin verilen yerlere gidebilir, rejim tarafından belirlenen kıyafetleri giyebilirler. Gilead rejimin erkekleri tarafından belirlenmiş olan kurallara uymadıkları zaman ise cezalandırılırlar.

Güç'te ise Alderman, çoğu gelecek kurgusunun tam tersine günümüzdeki gidişatın sonucu olarak ulaşılması olası bir dünya değil, bir anda meydana gelen gerçeküstü bir durum neticesinde neler yaşanabilecek olduğu tahayyül ettirilmektedir. Atwood'un övgü ile bahsettiği Alderman, eğer güç kadınların elinde olsaydı neler olurdu sorusuna cevap aramıştır. Atwood ve Alderman distopyalarında toplumun mevcut duruma gelmeden önceki hazırlık aşamasını anlatmıştır. Alderman'da kadınların bireysel ve kitlesel olarak erkeklere karşı savaşılmaya yönelik çabası varken Atwood'da Fredinki'nin duygu ve düşünceleri aracılığıyla Gilead rejimi anlatılmıştır. Kadınlar mutlak bir itaatle kendilerini yok sayarak benliklerini iptal ederek rejimin üreme aracı haline getirilirken Alderman'da kadın "güçlü olan cins" durumuna gelmektedir. *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde doğurganlık damızlık kızlar için erdemli olma ve güçlü hale gelme anlamı taşıırken *Güç*'te ise kadınların sahip olduğu elektrik akımının yol açtığı fiziki güç erdemli olmak ve cinselliği kullanabilme potansiyelidir. Eserlerde kurgulanan cinsiyetler arası mücadele toplumsal değişimin yol açtığı yeni paradigma ve değerler bir cinsin diğerine güç kullanarak ve baskı yaparak elde ettiği ve bunu ideoloji haline getirdiği bir toplum yapısına dönüşmüştür. Yazarlar geleneksel, dini, arkaik anlatılara yer vererek hikayelerinin durumsal, rasgele olmasını kötü bir örnek olarak değil de, insan temayülünün zamanla bu sistemlere uyduğu, hemhal olduğu; dolayısıyla alıştırma alıştırma normalleştirdi kanısını yansıtmak için kullanmıştır. *Güç*'te Havva Ana'nın oluşturduğu kadın merkezli din, *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde ise İncil'den ayetlerin erkekler tarafından üreme amaçlı yorumlanması, zaman içinde ideoloji haline getirilmesi bu duruma örnektir. Batı ve Doğu toplumlarında din hassasiyeti kadınların kürtaj, çalışma, çocuk yapmama, erkeklerle eşit haklara sahip olma gibi haklarını yasaklamak adına baskıcı politikaları devreye sokabilmektedir. Ancak bu durum sadece dinlerle bağlantılı değildir. Zira *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde Amerika, *Güç*'te ise Afrika, Doğu Avrupa, Orta Doğu gibi yerlerde çeşitli sebeplerle kadın haklarının gasp edildiği görülmektedir.

İki roman da günümüz ataerkil dünyasında kadınlara karşı yapılan haksızlıkları anlayıp empati kurmamız açısından değerli eserlerdir. Eserlerdeki kadınlara ilişkin baskı ve kadın bedenini kontrol etme politikaları, tamamen kurgusal değildir. Tarih içerisinde olmuş ya da hala dünyanın çeşitli bölgelerinde maruz kalınmaya devam eden örneklerdir. *Güç*, kurgusal boyutu olsa da konusunu günümüzde pek çok kadının yaşadığı problemlerden alan günümüz kadınlarını yansıtan bir kitaptır. Birleşmiş Milletler Kadın Birimi'nin yayınladığı istatistiklere göre dünya kadınlarının %30'u partneri veya partneri

olmayan herhangi biri tarafından cinsel istismar veya şiddette uğramaktadır (Anonim, 2023).

Kadınlara yönelik şiddet ve haksızlıklar, bu tarz romanlar sayesinde insanların daha bilinçli bir hale gelmelerine ve kadınların ve erkeklerin eşit olduklarını anlamalarının imkanındır. Naomi Alderman eserinde sadece erkek egemen ideolojiyi eleştirmemiştir. Anaerki düzenin mümkün olabileceği bir durumda da insan doğasındaki güç istencinden kaynaklanan, kadınların doğuştan getirdiği kadın olma durumunun toplumda güç aracı olarak kullanılabileceğini göstermiştir. Kadınlar güçlenince erkeklerden farklı olmamış insani değerlere önem veren bir toplumsal düzen kurulamamıştır. Bu açıdan Alderman kadınlar için gücü hem savunur hem de eleştirir. Kadınların günümüzdeki durumu ile ilgili Lynn Neary ile yaptığı bir röportajda:

"Eğer şu anda gidip seks ticareti yapılan kirli bir bodrum katında tecavüze uğramayı bekleyen kadınlara bir şeyler verebilseydim eğer gidip onlara, bunun kötü sonuçlanacağını bile bile, insanlara istedikleri zaman elektrik verme gücü verebilseydim, bunu yapardım. Onlara verirdim" demiştir (Alderman, 2017).

Güç Alderman'ın eserinde sadece fiziksel boyutuyla elektrik akımının erkekler üzerinde orantısız kullanımı değildir, erkeği toplumun gerisine iten, ötekileştiren, psikolojik şiddete maruz bırakan bir durumdur. Günümüzde kadınların belli bir saatten sonra dışarı çıkamaması, erkek şiddetinden korkması, suç işleyen erkeğin yasalarca adil bir şekilde yargılanmaması bu durumun nedenlerindendir. Güç ilişkileri yer değiştirse de toplumda şiddet olayları, iktidar kavgaları ve çatışma devam etmiştir. Güçlenen kadın cinsiyetler arası savaşı kazanmış; zaman içinde kendi ordusunu ve devletini kurmak istemiştir. Bessapara'da egemen sınıfın cinsiyetçi ideolojisi erkekleri tahakküm altına almış, erkeklere yönelik şiddet, tecavüz, cinayet sayısı artmıştır. Roman bu açıdan bir bakıma distopya niteliği taşımakta iken; bir açıdan da kadınların yaşadığı problemleri erkekler üzerinden anlatarak günümüz kadınının anlaşılmasını olanaklı kılmıştır.

Mill (2019: 33), *Kadınların Özgürleşmesi* adlı eserinde toplumsal yaşamımızın özünü oluşturan cinsiyetler arası adaletsizliğin analizini yapmış kadın ve erkek doğası ile ilgili şunları ifade etmiştir: "Sağduyu ve insan zihninin yaratılışı temelinden bakarak herhangi bir kişinin, iki cinsiyetin doğasını sadece bu cinslerin birbiriyle olan ilişkisin, görerek bildiğini veya bilebileceğini reddediyorum. Eğer erkekler kadınların veya kadınlar erkeklerin olmadığı bir toplumda bulunmuş olsaydı, veya erkeklerle kadınlardan oluşan bir toplumda kadınlar erkeklerin yönetimi altında bulunmasaydı, o zaman ikisinin

doğasına dair zihinsel ve ahlaki farklılıklar hakkında bir şey bilinebilirdi. Şu an kadınların doğası olarak isimlendirilen aslında fazlasıyla yapay bir şeydir; bazı yönlerden zorunlu baskının; diğer yönden doğal olmayan tahriklerin sonucu” (Mill, 2019: 33).

Atwood ve Alderman’ın distopyalarında her ne kadar bir cins diğerini hükmü altına alıyor görünse de aslında her iki yazar da her iki cinste açığa çıkan sorunlu tarafı gizlememekle; Mill’in de belirttiği gibi kadın ve erkek doğası değil de, nihayetinde insan doğasında gücün nasıl tahrip edici bir faktör olduğunu serimlemiş olmaktadır. Yaşadığımız toplumun cinsiyete yüklediği rollerin anlaşılmasını; gelecek için daha eşitlikçi, adil, evrensel değerlere önem veren bir dünyanın kurulmasını ummuşlardır. Hiçbir duygu, davranış ve düşüncenin cinsiyetlere göre sınıflandırılmağı, hiçbir bireyin farklılıkları nedeniyle ayrıştırılmadığı bir dünyanın belki bir gün mümkün olabileceğı düşüncesinin tohumlarını ekmek istemişlerdir.

KAYNAKÇA

- Alderman, N. (2016). *Novels&Games*. <http://www.naomialderman.com/> (Erişim Tarihi: 01.06.2023).
- Alderman, N. (2017). *Güç* (Çev: Ö. Umut Akbaş). İstanbul: Sis Yayıncılık.
- Alderman, N. (2017). In *The Power, Women Develop A Weapon That Changes Everything*. <https://www.npr.org/2017/12/26/573507226/in-the-power-women-develop-a-weapon-that-changes-everything> (Erişim Tarihi: 12.12.2023).
- Alderman, N. (2017). *Utopian Thinking: How to Build a Truly Feminist Society*, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/feb/06/utopian-thinking-build-truly-feminist-society> (Erişim Tarihi: 01.12.2022)
- Anonim. (2023). *Facts and Figures: Ending Violence Against Women*. <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures#notes> (Erişim Tarihi: 03.06.2023)
- Atan M. (T.y). Radikal Feminizm: Kişisel Olan Politiktır Söyleminde Aile. *The Journal of Europe-Middle East Social Science Studies*, 1(2), 1-21.
- Atasoy, E. (2019). Ütopyada Edebiyat Edebiyatı Ütopya. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 7(1), 186-190.
- Atwood, M. (2019, 5 Sept). *Margaret Atwood returns us to Gilead in The Testaments*. <https://www.hindustantimes.com/art-and-culture/margaret-atwood-returns-us-to-gilead-in-the-testaments/story-GJmV8Sh8RwiNjFsffGMhMK.html> (Erişim Tarihi: 06. 06.2023)
- Atwood, M. (2021). *Damızlık Kızın Öyküsü* (Çev: Sevinç Altınçekiç ve Özcan Kabakçioğlu). İstanbul: Doğan Yayıncılık.
- Beard, M. (2018). *Kadın ve İktidar*, (Çev: İrem Sağlamer). İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Beauvoir, S. (2021). *İkinci Cinsiyet* (Çev: Gülnur Acar Savran). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Berktaş, F. (2023). *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın Hristiyanlıkta ve İslamiyette Kadının Statüsüne Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Birinci, F. (2023). *Güç ve Yozlaşma Üzerine: Mutlak Güç, Mutlaka Yozlaştırır mı*, <https://evrimagaci.org/guc-ve-yozlasma-uzerine-mutlak-guc-mutlaka-yozlastirir-mi-13762> (Erişim Tarihi: 12.12.2023).
- Bomarito, J., & Hunter, J. W. (2005). *Feminism in Literature: A Gale Critical Companion*. Vol. 5. Thomson Gale.
- Bozkurt, V. (2014). *Endüstriyel, Post Endüstriyel Dönüşüm, Bilgi, Ekonomi, Kültür*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Cioran, E. M. (2020). *Tarih ve Ütopya* (Çev: H. Bayrı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Claeys, G. (2010). The Origins of Dystopia: Wells, Huxley and Orwell. İçinde; *The Cambridge Companion to Utopian Literature*, Ed: G. Claeys, ss. 107-131. Cambridge University Press.
- Cooper, P. (1997). A Body Story With A Vengeance: Anatomy and Struggle in the Bell Jar and the Handmaid's Tale. *Women's Studies: An Interdisciplinary Journal*, 26(1), 89-123.
- Çörekçioğlu, H. (2015). *Modernite ve Ütopya*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Davis, J. C. (2018). "Thomas More'un Utopia'sı; Kaynaklar, Miras ve Yorumlama", G. Claeys, (Ed.), *Ütopya Edebiyatı* (Çev: Z. Demirsü ve D. Göl). (37-70). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ekiz, C. (2018). Distopik Devletin Biyopolitikası. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 13-31.

- Eliuz, Ü. (2011). Cinsel Kimlik Paniği: Kadın Olmak. *Turkish Studies (Elektronik)*, 6(3), 221-232.
- Erdoğan, Y. (2016). *Güç Yozlaştırır Ama Mutlaka Yozlaştıran, Mutlak Güç Değil, Mutlak Yalnızlıktır*. <https://geekyapar.com/metro/guc-yozlastirir-mutlak-guc-mutlaka-yozlastirir-ve-ortada-cok-buyuk-bir-adim-vardir/> (Erişim Tarihi: 28.08.2023).
- Eroğlu, F. (2006). Bilgi-İktidar Ekseninde Yönetim Bilimlerinin İdeolojiye Alet Edilmesi, *Uluslararası Bilgi. Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, 3-5 Kasım 2006, Kocaeli-Türkiye.
- Foucault, M. (2000). *Büyük Kapatılma* (Çev: I. Ergüden ve F. Keskin). İstanbul: Ayrıntı Kitabevi.
- Foucault, M. (2006) *Hapishanenin Doğuşu* (Çev: M. A. Kılıçbay). Ankara: İmge Yayınevi.
- Foucault, M. (2012) *İktidarın Gözü*, (Çev: I. Ergüden). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2014) *Özne ve İktidar* (Çev: O. Akınhay ve I. Ergüden). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Freud, S. (2011). *Uygarlığın Huzursuzluğu* (Çev: H. Barışcan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Göktürk, A. (2020). *İngiliz Yazınında Ada Kavramı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Grady, C. (2018). *The Waves of Feminism, and Why People Keep Fighting Over Them, Explained*. <https://www.vox.com/2018/3/20/16955588/feminism-waves-explained-first-second-third-fourth>, (Erişim Tarihi: 10.05.2023).
- Gür, M. (2022). Edebi Bir Tür Olarak Ükronya ve Alternatif Tarih Anlatısı: İzmihlal. *Söylem Filoloji Dergisi*, 7(3). 711-725.
- Hooks, B. (2022). *Feminizm Herkes İçindir: Tutkulu Politika* (Çev: E. Aydın, B. Kurt, Ş. Özgün ve A. Yıldırım). İstanbul: Bgst Yayınları.
- Howells, C. A. (Ed.). (2021). *The Cambridge Companion to Margaret Atwood*. Cambridge University Press.
- Johns, A. (2018). Feminizm ve Ütopyacılık. İçinde; *Ütopya Edebiyatı* (Çev: Z. Demirsü ve D.Göl). Ed: G. Claeys, ss.247-282. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kumar, K. (2000). Utopia and Anti-Utopia in the Twentieth Century.İçinde; *Utopia: The Search for the İdeal Society in the Western World* (pp. 251-267).
- Kumar, K. (2005). *Ütopyacılık* (Çev: A. Somel). Ankara: İmge Kitabevi.
- Kumar, K. (2006). *Modern Zamanlarda Ütopya ve Karşı Ütopya* (Çev: A. Galip). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Kurtyılmaz, D. (2020). *Ütopya Karşı Ütopya ve Modernite*. Ankara: Dün Bugün Yarın Yayınları.
- Kutsal Kitap (2020). İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi.
- Lewes, D. (1989). Gynotopia: A Checklist of Nineteenth-Century Utopias by American Women. *Legacy*, 29-41.
- Macpherson, H. S. (2010). *The Cambridge Introduction to Margaret Atwood*. Cambridge University Press.
- Mannheim, K. (2009). *İdeoloji ve Ütopya* (Çev: M. Okyayuz). Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Menes, J.R., & Safranoff, A. (2020). Uncovering Patriarchy in İntimate Relations. Domestic Exploitation and Violence Against Women in Homogenous and Mixed Couples Formed by Native and Migrant Partners. *Violence Against Women*, <https://doi.org/10.1177/1077801220963877>. (Erişim Tarihi: 02.01.2024)
- Mill, J. S. (2019). *Kadınların Özgürleşmesi* (Çev: D.B. Aksel). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Moylan, T. (2000). *Scraps of the Untainted Sky Science Fiction, Utopia, Dystopia*. Boulder. Colo: Westview Print.

- Munro, E. (2013). Feminism: A Fourth Wave? *Political Insight*, 4(2), 22-25.
- Nischik, R. M. (2000). *Margaret Atwood: Works and Impact*. Camden House.
- Özarslan, Z. (2008). *Gözün İktidarı: Elektronik Gözetim Sistemleri*. Panoptikon Gözün İktidarı. (Haz: B. Çoban ve Z. Özarslan). İstanbul: Su Yayınları.
- Özcan, K. (2014). Yönetimsel Kontrol ve Örgütsel Düzen: Michel Foucault ve Zygmunt Bauman Ekseninde Bir Tartışma. *Amme İdaresi Dergisi*, 47(2), 1-42.
- Palumbo, A. M. (2009). *On the Border: Margaret Atwood's Novels, Bloom's Modern Critical Views: Margaret Atwood*, Ed: H. Bloom. New York: Bloom's Literary Criticism.
- Pearson, C. (1981). Coming Home: Four Feminist Utopias and Patriarchal Experience. In: *Future Females: A Critical Anthology*, (pp. 63-70), (Edt: M. Barr). Bowling Green: Bowling Green State U Popular Press.
- Pfaelzer, J. (1990). Response: What Happened to History? İçinde; *Feminism, Utopia and Narrative*, Ed: L. F. Jones & S. W. Goodwin. The University of Tennessee Press.
- Popper, K. (1998). *Açık Toplum ve Düşmanları, Cilt 1: Platon*. (Çev: M. Tunçay). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Rigney, B. H. (2000). Alias Atwood: Narrative Games and Gender Politics. İçinde; *Margaret Atwood: Works and Impact*, Ed. R. M. Nischik. Rochester NY: Camden House.
- Robertson, M. (2018). *Before Margaret Atwood's 'The Handmaid's Tale', there was Charlotte Perkins Gilman's 'Herland'*. <https://scroll.in/article/895341/before-margaret-atwoods-the-handmaids-tale-there-was-charlotte-perkins-gilmans-herland> (Erişim Tarihi 01.12.2023).
- Rouvillois, F. (2000). Utopia and Totalitarianism. *Utopia: The Search for The Ideal Society in the Western World*, 316-32.
- Russell, B. (2017). *İktidar* (Çev: M. Ergin). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Sargent, L.T. (1973). Women in Utopia. *Comparative Literature Studies*, 10(4), 302-316.
- Sargent, L.T. (2000). Utopian Traditions: Themes and Variations. İçinde; *Utopia: The Search for The Ideal Society in The Western World*, Ed: R. Schaer, G. Claeys, L.T. Sargent, pp. 8-17. The New York Public Library/ Oxford University Press.
- Sargisson, L. (2003). *Contemporary Feminist Utopianism*. Routledge.
- Stone, A. (2015). *Feminist Felsefeye Giriş* (Çev: Y. Cingöz ve B. Tanrısever). İstanbul: Otonom Yayıncılık.
- Sucu, İ. (2011). Gözetim Toplumunun Karşı Ütopya Yüzü: İktidar Güçleri ve Ötekiler. *Atatürk İletişim Dergisi*, (2), 127-128.
- Taş, G. (2016). Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri. *Akademik Hassasiyetler*, 3(5), 163-175.
- Thompson, N. (2007). *Güç ve Güçlendirme* (Çev: A. Ege ve E. B. Gürbüz). Ankara: Nika Yayınları.
- Tolan, F. (2007). *Margaret Atwood: Feminism and Fiction* (Vol. 170). Amsterdam: Rodopi.
- Tüysüz, D. (2021). Feminist Distopyalarda Tahakküm ve Direnişin Temsili: Damızlık Kızın Öyküsü Dizi Film Örneği. *Yedi*, (25), 37-50.
- Ünlü, S., Bayram, M., Uluyağcı, C., Uluyağcı, C. ve Bayçu, S. (2009). Kadına Yönelik Şiddet: Tv Dizilerinde Kadına Yönelik Şiddet. *Selçuk İletişim*, 5(4), 96-104.
- Vieira, F. (2018). Ütopya Kavramı. İçinde; *Ütopya Edebiyatı* (Çev: Z. Demirsü ve D. Göl). Ed: G. Claeys (ss. 4-30). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.